This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

B 971,083

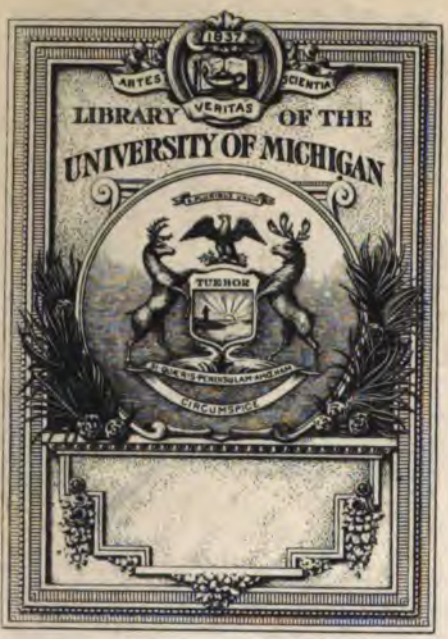
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

839.36
H74

Hollandsche maatschappij van
= fraaije kunsten en wetens chappen

WERKEN

DER

BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ

VAN

TAAL-EN DICHTKUNDE.

TWEEDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ

JOHANNES ALLART.

MDCCCVII.

Lib. Com
Nijhoff
7-2-28
17585

VOORREDE.

Zie daar, geachte Lezer, eindelijk het tweede Deel van de Werken der Bataafſche Maatſchappij van Taal- en Dichtkunde. Door welke toevallige oorzaken deszelfs uitgave tot hiertoe vertraagd werd, zou u waarſchijnlijk niet minder verdrietig vallen te hooren, dan ons te verhalen. Van belang nogtans achten wij de verzekering, dat geen gebrek aan voorraad daartoe aanleiding gaf, maar, integendeel, alleen de bekroonde Stukken, bij de Maatſchappij voorhanden, ter vullinge van twee of drie Deelen toereikend zijn. Wij hopen door gepaste maatregelen te zorgen, dat de uitgave der volgende Deelen ſpoediger worde voortgezet.

Dit tweede Deel wordt geopend met eene Verhandeling van den tegenwoordigen Voorzitter der Maatſchappij, den Hoogleeraar J. H. VAN DER PALM, *uitgeſproken in eene Vergadering van de Leydſche Afdeeling. Het onderwerp van dezelve,*

hoe

hoe zeer niet regtſtreeks tot de Nederduitſche Dichtkunde betrekkelijk, zal echter, vertrouwen wij, door geen' bevoegd beoordeelaar van den aard en de bedoelingen der Maatſchappij verwijderd gerekend worden. De daarop volgende Verhandeling werd door den Hoogleeraar M. SIEGENBEEK, *bij eene gelijke gelegenheid, voorgelezen, en door hem bij de uitgave met eenige uitbreidingen en bijvoegſelen vermeerderd, welke wij hopen dat den Lezer niet ongevallig zijn zullen.*

Het dichterlijke gedeelte van den bundel wordt geopend met een dichtſtuk van den Heer J. IMMERZEEL JR., *aan 't welk, in de algemeene Vergadering van den jare* 1802, *een buitengewone zilveren Eerepenning werd toegewezen. De daarop volgende dichtſtukken, tot lof van* HUIG DE GROOT, *hebben tot makers, het eerſte den Heer* C. LOOTS, *het tweede den Heer* H. TOLLENS CZ., *beiden, als Dichters, met roem bekend. Dat des eerstgenoemden werd, in de algemeene Vergadering van den jare* 1804, *met den gouden, dat des laatstgemelden met den zilveren Eerepenning der Maatſchappij bekroond. Hierop volgt een dichtſtuk van den Heer Mr.* M. C. VAN HALL, *uitgeſproken in eene buitengewone Vergadering van de Amſterdamſche Afdeeling der Maatſchappij op den* 14 *Maart des jaars* 1805, *wel-*

welke Vergadering was ingerigt ter plegtige vereering van de nagedachtenis der beroemde Vrouwen E. WOLFF, *geboren* BEKKER, *en* A. DEKEN. *Het daarachter geplaatſte dichtſtuk op* de Inenting der Koepokken *heeft tot maker den Heer* H. MEIJER JR., *en werd in eene gewone Vergadering derzelfde Afdeeling voorgelezen. Met het naastvolgend dichtſtuk erkende de Heer Mr.* W. BILDERDIJK, *bij zijne eerſte verſchijning in de Vergadering der Leydſche Afdeeling, welke het zich ten pligt geſteld had, hem haar lidmaatſchap met gepaste eerbetooning aan te bieden, op de aangenaamſte en verpligtendſte wijze de geringe hulde, in dat aanbod aan zijne uitſtekende verdienſten toegebragt. Gelijk alles van dien voortreffelijken Dichter, zoo zal ook, vertrouwen wij, dit dichtſtuk door kunstlievenden met genoegen gelezen worden, offchoon zij zich ook met het geen de Dichter daarin omtrent het verval zijner geestvermogens zegt, in geenen deele kunnen vereenigen. Het laatſte gedicht eindelijk,* Aan een gevallen meisje, *heeft tot maker denzelfden Heer* H. TOLLENS CZ. *wiens dichtſtuk op* HUIG DE GROOT *mede ten ſieraad van dit Deel verſtrekt.*

Bij het bovenſtaande hebben wij voorts nog te berigten, dat de Maatſchappij, na de uitgave van het eerſte Deel harer Werken, in aantal

van

van Leden zeer aanmerkelijk toegenomen, in de laatst gehoudene algemeene Vergadering van den jare 1806, *beſloten heeft den kring harer werkzaamheden uit te breiden, en, overeenkomſtig daarmede, den titel aan te nemen van* Hollandſche Maatſchappij van fraaije Kunsten en Wetenſchappen. *In gevolge van dit beſluit zullen niet alleen Taal- en Dichtkunde, maar ook de Welſprekendheid en andere fraaije Kunsten, onder den naam van* beeldende *bekend, voortaan de voorwerpen van hare aanmoediging en beoefening uitmaken; gelijk mede de Wijsbegeerte, welke den grondſlag van het ſchoone bevat, van hare werkzaamheden niet zal zijn uitgeſloten.*

Indien deskundigen mogten oordeelen, dat door de uitgave van dezen Bundel de Vaderlandſche Letterkunde eenige wezenlijke aanwinst bekomen had, zou de Maatſchappij haar oogmerk met denzelven in het licht te brengen volkomen bereikt achten, en zich ſtreelen met de aangename gedachte, van tot hiertoe niet vruchteloos te zijn werkzaam geweest.

Beſtuurders der Maatſchappij,
en uit derzelver naam

D. DU MORTIER,
Algemeene Secretaris.

VERHANDELINGEN.

VERHANDELING

OVER

EENIGE DICHTERLIJKE NATUUR-BESCHRIJVINGEN

UIT HET BOEK

JOB.

VERHANDELING

OVER

EENIGE DICHTERLIJKE NATUUR-BESCHRIJVINGEN

UIT HET BOEK

JOB.

Hoe natuurlijk de Dichtkunst den mensch zij; hoe zeer zij in het ganſche zamenſtel der menſchelijke behoeften, begeerten en begaafdheden zij ingeweven, getuigt de ganſche oudheid, getuigen inzonderheid de onſchatbare overblijfſels uit de kindschheid des menschdoms, nog niet op zulk eenen afſtand van de natuur verwijderd, als wij ons helaas! bevinden. Deze overblijfſels toch zijn alle dichtſtukken, of hebben nog den zweem behouden der dichterlijke wending van gedachten en beelden, waarin de beſchaving des menſchelijken geſlachts het eerst ontloken is. Onſchatbaar noemde ik deze overblijfſels, niet ſlechts om derzelver natuurlijke en behagelijke

eenvoudigheid, maar ook om de zuiverheid en kracht der geestvervoering, die daarin heerscht, en dus om derzelver wezenlijke, dichterlijke waarde en voortreffelijkheid. Het oudſte Dichtſtuk der wereld, 't welk dien naam mag dragen, en uit de ſchipbreuk des tijds voor ons bewaard is, kan hiervan vooral ten bewijze verſtrekken, daar het de bewondering aller volgende eeuwen tot zich getrokken heeft, en noch in vuur der verbeelding, noch in gloed der uitdrukking, immer door eenig ander dichtſtuk overtroffen is.

Uit dit heerlijk gedenkſtuk, (het is naauwelijks noodig u te herinneren, dat ik het boek van Job bedoele) uit dit heerlijk gedenkſtuk der vroegſte oudheid, de ſtof mijner Verhandeling te ontleenen; van deszelfs ontelbare ſchoonheden eenige weinige aan uwe nadere beſchouwing voor te ſtellen, kan voor het oogmerk onzer tegenwoordige bijeenkomst niet ongepast worden gerekend, en het ſtrookt even zeer met den aanleg mijner meest geliefkoosde letteroefeningen, als met mij-

mijne ongeſchiktheid, om u eenige dichterlijke vrucht aan te bieden, op mijnen eigen' akker gegroeid, en bekwaam om u eenig genoegen of nut aan te brengen.

Ik wenschte gaarne u eenige dichterlijke natuurbeſchrijvingen van Job te ontwikkelen, en, zoo veel mij mogelijk zijn zal, met dichterlijk gevoel te ontwikkelen. Ik heb daartoe eenige uitgekozen, die wij met elkander, als 't ware in één groep verzameld, aantreffen in dat gedeelte des boeks, dat bij ons als het 38ste *Hoofdſt.* bekend ſtaat.

Het is de aanvang eener redevoering, in den mond van het Opperwezen zelve gelegd, van welker bedoeling, en van den aanleg des ganſchen boeks, weinige woorden vooraf zullen moeten gezegd worden, opdat wij den aard, de kracht en kleur der voorſtellingen, waarmede ik u wenschte te onderhouden, niet geheel over 't hoofd zien.

Een man, bij uitſtekendheid deugdzaam en edel

van gezindheid en handel, maar tevens bij uitſtekendheid rijk, aanzienlijk, en voorſpoedig in al zijn bedrijf; deze man geraakt in verdenking, dat hij alleen deugdzaam is om des gewins wille, dat hij God alleen diende, omdat die de oorzaak van allen voorſpoed en de gever van alle ſchatten was; maar dat hij, beroofd van zijne welvaart, ook terſtond zijne deugd zou laten varen: eene verdenking, die bij ons ongerijmd zou wezen, maar die natuurlijk was in oude tijden, toen men vastelijk geloofde, dat het goede hier op aarde door aardſche goederen en een lang leven ſteeds beloond, en het kwade door berooving van tijdelijken voorſpoed, door vroegtijdigen dood, en allerlei aardſche onheilen altijd geſtraft moest worden.

Het Opperwezen beſloot de eer der menſchelijke deugd te redden, en haar, als verheven boven alle baatzucht, en boven alle rampen, te doen zegepralen! Zijne hand tast Job aan, en op eenmaal, onder de allertreffendſte omſtandigheden, die eene onmiddellijke tusſchenkomst der Godheid

heid duidelijk bewezen; (zoodanig toch is de dichterlijke voorſtelling van het geval) wordt de edele man arm, kinderloos en aangetaſt door de afzigtelijkſte en ſmartelijkſte kwaal; die in een wisſen dood moest eindigen.

Terwijl dit in den Hemel beſloten en verordend was, is de uitkomst daarvan op aarde het onderwerp van een geſprek en twist tusſchen vier wijzen, die; onkundig van 't geen in den Hemel is voorgevallen, naar de oorzaak van Jobs ongeluk raden en giſſen; en, gelijk het doorgaans gaat in geſchillen over zaken, die God alleen bekend kunnen zijn, zich heftig en driftig maken, en allen deerlijk den bal misſlaan. Drie derzelven, voorheen vrienden van Job, kunnen het verſchijnſel niet anders verklaren, dan dat hun vriend zich aan het een of ander misdrijf heeft ſchuldig gemaakt, en, trotsch op zijne overige deugd en op zijne grootheid, zich daarin heeft verhard, waarom dan ook zijne ramp niet anders, dan door boetvaardige zelfsvernedering, kan afgewend of herſteld worden. De

vierde, de edele lijder zelve, bewust van zijne onſchuld, van zijne heldhaftige onderwerping aan God, ook in het midden der hartverſcheurendſte ſlagen, verdedigt zijne deugd met eenen moed, die bijkans aan overmoed grenst, verwijt zijnen vrienden hunne achterdocht als ontrouw der vriendſchap, en beweert, uit zijn eigen voorbeeld, dat de wereldregering van den Oppermonarch zich niet uit de bekrompen denkbeelden van menſchelijke regtvaardigheid en wedervergelding laat oplosten. De ſtrijd wordt ſteeds hittiger, de vrienden ſteeds onbeſcheidener, Job ſteeds moediger; de eerſten ſtrekken hunne zoogenoemde verdediging van Gods eer zoo ver uit, dat zij het diepgewonde hart van hunnen vriend met nieuwen jammer, met grievenden laster doorboren; Job ſpaart hen ſteeds minder, blijft, door zijne magtige welſprekendheid, meester van het ſtrijdperk, en de ſtrijd eindigt zich zonder beſlist te wezen. Een vijfde redenaar ſtaat wel op, en poogt, met veel omſlag en winderigheid, eene ſoort van middelweg tuſſchen de twistenden in te ſlaan, maar

met

met geen ander gevolg, dan dat niemand hem antwoordt, en de ſtaat des geſchils door zijne redenen ſlechts duisterder wordt.

Eindelijk verſchijnt God zelve om den twist te ſlechten: Hij rigt zijne rede niet tot de onbarmhartige vrienden, de gewaande verdedigers zijner eer; zij waren die gunst onwaardig: Hij rigt zijne rede tot Job, den deugdzamen lijder; en welke is de inhoud dier rede? Geene apologie, niets minder dan dat! ook geene oplosſing van het raadſel, geene openlegging der oogmerken van zijne handelwijs met Job — dit ware beneden de waardigheid des Wereld-Monarchs! maar eene rede, waarin de ijdelheid, de onbeſchaamdheid, en ongerijmdheid van alle menſchelijke beoordeelingen der daden van het Opperwezen, met gloeijende verwen wordt afgemaald, en tevens aangetoond, dat de mensch, terwijl hij verpligt is te zwijgen, nogtans uit alles, wat hij rondom zich ziet en ondervindt, genoeg kan opmaken, om, als een redelijk wezen, met onderwerping en berusting te zwijgen!

Tot dit einde wordt, in deze waarlijk Goddelijke rede, aan de eene zijde alle de majeſteit der natuur ten toon gespreid, het groote, het wonderbare, het onnaſpeurlijke van derzelver wording, during en zamenhang, met zulk eene kracht en uitdrukking voorgeſteld, dat den vermetelſten indringer in de geheimen der Godheid de mond wordt geſtopt; maar tevens ziet men aan de andere zijde, in deze zelfde ſchilderachtige voorſtelling, zoo vele ſtralen van Goddelijke wijsheid, liefde en teedere zorg voor al het geſchapene uitblinken, dat de mensch, indien hij zijne redelijkheid niet verzaken wil, nimmer denken kan in deze heerlijke Schepping vergeten te zijn; dat hij zijn lot, en alle de uitkomſten zijns levens veilig kan toevertrouwen aan een Wezen, dat met zulk eene onbegrensde magt en wetenſchap, met zulk eene onbegrensde Vaderzorg alles omvat, alles bezielt, alles gelukkig maakt!

In deze rede, aan het Opperwezen zelve in

den

den mond gelegd, komen de natuurbeſchouwingen en beſchrijvingen voor, die ik thans voor uwe aandacht wilde ontvouwen, en ik zag mij verpligt u met weinige woorden in den waren geest derzelvē in te leiden, ten einde het ſtandpunt te bepalen, waaruit wij deze beſchouwingen en beſchrijvingen moeten overzien, om hare kracht en ſchoonheid naar waarde te bevatten: misſchien heb ik bovendien uwe verbazing en bewondering opgewekt, over de juistheid en waarheid eener filoſofie, die, na veertig eeuwen, welke over het hoofd dezes boeks zijn weggevloden, nog aller behartiging en navolging verdient.

In dat gedeelte, of, gelijk wij gewoon zijn te ſpreken, in dat Hoofdſtuk des boeks, waartoe ik mij voor het tegenwoordige bepalen moet, komen eenige groote en ſommige kleinere natuurbeelden voor; de groote zijn de navolgengende: de vorming der aarde; de wording der zee; de opkomende dageraad; en de beſchouwing

wing der voornaamſte ſtarrenbeelden: de kleinere betreffen onderſcheidene verhevelingen en verſchijnſels der dampkringslucht, waarvan de tijd niet zal toelaten thans te ſpreken. Het zijn inzonderheid de grootere beelden, die ik wenschte u in hare houding, zamenſtelling en ſchitterende verwen, meer van nabij te doen kennen.

Het eerſte betreft de *vorming der aarde*, waarvan de dichterlijke voorſtelling dus luidt:

„ Waar waart gij, toen ik de aarde heb gegrondvest?
„ Reikt uw verſtand zoo ver, meld mij het dan.
„ Wie heeft hare evenredigheên geſteld, gij weet het?
„ Wie trok het meetſnoer over haar?
„ Waarop zijn hare zuilen neêrgezonken,
„ En wie, wie leide haren hoekſteen?
„ Toen vrolijk te zamen galmden de ſtarren des morgenſtonds,
„ En al Gods kinderen juichten."

Deze voorſtelling biedt zich van drie verſchillen-

lende zijden ter beſchouwing aan: in het algemeene oogmerk van het ganſche dichtſtuk ſtrekt zij ter beſchaming van den trotſchen ſterveling, die zich onderwindt te oordeelen, te berispen, de bedoelingen van een Wezen, welks werken al het begrip zijns verſtands te boven gaan! De bewoner van deze aarde, die niet eens weet, waarop het gebouw is gegrondvest, waarin hij met zoo vele millioenen andere ſchepſelen gehuisvest is, zal echter den Bouwmeester van het zelve aan zijne vermetele oordeelvelling onderwerpen!

Maar deze zelfde voorſtelling laat zich ook van eene natuurkundige zijde beſchouwen. De plaatſing der aarde in haren vasten ſtand in het heelal was een der grootſte geheimen in den kinderlijken leeftijd des menschdoms; men ſprak van hare fondamenten, van de zuilen, waarop zij rustte; men vroeg, of beneden deze aarde nog een vaste grond was, waarop zij ſteunde: op een' anderen tijd trok men dit in twijfel, men kwam eene ſchrede nader aan de waarheid, en de ſchrijver van dit

zelf

zelfde boek zegt elders: dat *God de aarde heeft opgehangen aan een louter niets!*

Wij hebben buiten twijfel juister begrippen van dit alles: wij kennen de plaatsing, wij bepalen den loopkring der aarde; de wetten, waarnaar zij, met alle andere hemelsche ligchamen, in haren stand bewaard, in hare bewegingen geregeld wordt, zijn onder onze berekening en wetenschap gebragt; maar, wanneer ook aan ons van den Hemel gevraagd werd, welke is die kracht der zwaarte, der aantrekking, de grondslag van alle uwe stelsels? welke is de natuur der oorzaak, wier uitwerksels gij onder uwe berekening hebt gebragt? waar waart gij, toen ik aan uw zonnestelsel die beweging heb ingedrukt, waardoor alles in evenwigt, in stand en loop gebragt en gehouden wordt? wat zouden wij, ook wij, den Wereld-Monarch ten antwoord geven?

Doch de belangrijkste zijde dezer voorstelling is de dichterlijke. Wat is deze aarde voor den mensch

mensch anders, dan zijne woonstede? Alszodanig komt zij ook hier voor; het is een wel geordend gebouw, waarvan het eerste vereischte is, dat het op vaste fondamenten onwrikbaar ruste, dat de bewoner niet behoeve te vreezen, dat het instorten, of de grond onder zijne voeten hem begeven zal. Maar het is tevens een sierlijk, ruim, gemakkelijk gebouw, in alle zijne evenredigheden, door het meetsnoer eens kundigen Bouwmeesters afgepast en geregeld; het is dus eene woonstede voor wezens, die zich over de zorg van hunnen Opperheer niet hebben te beklagen; en Hij, voor wien eene Wereld te scheppen niet meer was, dan het voor ons is een gebouw te stichten, heeft bij de vorming en inrigting dier wereld aan de behoeften zijner Schepselen vaderlijk gedacht.

En hoe hoogst bevallig wordt nu hiermede verbonden de vrolijke reijendans der overige wezens, bij het voortbrengen der aarde:

Toen

„ Toen zongen te zamen vrolijk de ſtarren des mor-
„ genſtonds,
„ En al Gods kinderen juichten ſ"

Verwonderlijk is het mij, dat men in alle vertalingen leest *morgenſtarren*; dit is niet juist, 'er is ſlechts ééne morgenſtar, en deze heeft in 't Hebreeuwsch eene eigene benaming; 'er ſtaat uitdrukkelijk *ſtarren van den morgenſtond.* Of men daardoor, en door de *kinderen Gods* verſtaan moet redelijke wezens, geesten, Engelen; dan wel alleen vroeger geſchapen wezens, getuigen van de wording der aarde, is ons eigenlijk geheel onverſchillig; het laatſte zouden wij bijkans als meer dichterlijk verkiezen: vatten wij liever alles zamen, en beſchouwen wij deze ſchilderachtige voorſtelling in haar geheel. Het was oudtijds de gewoonte, en wij vinden 'er ook ſporen van in de Hebreeuwſche Schriften, wanneer de fondamenten van een gebouw waren gelegd, bijkans gelijk onder ons bij het leggen des eerſten ſteens, dezelve met ge-

gejuich en vreugde, met zang en dans in te wijden. Zoo wordt ook de grondvesting van het heerlijk gebouw der aarde feestelijk ingewijd. Alle reeds geschapen wezens begroeten de wordende aarde, hunne jonge, bevallige zuster, en verwelkomen haar in hunnen rei met vrolijk gezang! Alle reeds geschapen redelijke wezens zagen de aarde van onder den vormenden vinger der Almagt voortkomen, zagen hare schoonheid, zagen hare volkomenheid, zongen, juichten en loofden den grooten Schepper!

Het tweede grootere natuurbeeld is dat van de *wording der zee*, en is in deze woorden vervat:

„ Wie sloot de sluizen toe der zee,
„ Toen ze uit den moederschoot te voorschijn brak?
„ Toen ik de duisternis haar gaf ten zwachtel,
„ De donkerheid ten windeldoek:
„ Toen ik haar brak door mijn bevel,
„ Haar deur en grendelen stelde;
„ En sprak: tot hiertoe komt gij, verder niet;
„ Hier buig' zich uwer golven trots!"

In deze voordragt is alles ſtout en majeſtueus, en het beeld is ook niet vatbaar voor eene bevallige ſchildering. Beſchouwen wij het van den natuurkundigen kant, dan ontmoeten wij hier een zeer oud wijsgeerig gevoelen, dat het binnenſte der aarde weleer de bewaarplaats was der wateren; dat eenmaal de zeeën uit dezelve waren uitgebarsten, en zulk een gedeelte van den aardbodem hadden overſtroomd, als thans door deze waterplasſen is bedekt. In de geſchiedenis van den zondvloed vinden wij ſporen van dit zelfde begrip: het was waarſchijnlijk zijn' oorſprong verſchuldigd aan het opborrelen der wellen en bronnen uit de aarde, op een' tijd, waarin men dit verſchijnſel uit de wetten van het waterpas nog niet verklaren kon.

Zoo zien wij hier den Oceaan uit het hart der aarde, als uit den moederſchoot, met geweld en barensweeën voortbreken. Stout is deze voorſtelling buiten twijfel, gij gevoelt het! Maar alle onze denkbeelden van de vermeteliſte vlugt der ver-

verbeelding gaat het te boven, wanneer wij den Oosterſchen Dichter dit beeld nog zien voortzetten: de Oceaan, uit den moederlijken ſchoot voortgebragt, is een pas geboren kind, dat in zwachtels en windſels gehuld wordt:

„ Toen ik de duisternis haar gaf ten zwachtel,
„ De donkerheid ten windeldoek!"

Gij vraagt billijk, van waar de voordragt der zee, als met nacht en duisternis' omwonden, ontleend is; niet van den ſtorm, die in de ganſche ſchilderij niet te pas komt, neen! het is een tooneel uit de ſcheppings-geſchiedenis, waarvan het verhaal, 't welk in het 1ſte *Hoofdſt.* van Geneſis vervat is, den Schrijver van ons Boek bekend kon zijn. Daar zien wij ook de zee reeds uit den ſchoot der aarde voortgebroken, en de ganſche aarde overſtroomende, eer nog de dampkring was gevormd, toen wolken en duisternis den grooten Wereld-oceaan bedekten. Ziet daar de

zee in hare kindschheid, van rondom in nacht en wolken ingezwachteld:

„ Duisternis bedekte den grooten Oceaan,
„ En Gods adem zweefde over het water!"

De overige deelen van dit tafereel hebben weinig uitlegging van noode: toen de Oceaan zijn aanzijn op de oppervlakte der aarde had verkregen, sloot God de sluisdeuren toe, waaruit hij was losgebarsten; zijn enkel bevel brak de woede en trots der golven, dat zij binnen hare oevers en perken zouden treden, en de grenzen, haar door de Almagt gesteld, niet overschrijden. Het majestueuze en goddelijke der voordragt valt elk in het oog. Met het geducht, en woest element der zee handelt God, als wij met onze kanalen en waterleidingen, die wij beperken of opstoppen door schut- en sluisdeuren. Ja! als de opgeruide baren het aardrijk dreigen met vreesselijke verwoesting, zegt Gods Almagt slechts; *verder niet!* en de ontembare Oceaan is getemd, en zwijgt, en gehoorzaamt!

Wij

Wij gaan over tot de beſchouwing van het derde grootere natuurbeeld, dat van den *opkomenden dageraad.* Zoo luidt de beſchrijving van het zelve:

„ Hebt gij wel in uw' leeftijd ooit
„ Den dageraad bevel gegeven?
„ Weet gij de plaats, waar 't morgenlicht vertoeft?
„ Dat de aarde bij de hoeken aangrijpt,
„ En ſchudt er alle ſnoodaards uit;
„ Verandert haar als leem door 't ingedrukte zegel,
„ En alles ſtaat in feestgewaad getooid;
„ Den ſnoodaard wordt zijn licht ontrukt,
„ En de opgeheven arm verbroken!"

Het liefelijk verſchijnſel van den aanlichtenden dageraad is een der heerlijkſte natuurtooneelen, waardig om door de hand van zulk een' Dichter gemaald te worden. Wij zijn door eene dagelijkſche beſchouwing aan wonderen gewoon, en voor dezelve gevoelloos geworden; hoe zou het ons anders treffen en verbazen, elken morgen, na de donkerheid van den nacht, de zachte ſtra-

len van den dageraad te zien aanbreken, de ganſche ſchepping verlevendigd, vervrolijkt, en als op nieuw bezield; dit dag aan dag te zien herhaald, op den bepaalden tijd, waarin wij het verwachten, met onafgebroken geregeldheid, zonder verwarring der vastgeſtelde orde. Dit wordt hier in dichterlijke taal dus voorgeſteld. De dageraad is Gods dienares, van Hem ontvangt zij bevelen; zij heeft eene ſchuilplaats, waar zij vertoeft; deze plaats is den Almagtigen bekend; daar hoort zij zijn gebod, en treedt terſtond, met al hare liefelijkheden getooid, te voorſchijn, enkel, enkel tot heil van wezens, die zoo menigmaal de goedheid van hunnen Schepper mistrouwen, maar voor wie nimmer de ochtenſtond zou aanlichten, indien zij het bevel zijner verſchijning moesten geven:

„ Hebt gij wel in uw leeftijd ooit
„ Den dageraad bevel gegeven?
„ Weet gij de plaats, waar 't morgen licht vertoeft?

Licht en donkerheid zijn in de Oosterſche Dicht-

Dichtkunde niet alleen zinnebeelden van geluk en ongeluk, maar ook van deugd en misdaad. De booswicht ſchuwt den dag; hij kiest den nacht uit voor zijne gruwelen, en de eerſte ſtralen van het morgenlicht drijven hem te rug in zijne holen en ſpelonken: dit vinden wij hier, aan het ſlot der voorſtelling dus uitgedrukt: dat de dageraad *aan den ſnoodaard* ZIJN *licht ontrukt*, want de dag is hem nacht, en de nacht zijn dag: dat de morgenſtond *den opgeheven' arm* des roovers *verbreekt*. Doch dit zelfde is ook de bedoeling van 't geen even te voren, in de ſtoute taal der verbeelding, dus wordt voorgeſteld, dat de dageraad *het aardrijk bij de vier hoeken aangrijpt, en alle booswichten er uitſchudt*. De voordragt is geheel Oostersch en verbaast ons: de perſoonsverbeelding is bijkans tot het uiterſte gedreven; de dageraad, Gods dienares, is hier in werking en bezigheid; zij grijpt de aarde aan, gelijk men een kleed bij de hoeken aangrijpt; gelijk men alles, wat onrein is, er uitſchudt, zoo ſchudt zij alle boosdoeners en geweldenaars als van den aardbodem weg!

Dan, hoe zeer deze grootschheid van den Oosterſchen ſtijl u behaagt, hoe zeer gij het voor geen der geringſte weldaden van het morgenlicht houdt, dat de aarde door het zelve van boosdoeners, even als van ſchadelijke dampen gezuiverd wordt; hoe zeer gij gevoelt, dat men, om al het weldadige van deze dagelijkſche weldaad der natuur regt te beſeffen, misſchien eenmaal in een' donkeren nacht, in bosch of heide moest verdwaald zijn geweest, en, na angſtig beiden, den dag hebben zien aanbreken; gij verlangt echter den dageraad u van eene andere, bevalliger zijde te zien voorgeſteld, en de uitwerkſels van haar vrolijk licht op het gelaat der natuur te aanſchouwen. Ook daarvan vinden wij in het voor ons liggend ſchilderij twee trekken, maar die de hand eens meesters kenmerken.

De eerſte is deze: *de dageraad verandert de gedaante dezer aarde, gelijk leem veranderd wordt door het indrukken van een zegel.* Gelijk men thans, tot het indrukken eens zegels, zich bedient

dient van zegellak, 't welk van latere uitvinding is, zoo gebruikte men eertijds daartoe was, en nog vroeger, althans in het Oosten, bediende men zich van *leem* of *klei*, 't welk, week zijnde, het indrukſel ontvangt, en, ſpoedig verhard zijnde, hetzelve behoudt. Wij kunnen dus hier voor *leem* of *klei* in onze verbeelding veiliglijk *was* lezen.

Dit beeld, waarvan de Dichter gebruik maakt, om de werking des lichts op de zigtbare voorwerpen dezer aarde aan te duiden, heeft voor mijn gevoel eene onbegrijpelijk ſchoone uitdrukking: ik verbeelde mij, in den duisteren nacht, de ganſche Schepping te zien, als een' gedaanteloozen, ongevormden klomp leem; men ziet, men onderkent niets, geene ſchoonheid, geene bevalligheid, niets dan eene ruwe maſſa, de bajerd der oude wereld: maar! daar verrijst de dageraad, het licht breekt aan! nu ziet, nu herkent men de voorwerpen, het een na het ander, hunne gedaante, hunne ſchikking, hun-

ne verwen; de gedaantelooze klei krijgt haar zegel, het merk van almagt, grootheid en orde wordt op haar gedrukt door den dageraad: *de aarde verandert als leem onder de hand des zegeldrukkers!*

En nu, dit is de tweede trek der ſchilderij, nu *ſtaat de ganſche natuur daar, opgeſchikt*, gelijk eene bruid, *in feestgewaad.* Gewis, die de natuur in haren ganſchen tooi, in haren bevalligen, maagdelijken tooi wil aanſchouwen, die aanſchouwe haar, gedoscht in de eerſte ſtralen van het morgenrood! Welk een zachte gloed! welke heerlijke ſchakeringen! welke zoete balſemgeuren! ô Gij, die de plaats weet, waar het morgenlicht vertoeft, die den verkwikkenden dageraad beveelt als uwe dienaresſe, om alle deze gaven en ſchatten elken dag over ons uit te ſtorten, dat geen vermetele tong ooit uwe grootheid aantaste, geen menſchelijk hart uwe goedheid verdenke!

Wij

Wij zijn eindelijk gekomen tot het laatſte der grootere natuur-tafereelen, vertoonende een groep van *Starrenbeelden*; men vergunne mij deze uitdrukking. De beſchrijving derzelve vervat in weinige woorden een aantal ſchoonheden:

„ Kunt gij het liefelijk *zevengeſtarnte* binden?
„ Of des *Orions* ſtrikken ſlaken?
„ Kunt gij den *hemelkrans* voortbrengen op zijn' tijd?
„ Of leiden de *beerin* met hare jongen?"

Het eerſte der ſtarrenbeelden, welke hier voorkomen, is het bekend zevengeſtarnte, welks gedaante of ſtand aan den hemel ik u niet behoef te beſchrijven; het wordt hier *liefelijk* genoemd, omdat deszelfs verſchijning boven den horizon in het Oosten den wederkeerenden zomer aankondigde: de ſtarren van dit beeld zijn, gelijk wij weten, zeer nabij bij elkander geplaatst; daarom vinden wij ze hier als aan elkander gebonden voorgeſteld: *kunt gij het liefelijk zevengeſtarnte binden?*

Het

Het tweede, de *Orion*, is mede een zeer bekend, en het ſchoonſte ſtarrenbeeld, dat aan den hemel flikkert. Twee ſtarren van de eerſte, een der tweede, en eene der derde grootte maken den buitenſten omtrek uit. Drie heldere ſtarren van de tweede grootte formeren den gordel des gewapenden mans; in de tusſchenruimte ziet men verſcheiden kleinere ſtarren, en een bekend nevelgeſtarnte. Deze Orion brengt den winter aan in het Oosten, en heet daarom in het Hebreeuwsch *het verkleumd geſtarnte.* De ſtarren van dit beeld worden insgelijks voorgeſteld, als met ſtrengen of banden aan elkander geſnoerd en zamengehouden: *kunt gij des Orions ſtrikken ſlaken?*

De *hemelkrans* is hier het derde beeld. De vertaling toch van het Hebreeuwſche woord *Mazzaroth*, 't welk onze gewone Nederduitſche overzetting behouden heeft, door *kroon* of *krans*, komt mij voor ontwijfelbaar te zijn; en dan is het mij even min bedenkelijk, wat men door dezen *hemelkrans* te verſtaan hebbe; niets

an-

anders namelijk, dan den zoogenoemden *dierenriem* of *zodiac*, die, gelijk men weet, uit twaalf ſterrenbeelden beſtaat, die elk, nadat de zon dezelve is doorgegaan, voor zonnen-opgang, en telkens vroeger aan den hemel zigtbaar worden. Deze bepalen, als 't ware, den ſchijnbaren weg der zon aan den Hemel, en worden hier zeer ſchoon, zeer bevallig, de *kroon* of *krans des hemels* genoemd. Nu is ook de vraag duidelijk, en ſtrekt tot een nieuw bewijs, dat wij de ware beteekenis des woords hebben gevat: *kunt gij den hemelkrans voortbrengen op zijn tijd?* Kunt gij elk der ſtarrenbeelden van den dierenriem, op zijn' tijd, aan den hemel doen verſchijnen?

Het vierde en laatſte beeld is de *beerin*, of, gelijk wij het noemen, de *groote beer*, of *de wagen*, welke laatſte benaming wij in onze gewone overzetting vinden, doch te onregt, daar men niet wel van *den wagen met zijne kinderen*, maar des te beter van de *beerin met hare kinderen* of *jongen* ſpreken kan. Te weten,

eene der ſtarren van dit beeld, de Oostelijkſte ſtar van het vierkant, die, in haren omgang om den Noordpool, het minst van plaats verandert, wordt beſchouwd als de moeder der overige, die hare kinderen, in hare nachtelijke omzwerving, om de Poolſtar rond leidt. *Kunt gij de beerin met hare jongen leiden?* kunt gij de *nachtzwerfſter*, gelijk dit geſtarnte eigenlijk heet in 't Hebreeuwsch, met hare kinderen om den pool voeren?

De zin is, ook volgens deze vertaling, ſchoon, en toont den rijkdom aan der Oosterſche verbeelding: maar de zin is nog ſchooner, en nog verrasſender, wanneer wij eene andere, dan de ſtraks opgegevene vertaling, en die ik voor mij ten minſte voor even waarſchijnlijk houde, van deze woorden aanneemt; zij is deze: *kunt gij de beerin vertroosten over hare jongen?* Men berigt ons namelijk, dat in het Oosten alle de ſtarren van dit beeld, uitgezonderd alleen die Oostelijke, welke voor de Moeder der overige gehouden wordt, des nachts voor een' korten tijd ondergaan; in

on-

onze luchtſtreek geſchiedt dit nooit. Daar ſtaat dan de treurige Moeder eenzaam, en heeft hare kinderen aan den Hemel verloren: maar ſtraks komen zij de een voor, de andere na weder op, *dan wordt zij vertroost*, en vindt hare kinderen weder, die haar als op nieuw door God worden toegevoegd: *kunt gij de beerin vertroosten over hare jongen?*

Bij deze enkele uitlegging der woorden, hebt gij buiten twijfel reeds veel van het dichterlijk ſchoon der voorſtelling gevoeld. Voorwaar het is ſtreelend en beminnelijk uitgedrukt, wanneer wij, onze oogen opſlaande naar den Hemel, het liefelijk *zevengeſtarnte* beſchouwen als vastgeſtrikt en geſnoerd door de hand van God; de ſtarren van den ſchitterenden *Orion* door Hem, als met verborgen ſtrengen, zamengehouden, dat zij niet uit elkander ſpatten, elkander niet verlaten, noch wanorde ontſta in dit heerlijkſte der ſtarrenbeelden; wanneer wij den *dierenriem*, met zijne ſchoone beelden, beſchouwen als een' *krans*,

door

door de vingeren der Almagt rondom den Hemel gevlochten; het omzwervend geſtarnte, *de beerin*, als eene Moeder, die hare kinderen rond leidt; of, wanner hare ſtarren ondergaan, en ſtraks weder verſchijnen, als eene treurige Moeder, die door God vertroost wordt, daar zij hare kinderen wedervindt aan den Hemel!

Doch het bevallige van deze voordragt wordt nog verhoogd en verſterkt, door de uitdrukking van teederheid, waarmeê de Allerhoogſte ſpreekt, als Vader zijner ſchepſelen. Hij is als 't ware bevreesd, dat zijne ſchoon gevlochten ſtarrenbeelden uit elkander zullen wijken, hij houdt ze daarom met ſnoeren en ſtrikken zaamgebonden: Hij voert zelve de geſtarnten van den dierenriem aan, opdat zij den tijd hunner verſchijning niet zouden vergeten: Hij vergezelt de beerin met hare jongen op hare eenzame nachtwandeling, hij vertroost de treurige Moeder, als zij meent hare kinderen verloren te hebben. Welk een denkbeeld der Goddelijke Voorzienigheid!

Ein-

Eindelijk, gelijk deze voorſtelling ons bekoort en wegſleept, zoo verbijſtert zij ons niet minder door de zinnelijke vertooning eener majeſtueuze Almagt. Den Orion, de Pleiaden houdt God zoo gemakkelijk zaamverbonden, als wij onze beuzelingen doen, die wij met ſnoeren en linten aan elkander houden. De verbazende ſtarrenbeelden van den dierenriem zijn, in zijne hand, zoo vele hoofdſieraden, die zijne vingeren tot een' krans hebben zamengevlochten. Het heerlijk geſtarnte, de beerin, is in zijne oogen als een moeder met hare kinderen, een dier met zijne jongen; hij moet de Moeder aan zijne hand leiden en in hare droefheid troosten! Kan men iets uitdenken, of zamenbrengen, dat in verhevenheid bij deze voorſtelling halen kan, terwijl nogtans de bevalligheid en rijkdom der gedachten bij deze ſtoute verhevenheid niets verliest!

Deze is de gave eener gelukkige verbeelding, vooral, wanneer zij, onder eenen milden

hemel, door het reine gevoel der natuur wordt ontgloeid! Zij bezielt alles, zij ſchenkt leven aan de levenlooze natuur; overal ziet zij werking, gevoel, behoefte, geluk en ſmarten! Warmte ademt in alle de trekken, in alle de kleuren, waarmeê zij ſchildert; op den weg, dien zij bewandelt, ontluikt eene nieuwe ſchepping voor hare voeten, en geene grenzen kunnen hare adelaars-vlugt beperken! Gelukkig hij, gelukkig voor zich en voor anderen, dien de natuur deze heerlijke gave heeft geſchonken! nog gelukkiger, wanneer hij, gelijk de ſchrijver van dit Goddelijk boek, dezelve aan waarheid en deugd, dat is wanneer hij dezelve aan God heeft toegewijd!

VER-

VERHANDELING

OVER

DE DICHTERLIJKE VERDIENSTEN

VAN

JOOST VAN DEN VONDEL.

VERHANDELING

OVER

DE DICHTERLIJKE VERDIENSTEN

VAN

JOOST VAN DEN VONDEL.

Niemand is 'er, die niet gaarne de hulde van lof en hoogachtinge toebrengt aan die ſterve-lingen, die, door de weldadige beſchikking der Voorzienigheid, met een' uitſtekenden aanleg, en eene gunſtige gelegenheid tot deszelfs ont-wikkeling en volmaking begiftigd, die mate van volkomenheid, dien trap van verdienſtelijkheid bereikten, waartoe natuur en opvoeding hen in ſtaat ſtelden zich te verheffen. Dán, zoo dezen, als den waren adel der menſchheid vertoonende, op onze vereering billijke aanſpraak mogen maken, dan zeker hebben zij daarop nog veel gegronder regt, dan zeker moeten zij onze hoogſte bewondering opwekken, die, alleen door de

aangeborene kracht van een' verhevenen geest geleid, midden door de hinderpalen, welke hunne omſtandigheden der volle ontwikkeling en beſchaving hunner edele zielsvermogens in den weg ſtelden, zich zelven den toegang wisten te openen tot die grootheid, welke hen voor aller oogen, als heldere flonkerlichten, doet ſchitteren. De zoodanigen worden, zoo om hunne wezenlijke voortreffelijkheid, als om hunne zeldzaamheid, met regt voor ſieraden der menschheid gehouden; en het land, 't welk zich beroemen mag, zulke mannen voortgebragt en in zijnen ſchoot te hebben opgekweekt, verdient inderdaad benijdenswaardig genoemd te worden. Weldan, dat wij juichen in het geluk, van Nederlanders geboren te zijn, daar ons Vaderland zich, boven alle andere landen, op een groot aantal van dergelijke uitmuntende ſtervelingen verheffen mag. Denkt ſlechts (om in het vak der krijgskunde dezen éénen maar te noemen) denkt ſlechts aan uwen onſterfelijken DE RUITER, wiens naam alleen de vijanden van dezen

ſtaat

ſtaat deed ſidderen, en door geen' regtſchapen Nederlander, zonder het levendigst gevoel van eerbied en erkentelijkheid, genoemd kan worden. Zijne omſtandigheden ſchenen hem tot een' gering daglooner in eene lijnbaan beſtemd te hebben; maar de ingeſchapene ſterkte en grootmoedigheid van zijnen geest verhieven hem zoo verre boven den lagen kring, waarin zijne geboorte hem geplaatst had, dat hij tot den rang der doorluchtigſte zeehelden van zijne, wat zeg ik? van alle verloopene en volgende eeuwen opklom. — Ook in het gebied der ſchoone kunsten en wetenſchappen (om nader tot het doel mijner verhandeling te komen) mag ons Vaderland op mannen bogen, die den onverwelkelijken lauwerkrans, waarmede hun ſchedel verſierd is, alleen aan de gadelooze kracht en verhevenheid van hun vernuft, en aan hunne onvermoeide pogingen ter veredeling hunner voortreffelijke geestvermogens te danken hebben. Om van een' *Poot*, *Hoogvliet* en meer andere begaafde Zangers niet te gewagen, zal ik alleen den dichter, wiens

onnavolgbaar kunstvermogen hem den welverdienden eertitel van Vorst en Vader der Nederduitſche dichteren verworven heeft, den onvergelijkelijken JOOST VAN DEN VONDEL noemen. Inderdaad, zoo aan eenig dichter oorſpronkelijkheid en kracht van vernuft toegekend, en de even zeldzame als grootſche lof geſchonken mag worden, van zich zelven gevormd en ten hoogſten top van dichterlijken roem verheven te hebben, dan voorzeker kan die grondlegger van Neêrlands zangberg op deze eer regtmatige aanſpraak maken.

Hoe dan zoude ik in dit uur een onderwerp kunnen verhandelen, meer overeenkomſtig met de bedoelingen dezer Maatſchappij, ter uitbreiding der Nederduitſche Taal- en Dichtkunde opgerigt, meer geſchikt voor mijn' perſoon, wien de roem der Vaderlandſche Letterkunde boven alles moet ter harte gaan, aangenamer eindelijk voor uwe kunst- en Vaderlandminnende zielen, dan wanneer ik u de dichterlijke verdiensten

van

van JOOST VAN DEN VONDEL in een beknopt tafereel zoek af te ſchetſen? Het gevoel intuſſchen van het moeijelijke der verhevene taak, welke ik op mij neem, het beſef van het ontoereikende mijner geringe vermogens, om dezelve naar waarde te volbrengen, doet mij tot uwe beſcheidene toegevendheid mijne toevlugt nemen, met ernſtige bede, dat gij meer de vurige hoogachting, waarmede ik voor den Vader der Nederduitſche dichtkunst bezield ben, dan de geringheid van het offer, 't welk ik zijner nagedachtenis zal toebrengen, in aanmerking gelieft te nemen.

Ter bereiking van het voorgeſtelde oogmerk, 't welk zich, om de uitgebreidheid der ſtoffe, en het eng beſtek eener verhandeling, alleen tot een algemeen overzigt van de dichterlijke verdienſten van onzen grooten landgenoot bepalen moet, zal het, mijns achtens, noodig wezen, in de eerste plaats eenige bijzonderheden uit het leven van onzen dichter mede te deelen, welke tot

de vorming van zijn kunstvermogen betrekkelijk, en ter juiste waardering zijner voortreffelijkheid dienstig zijn, om daarna bij de beschouwing zijner dichterlijke begaafdheden meer opzettelijk stil te staan.

JOOST VAN DEN VONDEL werd, op den 17den van Slagtmaand des jaars 1587, te Keulen, uit een eerlijk en deftig geslacht geboren. Hij sleet echter te dier plaatse niet dan zijne eerste kindschheid, daar zijne ouders, die tot de broederschap der Doopsgezinden behoorden, ter ontvlugting van de wreede vervolgingen des bijgeloofs, zich eerlang naar deze gewesten, den zetel van godsdienstige, en burgerlijke vrijheid, begaven, en eerst te Utrecht, en kort daarna te Amsterdam hun verblijf vestigden. Het is derhalve deze stad, welke, schoon de eer zijner geboorte misende, nogtans met regt den naam van zijne voedster dragen, en zich, niet zonder billijke zelfsverheffing, hem als haren burger mag

mag toeëigenen. — Het voordeel eener meer beſchaafde opvoeding, 't welk zijn vader ſlechts een' enkelen van zijne zonen kon doen toekomen, viel ongelukkig onzen VONDEL niet ten deel, die tot den kouſenhandel zijns vaders opgeleid, en alleen in de eerſte beginſelen der beſchaafdheid onderwezen werd. Intusſchen openbaarde zich reeds in den ontluikenden knaap die onverdoofbare zucht voor de beoefening der dichtkunde, welke eenmaal zijn' naam der onſterfelijkheid zou toewijden. De eerſte proeven van zijn kunstvermogen, waren wel, in alle opzigten, ten uiterſte gebrekkig; doch zij waren niet te min zoodanig, dat ſchrandere beoordeelaars daarin alreeds de vonken zagen flikkeren van dat heerlijk vernuft, 't welk zich namaals met eenen zoo helſchijnenden luister vertoond heeft. — Hieruit blijkt wederom, hoe waar het zij, 't geen door kundige mannen te allen tijde is beweerd geworden, dat in den echten dichter iets goddelijks, zekere aangeborene verhevenheid van geest zigtbaar is, welke door

door geene kunst noch oefening kan verkregen worden. — Doch dat deze laatste der natuur moeten te hulp komen, en uit hare minnelijke zamenstemming dat onnavolgbaar schoone en grootsche geboren wordt, 't welk ons in de werken der uitmuntendste dichteren, met name ook van VONDEL, verrukt en buiten onszelven voert; is eene waarheid, welke door zijn voorbeeld niet min onwedersprekelijk bevestigd wordt. Waaraan toch is dat sterk afstekend onderscheid; 't welk zich tusschen de eerste voortbrengselen van zijn dichterlijk vernuft en latere kunstgewrochten, ten aanzien van keurigheid, kracht en deftigheid van uitdrukking, rijkdom en verhevenheid van gedachten, gepastheid van beelden en schilderingen, met één woord van alles, wat de waardij van dichtstukken verhoogt, zelfs voor min geoefenden opdoet, waaraan anders is hetzelve toe te schrijven, dan alleen aan dien aanwas van kundigheden, die gemeenzaamheid met de uitmuntendste voorgangers, welke, in een' meer gevorderden leeftijd, de vruchten waren van zijne

ne onvermoeide en met regt verwonderenswaardige oefeningen? — Door zijne opvoeding van alle kennis aan vreemde, veelmeer aan de geleerde talen verſtoken, kon hij geene andere voorbeelden beoefenen of zich ter navolginge voorſtellen, dan die, welke zijn Vaderland hem aanbood. Doch wien, die in de geſchiedenis der Nederduitſche Letterkunde geen volſlagen vreemdeling is, wien is het onbekend, dat de meeste dier voorbeelden der navolginge geheel onwaardig waren? In een tijdperk, waarin de ſchoone kunsten en fraaije letteren in andere deelen van Europa, met name in dat geliefkoosd verblijf der Zanggodinnen, het gezegend Italien, door de herleving der Griekſche en Romeinſche geleerdheid, op het heerlijkst bloeiden, waren daarvan in ons Vaderland ter naauwernood de eerſte knopjes ontloken. De zestiende eeuw was wel rijk geweest in dus genaamde dichterlijke voortbrengſelen; doch deze waren, voor het grootſte gedeelte, van geur en ſmaak geheel verſtoken en moesten der kieschheid tot walg verſtrekken.

ken. Men had tooneelſtukken vervaardigd, doch in welke noch vinding, noch waarſchijnlijkheid, noch beweging van hartstogten, noch geestigheid, noch eenige andere deugd van het tooneelſpel werd waargenomen; dichtſtukken berijmd, in welke noch aangenaamheid van maat, noch zuiverheid van taal, noch levendigheid van verbeelding, noch iets, 't welk ſchoon mag heeten, zigtbaar was. De oorſpronkelijke rijkdom der tale was, door eene menigte van basterdwoorden, ſchier onkenbaar geworden; hare regelen geheel verwaarloosd en jammerlijk in verwarring gebragt. *Spiegel*, *Coornhert* en eenige andere leden der Amſterdamſche Rederijkkamer, *in liefde bloeyende*, hadden, wel is waar, tegen het einde dier eeuwe, getracht dit algemeene verval door hun voorbeeld en hunne onderrigtingen te herſtellen, en den verbasterden ſmaak te zuiveren en ten goede te leiden; doch niet alleen verdienden zij zelve nog geenszins in allen deele navolging, maar hunne voorſchriften en eigene kunstgewrochten waren, bovendien, op ver-

verre na niet toereikend, om den aankomenden dichter naar eisch te vormen, en tot een' aanmerkelijken trap van volmaaktheid in zijne kunst op te voeren. VONDEL gevoelde dit gebrekkige en ongenoegzame der hulpmiddelen, welke hem vergund waren, niet min levendig dan het zwakke en onvolmaakte van zijne eigene voortbrengſelen; hij werd, zoo door eigene waarneming, als door de bevestiging van achtbare kunstkenners, volkomen overtuigd, dat het hem, zonder verdere uitbreiding zijner kundigheden, onmogelijk zou zijn, tot die hoogte in zijne kunst op te klimmen, naar welke hij zoo vuriglijk ſtreefde, en welke hij zich door de kracht van zijnen geest in ſtaat gevoelde te bereiken. Deze overtuiging was genoeg voor onzen VONDEL, om hem zijne uiterſte pogingen te doen aanwenden, ten einde het gemis eener geletterde opvoeding door eigene naarſtigheid, zoo veel mogelijk, te vergoeden. Zonder zich door de ſchier onoverkomelijke zwarigheden, aan de volbrenging van zulk een voornemen verknocht, te laten

ten afſchrikken, beſloot hij, offchoon reeds zesentwintig jaren oud, en door de zorgen voor de tijdelijke welvaart der zijnen belemmerd, zich aan de beoefening der geleerde talen, inzonderheid der Latijnſche, toe te wijden. Met eene blakende geeſtdrift nam hij dit werk ter hand, zette hetzelve met een' onafgebroken' ijver voort, en ſlaagde daarin zoo gelukkig, dat hij, na weinige jaren, zich in ſtaat bevond, om de uitmuntendſte dichters uit de gouden eeuw der Latijnſche Letterkunde in het oorſpronkelijke te lezen, derzelver onnavolgbare ſchoonheden in hare volle waarde te gevoelen en naar verdienſte te bewonderen. Om zich die ſchoonheden nog meer eigen te maken en onuitwischbaar in den geest te prenten, ondernam hij, in vervolg van tijd, verſcheidene vertalingen van ſommige dier dichteren, zoo in gebondene als ongebondene rede, welke, ſchier allen door den druk bewaard gebleven, als gedenkſtukken van 's dichters voorbeeldelooze vlijt en onverdoofbare zucht voor alles, wat ter volmaking van zijn kunst-

ver-

vermogen dienſtig was, onze regtmatige verwondering moeten tot zich trekken (†). Aan deze oefeningen, bij welke de raad en hulp van geletterde vrienden hem te ſtade kwamen, paarde hij niet alleen het aanleeren der Franſche taal, waaruit hij reeds in den jare 1620 eene vertaling in het licht gaf (*); maar bovenal ook eene, even oordeelkundige als rustelooze, naſporing van de onwaardeerbare ſchatten en uitnemende ſchoonhe-

(†) Ik heb hier met een woord het oogpunt willen aanwijzen, waaruit men VONDELS vertalingen van Latijnſche Dichtwerken, mijns inziens, te beſchouwen heeft. Men handelt derhalve onbillijk, wanneer men de onvolkomenheden daarvan ter verkleining van zijne dichterlijke verdienſten doet ſtrekken, bij welker waardering die vertalingen in geene aanmerking kunnen of moeten komen.

(*) De *Heerlijkheit* namelijk *van Salomon*, naar het Fransch van den Heere *van Bartas*. Zie *Vondels Leven door* BRANDT, bl. 15, wiens keurige en voortreffelijke beſchrijving wij, in dit eerſte deel onzer verhandeling, voornamelijk gevolgd hebben.

heden onzer te dikwerf miskende moedertaal, ten welken einde hij ook met den Drosſaard *Hooft* en andere verdienſtelijke mannen van dien tijd letterkundige bijeenkomſten hield.

De weldadige uitwerkſelen, welke de voorſchrevene oefeningen, ter veredeling en verhooging van 's dichters kunstvermogen, hadden, ſtrekten hem tot eene even ſtreelende als roemrijke belooning voor de verbazende moeite en arbeid, aan dezelve verknocht; eene moeite en arbeid inderdaad, tot welker verduring die wonderbare ſtandvastigheid van ziel, die onuitbluschbare kunstdrift vereischt werden, welke zich in VONDEL op het luisterrijkst vertoonden Ja, met regt, mag ik eene kunstdrift onuitbluschbaar noemen, welke ſchier geen vak der dichtkunde onbeoefend liet, en, zonder ophouden, naar eenen hoogeren trap van volmaaktheid ſtreefde; eene kunstdrift, welke haar voedſel alleen in zich zelve vond, en door geene huisſelijke wederwaardigheden, geene uiterlijke vervolgingen eenigermate verdoofd

doofd kon worden. Immers waren de omſtandigheden en lotgevallen van onzen dichter van dien aard, dat wij, bij derzelver herinnering, ons over zijnen voorbeeldeloozen ijver en kunstliefde evenzeer verbaasd en opgetogen, als over de geringe hulde, aan zijne verdienſten toegebragt, bedroefd en beſchaamd gevoelen moeten. Het is bekend, hoe zijne blakende vrijheids- en regtvaardigheidsliefde, in de vereering der nagedachtenis van Barnevelds gruwzaam mishandelde onſchuld, hem het misnoegen van deszelfs zegevierende vijanden dermate berokkende, dat hij, ter naauwernood, banden en lijfsgevaar ontkwam. Niet minder ſtond hij aan den haat en de vervolgingen van dweepzieke geeſtelijken ten doel, wier onverdraagzamen hoogmoed zijne ſcherpe hekelpen dikwijls ten vinnigſte doorſtreek, en in deszelfs volle afzigtigheid ten toon ſtelde. Lage afgunſt zocht niet zelden zijnen billijken roem te verduisteren, en onttrok hem, door verachtelijke middelen, een deel van de regtmatige belooning zijner loffelijke werkzaam-

heden (*). Het gelukte haar, wel is waar, geenszins dien roem voor de oogen van bevoegde regters te benevelen; dezelve nam veeleer gedurig in luister en majeſteit toe, in dier voege, dat hij bij alle onpartijdigen geacht werd, zijne tijdgenooten en voorgangers in dichterlijke gaven zoo verre te overtreffen, als het licht der zonne

(*) Hier wordt voornamelijk gedoeld op den bekenden JAN VOS, een dichter van een goed natuurlijk vernuft, maar van nog veel grootere opgeblazenheid, welke hem de hulp van oefening en kunst ganſchelijk deed verſmaden. Hierdoor tot eene buitenſporige winderigheid vervallen zijnde, ſtrekt hij ten waarſchuwenden baken voor allen, die wanen, dat zij, om als dichters uit te munten, alleen de natuur te volgen hebben. Deze *Vos* dan, tot hoofd des ſchouwburgs verheven, liet zijne lage afgunst omtrent VONDEL blijken, door in deszelfs Treurſpelen de rollen aan onbekwame ſpelers te doen toedeelen, en dezelve door oude, verſletene en wanſchikkelijke kleederen te mismaken, waarvan het bedoelde gevolg was, dat die Treurſpelen weinig toeloops hadden en in minachting geraakten. Zie *Vondels Leven door* BRANDT, bl. 68.

ne dat der overige hemelbollen in kracht en helderheid te boven gaat. Doch, met dit al, mogt het hem geenszins gebeuren, als Horatius eenen Mecenas, of als Virgilius eenen Augustus te ontmoeten; en, hoe grootsch, hoe goddelijk ook zijne lier tot lof van achtbare personadien, met name ook van den Nassauwschen vorst, Frederik Hendrik, mogt klinken, nimmer viel hem daarvoor eene slechts eenigzins geëvenredigde vergelding ten deel. Waren deze uiterlijke omstandigheden ter aanmoediging van onzen dichter weinig geschikt, zijn huiselijke toestand en lotgevallen waren in geenen deele gunstiger, ja, bij eene mindere mate van kunstvuur, eigenaardig ter verdooving daarvan ingerigt. Niet alleen toch was hem geenszins die kommerlooze onbezorgdheid, die vrije tijdsbeschikking vergund, welke den vriend der zanggodinnen zoo hoogst dierbaar, ja voor hem schier onontbeerlijk zijn; maar hij zag ook, door zijnen ijver in den dienst van deze, door belangzieken geschuwde Godheden, de tijdelijke

welvaart van zich en de zijnen veeleer verachteren dan toenemen, en was, uit dien hoofde, meermalen aan de grievendſte verwijtingen van baatzuchtige vrienden en bloedverwanten blootgeſteld. Voegt hierbij de herhaalde aanvallen eener, lustelooze zwaarmoedigheid wekkende, ongeſteldheid, waarmede hij, jaren lang, moest worſtelen, de neêrſlagtigheid over het ontijdig afſterven eener waardige en hartelijk geliefde echtgenoote, en bovenal die zielverſcheurende kwellingen, waarmede het verkwistend en zedeloos gedrag van eenen, even rampzaligen als onwaardigen, zoon hem folterde; en gij zult, dit alles aan uwen geest vertegenwoordigende, voorzeker met mij erkennen, dat de geſchetſte omſtandigheden meer dan genoegzaam waren, om eene ziel, min blakende in kunstliefde, min verheven en ſtandvastig, dan die van VONPEL, in eene doffe en werkelooze kwijning te ſtorten, en haar die edele veêrkracht, die goddelijke aandrift te doen verliezen, bij welker gemis niemand boven het laag gemeen der beu-

ze-

zelende rijmelaars kan opklimmen. De laatst vermelde wederwaardigheid had voor onzen dichter, in zijnen hoogen ouderdom, de beklagenswaardigſte gevolgen. De brooddronkenheid namelijk en ſpilzucht van zijnen ontaarden zoon gingen zoo verre, dat de ongelukkige, maar brave vader genoodzaakt werd, ter bevrediging van deszelfs ſchuldeiſcheren, zich van het grootſte deel zijner tijdelijke middelen te ontbloo[illegible]en, na zijn zeventigſte jaar, gevaar liep, van tot armoede te vervallen. Tegen dit gevaar echter werd hij, door voorſpraak en gunst van vermogenden, die zich den titel van zijne beſchermers aanmatigden, in veiligheid geſteld; doch ik ſchaam mij, als Nederlander, den ſchandelijken prijs der vernedering te noemen, tot welken hij de verzorging zijner nooddruft koopen moest. Eene ſchrale bediening in de Bank van Leeninge, bij welke hij verpligt was, met ongedekten hoofde, den Beſtuurderen dier Bank ten dienst te ſtaan, en zijne veder, gewoon de daden der doorluchtigſte helden met onverder-

felijken inkt voor de eeuwigheid te melden, tot het opteekenen van de panden der behoeftigen te verlagen, ziet daar wat in Nederland de eenige belooning was voor eenen dichter, wien de dankbare Oudheid op openbare kosten rijkelijk onderhouden, en met een prachtig ſtandbeeld vereerd zou hebben. Tien jaren achtereen, in welke de dichtkunst ook nog zijn troost en verlustiging bleef, ja waarin eenige zijner uitmuntendſte kunstgewrochten hunne geboorte verkregen (†), bragt hij in deze lage dienstbaarheid door, toen men den tachtigjarigen grijsaard de genade bewees, van hem, met behoud zijner bezoldiging, van zijnen dienst te te ontſlaan. Nu ſleet hij voortaan zijne dagen in eene ongeſtoorde rust, tot hij eindelijk, in den ouderdom van ruim een en negentig jaren, zachtelijk uit een leven ſcheidde, van welks onſterfelijke

(†) Met name zijn *Jephta of Offerbelofte*, en verſcheidene andere Tooneelſpelen en dichtwerken, opgenoemd in het meergem. *Leven* door BRANDT, bl. 67 en 69.

ke voortduring hij zich, door de onvergankelijke gedenkteekenen van zijnen geest, verzekerd had.

Ziet daar eenige der voornaamſte omſtandigheden uit het leven van onzen doorluchtigen VONDEL ter uwer kennisſe gebragt, of voor uw geheugen terug geroepen, waaruit, zoo zijn dichterlijke aanleg, als de vorming van zijn kunstvermogen blijkbaar is, en welker kennis u, ter juiste waardering zijner verdienſten, kan behulpzaam wezen. Zijt gij nu, gelijk ik mij vleijen durf, door het voorgedragene alreede overtuigd gèworden, dat het geenszins te ver gedrevene grootſpraak was, wanneer ik onzen dichter in den beginne aan u voorſtelde, als behoorende tot die zeldzame ſtervelingen, welke, door de natuur tot iets verhevens, iets uitſtekends gevormd, niets aan de fortuin, maar alles aan zich zelven te danken hebben; zijt gij alreede bereid, hem onder die weinige oorſpronkelijke dichters te plaatſen, aan welke de Oudheid, niet te onregte, zekere hoogere geest-

vervoering, zekere goddelijke aanblazing toekende, welaan, ik zal trachten deze gevoelens van hoogachting in u te verſterken, door een beknopt tafereel zijner dichterlijke verdienſten voor u af te ſchetſen, om daardoor te doen blijken, dat alle hoedanigheden van den echten dichter, met vereenigden luister, in hem ſchitteren.

Drie hoedanigheden zijn het, mijns achtens, voornamelijk, welke den dichter, in den eigenlijken en verhevenſten zin van dit veelbeteekenend, maar niet zelden te ligtvaardig gebezigd woord, kenſchetſen, *ſtoutheid* namelijk *en oorſpronkelijkheid van vernuft*, *levendigheid en ſterkte van gevoel*, *vuur* eindelijk *en ſnelheid van verbeeldingskracht.* Uit deze drie oogpunten zij het mij thans vergund, onzen beroemden landgenoot kortelijk aan u voor te ſtellen.

Door *vernuft* (om van deze hoofdeigenſchap des echten dichters eenen aanvang te maken) door

door *vernuft* verſtaan wij hier dat ſcheppend vermogen in den dichter, 't welk hem in ſtaat ſtelt, nieuwe en verhevene denkbeelden, ongewone en treffende gelijkenisſen, ſtoute en ſierlijke beelden en ſchilderingen uit te vinden, en te voorſchijn te brengen; met één woord, dat vermogen, 't welk op alle zijne kunstgewrochten zekeren ſtempel van oorſpronkelijkheid en eigene verhevenheid drukt. Door hetzelve aangedreven, verlaat hij de effene en betredene velden, om zich, in een woest en ſchaars bezocht landſchap, eenen eigenen weg te banen; door hetzelve verheft hij zich boven het lage en gemeene, en ſtreeft, gelijk een adelaar, met ſtoute wieken naar hoogere en onbekende gewesten. Offchoon niemand, ten zij met dit vermogen in zekere mate toegerust, op dichterlijken roem eenige aanſpraak kan maken, werden er echter, te allen tijde, niet dan zeer weinigen gevonden, in wie hetzelve, in zijne volle kracht en verhevenheid, werkzaam was. Onder deze weinigen, wier naam en beeldtenis den man van oe-

oefening en ſmaak reeds voor den geest zullen zweven, aarzel ik geen oogenblik, in het volle vertrouwen op uwer aller toeſtemming, ook onzen VONDEL eene plaats te geven. Wie toch zal deze eer betwisten aan eenen dichter, wiens onnavolgbaar kunstvermogen zich, in de voornaamſte onderſcheidene vakken der dichtkunde, met zoo veel luisters vertoond heeft, als waarmede dat van anderen, ſlechts zeldzaam, in een enkel vak geſchitterd heeft? — In het *Lierdicht*, buiten tegenſpraak, eene der verhevenſte dichtſoorten, door welks beoefening niet dan weinige Pindarusſen en Horatiusſen zich eenen onverwelkelijken lauwerkrans verworven hebben, ſlaagde onze uitmuntende landgenoot, naar het oordeel van kundige regters, zoo gelukkig, dat hij, als een waardig mededinger naar den roem der meest vermaarde Lierdichters, beſchouwd mag worden. Het zij zijne Zangſter de verhevene tolk zij der aandoeningen van vreugde en eerbied, welke zijne voedſterſtad bezielden, toen zij Frederik Hendrik binnen hare muren

ren mogt ontvangen (†); het zij dezelve de nagedachtenis van Hollands Bestevader, verwezen, om met afgeleefden ſtrot het hoffchavot te verwen, op eene, even aandoenlijke als eerbiedwekkende, wijze huldige (§), of over de ontkoming van den grooten Huigen uit den kerker, waarin dat licht der wereld gedoemd was zijnen glans te zien ſmoren, met Vaderlandminnende geestvervoering juiche, en den moed zijner ſchrandere drukgenoote en kruisheldin een onvergankelijk gedenkteeken oprigte (*); het zij zij of den Venuzijnſchen zanger (†), of den koninklijken harpdichter (§) eenen altijd frisſchen en groenenden lofkrans vlechte, met één woord, welk onderwerp ook hare geestdrift opwekke, en zich in ſnel ſtroomend of ſtatelijk rollend maatgezang doe uit-

(†) Ik heb dit gedicht doen drukken onder mijne *Proeven van Nederduitſche dichtkunde uit de 17de Eeuw*, bl. 93 en volgg.

(§) Zie mijne *Proeven* enz., bl. 103 en volgg.

(*) Zie mijne *Proeven* enz., bl. 100 en volgg.

(†) Zie VONDELS *Poëzij*, I. D. bl. 321 en volgg.

(§) Zie VONDELS *Poëzij*, I. D. bl. 445 en volgg.

uitſtorten, altijd voelen wij ons verrukt en in bewondering opgetogen door de ontdekking van eene ſtoutheid van geest, eene oorſpronkelijkheid van vernuft, welke hem de uitmuntendſte lierdichters, in hunne verhevene vlugt, doet naſtreven en op zijde komen. Dan gij zult zeker verlangen, dat ik, door de aanvoering eener enkele proeve, aan deze koude en doodſche ſchets eenig vuur en leven bijzette. Hoort dan, hoe hij, in zijnen Lucifer, een' Rei van Engelen den lof der hoogſte Majeſteit doe opzingen, en gij zult zeker, met mij, u boven de aarde opgevoerd en in het koor der juichende Hemellingen verplaatst wanen. Een gedeelte van den Rei heft aldus aan.

Wie is het, die zoo hoogh gezeten,
Zoo diep in 't grondelooze licht,
Van tijdt noch eeuwigheit gemeten,
Noch ronden, zonder tegenwight,
Bij zich beſtaat, geen ſteun van buiten
Ontleent, maar op zich zelven rust,
En in zijn wezen kan beſluiten

Wat

Wat om en in hem, onbewust
Van wancken, draeit, en wort gedreven,
Om 't een en eenigh middelpunt;
Der zonnen zon, de geest, het leven;
De ziel van alles, wat gij kunt
Bevroên of nimmermeer bevroeden;
Het hart, de bronaer, de oceaen
En oirſpróng van zoo vele goeden
Als uit hem vloeien, en beſtaen
By zijn genade en alvermogen
En wijsheid, die hun 't leven ſchonck
Uit niet, eer dit in top voltogen
Palais, der heemlen hemel, blonck;
Daer wij met vleugien de oogen decken
Voor aller glanſen majeſteit,
Terwijlwe 's hemels lofgalm wecken,
En vallen uit eerbiedigheit,
Uit vreeze in zwijm op 't aenzicht neder?
Wie is het? noemt, beſchrijft ons hem
Met eene Seraſijne veder.
Of ſchort het aen begrip en ſtem?

Een ander gedeelte geeft hierop ten antwoord:

Dat 's Godt. Oneindigh eeuwigh Wezen
Van alle ding, dat wezen heeft,

Ver-

Vergeef het ons, ô nooit volprezen
Van al wat leeft, of niet en leeft,
Nooit uitgeſproken, noch te ſpreecken;
Vergeef het ons, en ſchelt ons quijt,
Dat geen verbeelding, tong nog teeken
U melden kan. Ghy waert, ghy zijt,
Ghy blijft dezelve. Alle Englen kennis
En uitſpraeck, zwack en onbequaem,
Is maer ontheiliging en ſchennis:
Want ieder draeght zijn eigen naem,
Behalve ghy. Wie kan u noemen
By uwen naem? wie wort gewijt
Tot uw orakel? wie durf roemen?
Ghy zijt alleen dan die ghy zijt,
U zelf bekent, en niemant nader.
U zulx te kennen, als ghy waert
Der eeuwigheden glans en ader;
Wien is dat licht geopenbaert?
Wien is der glanſen glans verſchenen?
Dat zien is noch een hooger heil,
Dan wij van uw genade ontleenen;
Dat overſchrijdt het perck en peil
Van ons vermogen. Wy verouden
In onzen duur; ghy nimmermeer,
Uw wezen moet ons onderhouden,
Verheft de Godtheit; zingt haer eer.

Hoe

Hoe grootsch verder (om ook van andere dichtſoorten met een woord te gewagen) hoe onnavolgbaar grootsch klinkt niet de toon van onzen dichter, wanneer hij den roem der Vaderlandſche helden in top voert, en zijne moedige Zangnimf zich in de hitte der gevechten begeeft, het brieſchen der paarden, het kletteren der zwaarden, het donderen der kartouwen, met één woord, alle de verſchrikkelijkheden van den krijg met levendige trekken afbeeldt, en den zegevierenden voorvechter der vrijheid met eenen geestverheffenden zegezang verwelkomt? — Ook in verſcheidene zijner Hekeldichten, waarin hij de voorſtanders van Godsdienſtige en burgerlijke overheerſching met eene ſnerpende roede geeſelt en de verkeerdheden zijner eeuwe in hare volle afzigtigheid ten toon ſtelt, zal geen kunstkundig lezer den echten dichter miskennen (†). Verlangt gij

(†) Men zie in 't bijzonder het keurig en zinrijk dichtſtuk, *Roskam* getiteld, 't welk gedrukt is in mijne *Proeven*, bl. 85 en volgg.

gij ook hier eene proeve, ik weet daartoe niets geſchikters uit te kiezen, dan het bijtend en zinrijk gedicht aan den lasteraar van den doorluchtigſten geleerde en ſtaatsman, dien Nederland heeft voortgebragt, den onſterfelijken Huig de Groot. Ziet hier hetzelve.

O Farizeeuwſche grijns, met ſchijngeloof vernist,
Die 't groote lijk vervolght ook in zijn tweede kist,
Ghy, Helhont, past het u dien Herkles na te basſen,
Te ſteuren op 't autaer den Fenix in zijne aſchen,
Den mont van 't Hollandsch recht, by Themis zelf beweent?
Zo knaegh uw tanden ſtomp aen 't heilige gebeent.

Dan, hoe zeer ook hoogvliegendheid en ſterkte van vernuft, dat groote kenmerk van den echten dichtgeest, in alle voortbrengſelen van onzen VONDEL, in meerdere of mindere mate, zigtbaar zij, zien wij het nogtans in geene met meerderen luister, dan in zijne *Treurſpelen*, uitblinken. In deze ſoort van dichterlijke kunstgewrochten, welke, naar de juiste aanmerking van een' beroemd dichter der Oudheid, alle overi-

rige in majeſteit te boven ſtreven, vond zijn hoogdravende geest, van nature tot het ernſtige en grootſche geſtemd, de aangenaamſte verlustiging. Hier zag zijn vernuft zich een wijd veld geopend, waarop het zich kon oefenen, en zijne werkingen op het luisterrijkst ten toon ſpreiden; hier vond hij gelegenheid, om aan zijnen ſmaak voor het ſtoute en grootſche de ruimſte voldoening te geven, en, door het ſchilderen van verhevene en hartbrekende tafereelen, de ziel van anderen met zich naar de hoogte op te voeren, hunne hartstogten in de levendigſte beweging te brengen. Geen wonder dan, dat hij zijn goddelijk kunstvermogen aan de beoefening van dit edelst, maar tevens moeijelijkst vak der dichtkunde, bij voorkeur, te koste leide; geen wonder, dat hij zijne pogingen in dezen met eenen zoo roemrijken uitſlag bekroond mogt zien, dat ieder, wiens hart voor het zielſtreelend ſchoone en verhevene der dichtkunst niet geheel koud en ongevoelig is, bij het lezen zijner uitmuntendſte treurſpelen, zich beurtelings verteederd en ver-

gramd, opgetogen en verbaasd, door vreugde en droefheid ontroerd, door hoop en vreeze geſchokt, met één woord, door de meest verſchillende aandoeningen beſtreden en buiten zich zelven verrukt gevoelt? Inderdaad, wie is er, die den Gijsbrecht van Amſtel, zeker een der ſchoonſte kunſtſtukken van onzen dichter, lezende, niet in de angstvallige bekommering van Badeloch voor haren teederlijk geliefden echtgenoot deelt, en over haren toeſtand met medelijden is aangedaan? die de kalme bedaardheid van den eerwaardigen Gozewijn in het dreigend doodsgevaar niet eerbiedigt, den heldhaftigen en meer dan mannelijken moed, de onverbreekbare trouw der jeugdige Clariſe niet met geestvervoering bewondert? — In Palamedes wekt de verdrukte en vermoorde onſchuld onze teederſte, onze hartelijkſte deelneming; hare gerustheid, hare kloekmoedigheid, de ſchoone teelt van een onbevlekt geweten, dringen ons tot eerbied en bewondering, terwijl de heerschzucht en ſnoodheid harer bloeddorſtige onderdrukkers onze ziel met

af-

afgrijzen vervullen. — En waar is de gevoellooze, wiens hart niet door mededoogen getroffen wordt, wanneer hij den onnoozelen en weêrloozen Jozef, als eene duif, door wreede havikken aangegrepen, aan den nijd en de wraakzucht zijner ontmenschte broederen ziet ter prooi gegeven, en zich, met den diep verflagenen Ruben, de troostelooze droefheid des grijzen aartsvaders voorftelt, wanneer hem de verdichte tijding van het deerlijk omkomen zijns meest geliefden zoons zal worden aangebragt? — Geheel verfchillend zijn de aandoeningen, welke onze ziel doordringen, wanneer wij in den Lucifer, buiten tegenfpraak een der verhevenste en ftoutfte voortbrengfelen van het hoogvliegend vernuft van onzen dichter, de wederfpannige Engelen den kreet des oproers tegen den Opperheer van alles hooren aanheffen, en, in hunne roekelooze vermetelheid, de heerkracht des Eeuwigen zien beftrijden? Doch ik zou de palen eener verhandeling te verre te buiten gaan, indien ik alle de meesterftukken van onzen Vaderlandfchen Sophocles

voor uw geheugen wilde te rug roepen. Ook houde ik mij verzekerd reeds genoeg gezegd te hebben, om u allen met volle overtuiging te doen erkennen, dat in onzen onſterfelijken landgenoot die zeldzame verhevenheid van vernuft heeft uitgeblonken, om welke hij met de uitſtekendſte dichters van alle tijden en volkeren in éénen rang verdient geplaatst te worden. Dan, hoezeer ik, bovenal in zijne Treurſpelen, de trekken dier verhevenheid ten duidelijkſte meen ontwaar te worden, wil ik echter in geenen deele ontkennen, dat zelfs op zijne voortreffelijkſte kunstgewrochten, aan de regelen eener gezonde oordeelkunde getoetst, verſcheidene aanmerkingen, zoo ten aanzien van bijzondere deelen, als inzonderheid omtrent de ſchikking en zamenſtelling des geheels, te maken zijn. Doch wat billijk, en onzijdig regter zal deze onvolmaaktheden, ter verkleining zijner onbetwistbare verdiensten, willen aanvoeren, wanneer hij zich te binnen brengt, hoe onze VONDEL, naar het boven voorgedragene, door zijne omſtandigheden van eene ge-

let-

letterde opvoeding ten eenenmale verſtoken was, en dit gemis, bij al den voorbeeldeloozen ijver, waarmede hij daarop uit was, in latere jaren niet dan gedeeltelijk had kunnen vergoeden; wanneer hij bovendien op de diepe verbastering van ſmaak acht geeft, welke vóór hem, als eene alles aanſtekende beſmetting, algemeen was doorgedrongen, en waarvan de heillooze ſporen, ook in zijnen leeftijd, nog geenszins waren uitgedelgd. Op dit alles naar eisch lettende, zult gij voorzeker met mij inſtemmen, dat de gebreken, welke zijne werken, ginds en elders, ontſieren, aan zijnen leeftijd, de ſchoonheden daarentegen, welke daarin, met eenen alle vlekken verdoovenden luister, ſchitteren, aan hem zelven en aan hem alleen toebehooren (†).

Nog

(†) Dat de gebreken, welke VONDELS Treurſpelen ontſieren, over 't geheel meer die van zijnen leeftijd, dan de zijne moeten genoemd worden, blijkt ten klaarſte daaruit, dat in die van *Hooft* zich nagenoeg *dezelfde*, ja, mag men zeggen, nog grootere onvolkomenheden

Nog twee oogpunten zijn er, waaruit ik onzen dichter aan u wilde voorſtellen; bij welke voor-

voordoen. Wist nu deze, door eene geletterde opvoeding en onbekrompener omſtandigheden met veel meerder hulpmiddelen ter beſchavinge, dan VONDEL, toegerust, zich aan den verkeerden ſmaak van zijnen leeftijd geenszins los te rukken, hoe veel minder dan kan men zulks van onzen dichter vorderen? Om over VONDEL naar billijkheid te oordeelen, moet men, mijns achtens, zijne Treurſpelen even weinig als zijne andere dichtwerken, b. v. zijne *Maagdebrieven*, zijn' *Joannes de Boetgezant* enz., toetſen aan de regelen, welke een verfijnde en geoefende ſmaak in de onderſcheidene dichtſoorten wil hebben in acht genomen; maar men moet letten op de algemeene dichterlijke ſchoonheden, welke daarin uitblinken, in welk geval men gewisſelijk naauwelijks een zijner dichtwerken zal aantreffen, waarin niet verſcheidene plaatſen voorkomen, welke den echten dichter kenmerken. Dit geldt in het bijzonder omtrent zijne Treurſpelen, welke, hoe zeer ook allen veel ſtoffe tot gegronde berisping opleverende, en, met uitzondering van een enkel, ongeſchikt, om ten tooneele gevoerd te worden, nogtans voor het grootſte gedeelte de onvolkomenheden, welke dezelve ontſieren,

door

voorſtelling nogtans, zoo de vrees van uw geduld te zullen misbruiken mij gebiedt, als de aard der zake vergunt, eene meerdere kortheid in acht te nemen, daar ik in de toepaſſing der eerſte en voornaamſte eigenſchap des echten dichters reeds het een en ander heb moeten inmengen, 't welk tot de beide overige vereischten betrekking heeft.

In de tweede plaats dan hebben wij *levendigheid en ſterk-*

door de luisterrijkſte ſchoonheden overvloediglijk vergoeden. Men zal hieruit nu kunnen opmaken, wat wij bedoelen, wanneer wij VONDEL voorſtellen als het hoofd, den vorst onzer dichteren, die tot hiertoe door niemand overtroffen werd. Wij willen daardoor aan zijne werken in geenen deele volmaaktheid toeſchrijven, noch hemzelven, als een onberispelijk voorbeeld ter navolginge, als een' dichter van onbereikbare volkomenheid, voordragen; neen, maar wij beweren eeniglijk, en, zoo wij meenen, met volle toeſtemming van allen, die in dezen als bevoegde regters mogen beſchouwd worden, dat de groote hoedanigheden, welke den echten dichter kenſchetſen, tot dus verre zich in niemand met meerderen luister, dan in VONDEL, vertoonden.

ſterkte van gevoel, als een zoodanig vereischte, voorgedragen. Deze eigenſchap, de magtige voedſter en opkweekſter van het dichterlijk vernuft, en van welke deszelfs voortbrengſelen dien gloed, dat vuur ontleenen, 't welk aller harten verwarmt, en van eene edele aandrift doet gloeijen, laat zich in de uitmuntendſte kunstgewrochten van onzen dichter zoo ſterk en levendig gevoelen, dat ieder niet geheel verſtaalde en hardvochtige daardoor ten krachtigſte getroffen en met gelijke aandoeningen bezield wordt. Ja, alomme doet VONDEL zich kennen als een' man, die door al het edele, verhevene en ſchoone op het levendigst werd aangedaan; die de Godheid, zoo wel in het geloei van den ſtorm, als in het ſuizen van een lentekoeltje, aanbad; die door het aanſchouwen van den prachtigen ſterrenhemel met eerbied en ontzag vervuld, door het gezigt van bloemrijke velden en dartelende kudden tot vrolijke dankbaarheid genoopt werd; een' man, die van al het ſnoode en onregtvaardige den diepſten afkeer, voor al het eerlijke en bra-

ve de vurigſte hoogachting gevoelde, wiens ziel van de ſterkſte vrijheids- en Vaderlandsliefde gloeide, en voor de edelſte aandoeningen der menschheid, de vriendſchap, liefde en het mededoogen ten hoogſte vatbaar, en te allen tijde open was. Wat anders, dan het verhevenst gevoel, kon hem dien God verheerlijkenden lofzang inſtorten, bij welks mededeeling wij ons in het gezelſchap der juichende Hemellingen waanden overgebragt? En wie kan hem den lof van eenen Frederik Hendrik, eenen de Ruiter, Tromp en andere handhavers van de vrijheid en den roem des Vaderlands hooren verkondigen, wie hem aan eenen de Groot, eenen Oldenbarneveld de welverdiende hulde hooren toebrengen, van welke zij door de afgunst en ondankbaarheid hunner vijanden, tot derzelver eigene onuitwischbare ſchande, verſtoken werden, zonder het vuur der hartelijkſte vrijheids- en Vaderlandsliefde, 't welk den dichter daarbij bezielde, in zijn binnenſte te voelen ontbranden? Ook hier zult gij, vertrouwe ik, het mij dank weten,

wanneer ik VONDEL zelven wederom doe optreden, zoo als hij, ten beſluite van zijnen verhevenen *Zegezang ter eere van Frederik Hendrik* (*), dezen voorvechter der vrijheid met eene edele rondborſtigheid ter handhaving van dezelve vermaant, en niet minder zijne eigene vrijheids- en Vaderlandsliefde, dan de deugd van den Nasſauwſchen Vorst, verheerlijkt.

Prins Welhem heeft den gront gebeit,
Zijn nazaet vrijdoms muur geleit
In root ciment van 't bloet der helden;
Niet zonder Raetsman, dien men zelden

Ter

(*) Dit uitmuntend dichtſtuk, 't welk geheel verdient gelezen te worden, komt voor in de *Poezij* van VONDEL, I. D., bl. 28 en volgg. Andere ſtukken, welke hier insgelijks ten voorbeelde konden ſtrekken, als die op *Oldenbarneveld* en *De Groot*, zijn, volgens het aangewezene op bl. 61, gedrukt onder mijne meergemelde *Proeven;* weshalve ik, bedacht om, zoo veel mogelijk, de herhaling van dezelfde dichtſtukken te vermijden, dezelve hier heb achtergelaten.

Ter weerelt als een Fenix zocht;
Maer Fredrick heeft het werck volwrocht,
En d'opperoverwinnings kroone
Gezet voor Kristenrijck ten toone
Op 't ſpits der vryheit, 't oorlooghswit.
Maer vryheit, hantvest, wat is dit?
Zijn 't enckle, krachtelooze klancken?
Niet, niet, o edelſte aller rancken!
Laet yeder eignaer hier af zijn.
De vryheit, als een zonne, ſchijn'
Op allerhande ſlag van menſchen,
Die om 't gemeene beste wenſchen.
Men maeck van 't Kristelijck geloof
Geen plondering en ſnooden roof:
Men onderdruck' geen vroom gewisſe
Met boeten en gevangenisſe;
Maer laet' Godt rechter van 't gemoedt.
Uw Vader kocht dit met zijn bloedt.
Zoo dit geſchiet, zoo zal de vrije
In liefd tot Hollants heerſchappije
Ontvoncken; zoo zal yeder een
Om 't beste bidden van 't gemeen:
Zoo zultge voelen 's hemels zegen,
Uw' vyant ſchricken met uw' degen:
Zoo zultghe zijn der vromen wijck,
Het voorbeelt van gansch Kristenrijck,

En

En leven op de tong der geesten,
Tot dat ghe, moe van aerdſche feesten,
En levens zat, uw ſterflijckheit
Laet hier beneên van eick beſchreit;
't Onſterflijck wort van Jupijns vogel
Op gouden wagen met zijn' vlogel
(Die t'hemwaert neight, die oirſprongh nam
Uit Duitschlants Keizerlijcken ſtam,
En Adelaers in ſtanders zwaeide,
Zoo dickmael Mavors oorlogh kraeide)
Gevoert ten hoogen hemel, daer
't Ontmoet de zaelghe heldenſchaer,
Den Grootvaêr Adolf met zijn neven,
Getreden in het eeuwigh leven.
My dunckt, ick zie alree van verr'
Zijn aenſchijn ſchittren als een ſtar,
Wien Hollant wieroockt met gebeden:
Omdat hy 't hooft van 's vyants ſteden
Opofferde, als een heiligh pant,
Zijn Vaders graf, zijn Vaderlant.

Niet minder blinkt de gevoeligheid van onzen dichter uit in de meesterlijke en zieltreffende wijze, waarop hij in zijne Treurſpelen de bewegingen der hartstogten voor ons afbeeldt, en

waar-

waarvan, onder vele andere proeven, de aandoenlijke rouwklagt van Ruben, wanneer hij den rok van den als ſlaaf verkochten Jozef in handen krijgt, ten bewijze kan ſtrekken (*). En kan wel iemand, zonder diep en levendig medegevoel, Gijsbrechts getrouwe echtgenoote, Badeloch, na de tijding van het overrompelen der ſtad, haar grievend harteleed, op deze zielbewegende wijze, hooren beklagen?

Helaes, wat gaet my aen, in dezen droeven ſtant!
Is dat triomf? heet dat zijn vyanden verjagen?
Nu kent men Haerlem eerst: nu blijcken Egmonts lagen.
Nu lachenze om mijn ſtat, zoo lang van hun benijt.
Mijn goede vrome man gaet quijnen, en verblijt
Zijn leet des daeghs, en brengt de nachten door met waecken.
Ick vind hem menighmael met tranen op de knecken:
En vraegh ick wat hem deert: hy zucht, en antwoort niet,
En kropt zijn hartewee, verdubbelt mijn verdriet.

Hoe

(*) Zie dezelve in mijne *Proeven*, bl. 126 en 127.

Hoe veel gelucklger zijn arme en ſlechte dorpen,
En hutten laegh gebouwt, min ſtormen onderworpen,
Dan eenigh heerenhuis, dat door 't geboomte ſteeckt,
En daer het bulderen des winds zijn kracht op breeckt.
Weet hiervan eenigh mensch, ick weet 'er van te ſpreecken.
Als ick den ganſchen tijt mijns levens overreken
Van mijne bruiloft af, van dat ick zat verlooft:
Wat ſtormen waeiden my niet ſedert over 't hooft?
Wat toren is zoo hoogh, van waer mijn oogh de baren
Der zee kan overzien van al mijn wedervaren?
En wie ziet noch een endt van dien begonnen ſtrijt?
Hier meé ga ick mijn' man, naest Godt mijn toevlugt, quijt.

Herinnert u verder nog die zielverrukkende loſſpraak van de opregte en onverbreekbare trouw, welke twee wel vereende harten voor eeuwig houdt aaneengeſchakeld, en die niet min krachtige en aandoenlijke ſchildering van de troostelooze droefheid der Bethlehemſche moeders, den moord harer onnoozele zuigelingen betreurende, beide welke tafereelen het ſtraks gemelde Treurſpel verſieren (†), en gij zult met

(†) Beide ſtukken zijn gedrukt in mijne *Proeven*, bl. 147 — 152.

met mij aan de edele aandoenlijkheid van onzen dichter, aan zijne vatbaarheid voor de zachtſte gevoelens der menschheid naar verdienſte hulde doen. Vergunt mij, ter verlevendiging van mijne ſchets, hier nog bij te voegen de volgende, teedere en hartroerende *Bede voor het Walen-Weeshuis te Amſterdam* (*).

Och laet uw' mededogen ſtralen
Op dees van elk vergete ſchaer,
Op 't arme Weeshuis van de Walen,
Wiens last noch aengroeit jaer op jaer,
Wanneer 't ontfangt met opene armen
Die arm zijn zonder hunne ſchult,
De Weeskens, die om nootdruft kermen;
En voedt hen op met groot gedult
In tucht en eerelijke zeden.
Wie zietze zonder ſchreien aen?
Heeft Kristus arm voor ons geleden,
Wie kan voorbij dees kribben gaen
En ſtallen, zonder met de Wijzen
Te offeren een luttel gout

Om

(*) Zie VONDELS *Poëzij*, I. D. bl. 472 en 473.

Om 't naekt en hongrigh kint te ſpijzen,
Dat in dit Bethlehem verkout?
Ay zorght niet, dat de ſchatten minderen,
Die gy aen Godt op woeker geeft,
Door vreemde en ouderlooze kinderen.
Gedenkt, dat Godt, hun vader, leeft,
Die in uw weldaet wort geprezen,
En 't goet, dat nimmer zal vergaen.
De zuivre Godsdienst is den Weezen
In hun ellende bij te ſtaen.

Mij ſchiet nog overig, u onzen VONDEL voor oogen te ſtellen, als met die *levendigheid* en dat *vuur van verbeeldingskracht* toegerust, welke het onderſcheidend kenmerk van den echten dichter zijn. Deze uitnemende en verwonderenswaardige gave der natuur blinkt in zijne werken allerwegen zoo heerlijk uit, dat ieder, die met dezelve eenige gemeenzaamheid verkregen heeft, zich daarvan vele proeven zal te binnen brengen. Door middel dier verbeeldingskracht weet hij, in zijne Heldendichten, ons derwijze aan ons zelven te ontvoeren, dat wij in het

het midden der gevechten en belegeringen, welke hij ons ſchetst, meenen verplaatst te zijn, en met eigene oogen het aanvallen en deinzen der ſtrijdende legerbenden, met eigene ooren het balderen der kanonnen, het getrappel der paarden, het kermen der gekwetſten en ſtervenden te vernemen. Door middel van datzelfde vermogen weet hij zijne voorſtellingen, door de keurigſte vergelijkingen, in het licht te ſtellen, zijne gedachten met de ſierlijkſte en eigenaardigſte beelden te bekleeden, en niet alleen voor het verſtand bevattelijk, maar ook voor de zinnen als aanſchouwelijk te maken. Men lette (om een enkel voorbeeld bij te brengen) hoe fraai en gepast het beeld zij, waarmede hij, in eenen Rei uit zijnen *Joſeph in Dothan* (*), de langzaamheid opheldert, met welke Jozef, langs den hobbeligen en ſteilen weg des tegenſpoeds, ten top van wereldlijk aanzien zou opklimmen.

Een

(*) Zie mijne *Proeven* bl. 124. Ook de Toezang van dezen Rei, bl. 125, bevat eene zeer fraaije ſchildering.

Een eick, die met zijn hooft vol blaên,
En bladige armen zal beſlaen
Veel gronts, veel luchts, en winterbuien
Van oosten, westen, noorden, zuien,
En blixemſtraal en donderkloot
Verduuren, wort allengskens groot.
Om tegens dat gewelt te ſportelen,
Verzekert hy zijn' voet met wortelen,
Zijn' rug met pit, en hout, en bast;
Gelijck zoo ſtout een' boschreus past.

En wie wordt niet de werking eener levendige verbeeldingskracht ten duidelijkſte ontwaar in den volgenden, ſtouten aanhef van zijn dichtſtuk, getiteld *Scheepskroon, behaelt* —— *door Joan van Galen* (*)?

Zou de Leeuw van Holland ſlaeuwen
Na een zeegevecht of twee?
Neen, hy ſlaet al weêr zijn klaeuwen
Op de Middelantſche zee,

On-

(*) Zie VONDELS *Poëzij*, I. D. bl. 65 en 66.

Onder het Tuskaenſche ſtrant,
In het hart van Engelant,
Rukt en ſcheurt het voort aen flentren.
Schreeuwt nu, dat hy niet durf entren.
Kielen neemt hy op zijn tanden,
Steekt haer buskruitkamers aen,
Als zijn grimmige oogen branden,
Die, gelijck twee lonten, ſtaen
In het hooft, wanneer hij raest,
Vier en roock ten neus uitblaest,
En het zeeſchuim komt gedropen
Uit zijn muil, in bloet verzopen.

Doch waarſchijnlijk zult gij, met meerder genoegen, de werking van datzelfde heerlijke vermogen, door kieſchen ſmaak en zacht gevoel beſtuurd, gadeſlaan in het volgend, overhevallig en ſchilderachtig ſtukje, der nagedachtenis eener zang- en toonkunſtige Schoone toegewijd en getiteld *Opvaert van Mejoffer Margarite van Vlooswijk* (*).

De

(*) Zie VONDELS *Poëzij*, II. D., bl. *66*. Uitnemend keurig en ſchilderachtig is ook de afbeelding van

De tiende Zanggodin,
Uit eene roos geboren,
Volght negen Englekoren,
En vaert ten hemel in,
Op eenen regenboogh,
Een ſchoone wolk van bloemen
En verwen, niet te noemen.
De ſchoone vaert om hoogh
Op galmen van haer keel
En harp, door een gemengelt.
Ay zie: zy ſchijnt verengelt,
Ontkleet van 't ſterflijk deel.
Zy zweeft al hooger aen,
Om 't zalig licht te groeten.
Een geest verroert geen voeten,
Maer drijft gelijk de maen.
MARGRITE rijst ge zoo,
Ontkleet van mededoogen,
Uit 's minnaers ſchrelende oogen?
De liefde ſcheit te noo.
Och, troost den liefdeloozen.
Beſtroy hem met uw roozen.

Het

het *Kristelijk Gedult*, medegedeeld in mijne *Proeven*, bl. 106 en 107.

Het zijn verder, in 't bijzonder, de Treurſpelen van onzen VONDEL, wier rijkdom in keurige en krachtige ſchilderingen van de levendigheid zijner verbeeldingskracht de beſliſſendſte getuigenis draagt. Ieder kent gewisſelijk het meesterlijk geſchetſte tafereel der gruwelijke en heiligſchendende wreedheden, door woedende onverlaten aangeregt, 't welk ons in den Gijsbrecht van Amſtel wordt voorgehouden. Hier treden wij met den Bode de kerkdeur binnen, en gevoelen, bij het inkomen, ons van eerbied en medelijden doordrongen, wanneer wij den eerwaardigen Gozewijn en de godvruchtige Klariſſe, aan het hoofd der Nonnen, met eene kalme bedaardheid hunne ziel den hemel zien aanbevelen, en het oogenblik van hunnen marteldood met gelatenheid verbeiden; hier zijn wij, met ontzetting en afgrijzen, getuigen van de ontmenschte woede des verwatenen Haamſtede, die, na het ombrengen der Nonnen, om den Biſchop ter magtelooze verdediging geſchaard, zijnen degen door de zijde des achtbaren grijs-

aards ſtoot, en het door hem geſchandvlekt ligchaam der kuiſche en ſchoone Klariſe, op den zieltogenden Gozewijn in onmagt neêrgezegen, met eene barbaarschheid, van welke de menſchelijkheid terug beeft, op het harte trapt; ja, wiens dolzinnige euvelmoed en die zijner ontaarde vloekgenooten zelfs de dooden in hunne rustplaats beſtaat te ſtoren, en ten laatſte alles aan de vernieling der vlammen ter prooi geeft. Bij de herinnering hiervan zullen voorzeker nog verſcheidene andere, fraaije en krachtige ſchilderijen, welke, als zoo vele heldere flonkerbaggen, dit verhevenſte van alle Nederduitſche Treurſpelen verſieren, zich aan uwen geest vertegenwoordigen. Doch niet alleen zijn Gijsbrecht van Amſtel, maar ook verre de meeste van de overige Treurſpelen onzes dichters dragen duidelijke blijken, dat de natuur hem met eene wonderbare levendigheid en ſterkte van verbeeldingskracht bedeeld en alzoo tot dichter gevormd had, gelijk zij insgelijks bewijzen, dat hij deze gave der natuur

tuur door oefening en beſchaving geleid en veredeld had. Niet ongaarne zult gij, naar ik vertrouw, mij toeſtaan, uit eene groote menigte, ter verfraaijinge van mijn tafereel, hier nog eene enkele proeve aan te voeren, waartoe ik meene niets geſchikters noch behagelijkers te kunnen uitkiezen, dan de keurige ſchildering van Edens lusthof en deszelfs bewoners, welke in het eerſte Bedrijf van den *Lucifer* voorkomt, alwaar Apollion, afgevaardigd, om van Adam en diens heilſtaat nader kennis te nemen, van zijn bevinden aan Belzebub verſlag doet. Ziet hier de beſchrijving van den hof en de lucht, die denzelven doorwaait.

De hof valt ront, gelijck de kloot der weerelt is.
In 't midden rijst de bergh, waeruit de hooftbron klatert,
Die zich in vieren deelt, en al het lant bewatert,
Geboomte en beemden laeft, en levert beecken uit,
Zoo klaer gelijck kristal, daer geen gezicht op stuit.
De stroomen geven slib en koesteren de gronden.
Hier worden Onixsteen en Bdellion gevonden.
Hoe klaer de hemel oock van starren blinckt en barnt;
Hier zaelde vrou Natuur in steenen een gestarnt,

Dat onze ſtarren dooft, hier blinckt het gout in d'aderen.
Hier wou Natuur haer' ſchat in eenen ſchoot vergaderen.
Belz. Wat zweeft er voor een lucht, waerby dat ſchep-
(ſel leeft?
Apol. Geen Engel, onder ons, zoo zoet een' adem heeft,
Gelijck de friſſche geest, die hier den mensch bejegent,
Het aengezicht verquickt en alles ſtreelt en zegent.
Dan zwelt de boezem der landouw' van kruft en kleur,
En knop, en telgh, en bloem, en allerhanden geur.
De dau ververschtze 's nachts. het rijzen en het dalen
Der zonne weet zijn maet, en matight zoo haer ſtralen
Naer eisch van elcke plant, dat allerhande groen
En vrucht gevonden wort, in eenerley ſaiſoen.

Hierop vermaand, om de gedaante en het wezen der menſchen af te malen, vervolgt Apollion aldus:

Wie zou ons Engelsdom voor 't menschdom willen wen-
(ſchen,
Wanneer men ſchepſels ziet, die 't al te boven gaen,
En onder wiens gezag alle andre dieren ſtaen?
Ick zagh den ommegangh van hondertduizent dieren,
Die op het aertrijck treên, of in de wolcken zwieren,
Of zwemmen in den ſtroom, zoo ieder is gewent,
En

En leven ſchept in zijn byzonder element.
Wie zou een ieders aert en eigenſchappen ramen
Als Adam! want hy gafze op eene ry haer namen.
De bergleeu quispelde hem aen met zijnen ſtaert,
En loegh den meester toe. de tiger ley zijn' aert
Voor 's Koninga voeten af. de lantſtier boogh zijn' (horen,
En d'olifant zijn' ſnuit. de beer vergat zijn' toren.
Griffoen en adelaer quam luistren naer dien man,
Oock draeck, en Behemoth, ja zelfs Leviathan.
Noch zwijgh ick, welk een lof den mensch wort toe- (gezongen
En toegequinckeleert van 't lustprieel, vol tongen;
Terwijl de windt in 't loof, de beeck langs d'oevers ſpeelt,
En ruischt op een muzijck, dat nimmer 't hart verveelt.
Had zich Apollion in zijnen last gequeten,
Hy had ons hemelrijck in Adams rijck vergeten.
Bel. Wat dunkt u van het paer, dat gy beneden zaeght?
Apol. Geen ſchepſel heeft om hoogh mijne oogen zoo (behaeght
Als deze twee omlaegh. Wie kon zoo geestig ſtrenge- (len
Het lichaam en de ziel, en ſcheppen dubbele Engelen
Uit klaiaerde en uit been. Het lichaem, ſchoon van leest,
Getuight des Scheppers kunst; die blinkt in 't aenſchijn (meest,
Des

Den ſpiegel van 't gemoedt. Wat lidt my kon verbazen;
Ick zagh het beelt der ziele in 't aengezicht geblazen.
Bezit het lijf iet ſchoons, dat vint men hier by een.
Een Godtheit geeft haer' glans door 's menſchen oogen heen.
De redelijcke ziel komt uit zijn tronie zwieren.
Hy heft, terwijl de ſtomme en redenlooze dieren
Naer hunne voeten zien, alleen en trots het hooft
Ten hemel op naer Godt, zijn' Schepper, hoogh gelooft.
Belz. Hy looft hem niet vergeefs voor zoo veel rijcke (gaven.
Apol. Hy heerscht, gelijck een Godt, om wien het al (moet ſlaven.
D'onzichtbre ziel beſtaet uit geest, en niet uit ſtof.
Z' is heel in ieder lidt. het brein verſtreckt haer hof:
Zy leeft in eeuwigheit en vreest noch roest noch ſchennis,
Z'is onbegrijpelijck. voorzichtigheit en kennis,
En deught, en vrijen wil bezitze in eigendom.
Voor hare majeſteit ſtaen alle Geesten ſtom.
De wyde weereld zal eerlang van menſchen krielen.
Zy wacht, uit luttel zaets, een' rijcken oegst van zielen;
En hierom huwde Godt den man aen zijn mannin.
Belz. Wat dunckt u van zijn ribbe, en lieve gemalin?
Apol. Ick deckte mijn gezicht en oogen met mijn vlee- (gelen,
Om mijn gedachten en genegentheên te teugelen,
Zoodra zy my gemoette, als Adam met der hant

Haer

Haer leide door het groen. by wylen hielt hy ſtant,
Beſchouwdeze over zij, en onder dat beloncken
Begon een heilig vier zijn zuivre borst t'ontvoncken,
Dan kuste hy zijn bruit en zy den bruidegom:
Dan ging de bruiloft in met eenen wellekom
En brant van liefde, niet te melden, maer te gisſen;
Een hooger zaligheit, die d'Engelen noch misſen.

Eindelijk volgt, na eenige tusſchengevlochtene regelen, op nadere aanmaning van Belzebub, om de bruid naar 't leven af te malen, deze fraaije beſchrijving der gadelooze bevalligheden van Eva.

Dit eischt Natuurs penſeel, geen verf, maer zonneſtralen.
De man en vrou zijn bey volſchapen, even ſchoon,
Van top tot teen. Met recht ſpant Adam wel de kroon,
Door kloeckheit van gedaente en majeſteit van wezen,
Als een ter heerſchappy des aertrijx uitgelezen:
Maer al wat Eva heeft vernoeght haer bruigoms eisch;
Der leden tederheit, een zachter vel en vleisch,
Een vriendelijcker verf, aenminnigheit der oogen,
Een minnelijcke mont, een uitſpraeck, wiens vermogen
Beſtaet in eedler klanck; twee bronnen van yvoor;

En

En wat men best verzwyge, eer dit een' Geest bekoor'.
Bejegent Engelen, hoe ſchoon ze uw oogh behaegden;
Het zijn wanſchapenheên by 't morgenlicht der maeghden.

Hier zoude ik mijne taak voor afgewerkt mogen houden, ware het niet, dat ik meende nog kortelijk te moeten ſtil ſtaan bij het gelukkig gebruik, 't welk onze dichter van de onnavolgbare ſchoonheden, in de meesterſtukken der Griekſche en Romeinſche oudheid met eene milde; maar te gelijk bedachtzame hand verſpreid, ter verfraaijinge van zijne kunsttafereelen gemaakt heeft; bij de hulp bovenal, welke derzelver naarſtige beoefening hem, ter vorming onzer dichterlijke taal, verleend heeft, en den uitſtekenden lof, welke hem, als den voornaamſten ſchepper daarvan, toebehoort. Gelijk eene nijvere bij, vloog hij in de even vruchtbare als bekoorlijke beemden van Griekenland en Rome om, en zoog uit de friſſche, ſierlijke en geurige bloemen, waarmede zij pronken, den voedzaamſten en aangenaamſten

ſten honig, of verplantte dezelve, ongekwetst en in hare natuurlijke ſchoonheid, op eigenen Nederlandſchen bodem. Tijd en plaats verbieden mij het gezegde door voorbeelden te ſtaven; ook werd dit door anderen vóór mij reeds gedaan, en wel bijzonderlijk door den uitmuntenden dichter en oudheidkenner, den in het rijk der ſraaije wetenſchappen, met regt, als een' anderen Ariſtarch vereerden, JER. DE BOSCH, die zich de moeite gegeven heeft, om alle de navolgingen uit Virgilius, welke in den Gijsbrecht van Amſtel gevonden worden, zorgvuldig bijeen te zamelen (*). Niet minder heer-

(*) Zie 's mans Verhandeling *over de regelen der Dichtkunde*, bekroond en uitgegeven door Teylers tweede Genootſchap, bl. 65 — 67, 154 en 155, 174 — 182, en inzonderheid de *Bijlage*, bl. 229 en volgg. Men kan deze ſraaije Verhandeling, voornamelijk ingerigt ten betooge, dat de naarſtige beoefening en oordeelkundige navolging van de werken der Griekſche en Latijnſche dichteren het voorname en krachtigſte mid-

heerlijk is de tweede, door ons aangeduide vrucht, welke het voedſel, uit de even krachtige en geeſtrijke, als ſchoone en zielſtreelende voortbrengſelen van Griekenland en Rome, ter aankweeking van zijn kunſtvermogen, getrokken, onzen VONDEL, en door hem, der Nederduitſche Dichtkunſt heeft opgeleverd. Niet lang vóór den leeftijd van onzen dichter, lag onze rijke en ſchoone moedertaal, welke gewisſelijk in overvloed, buigzaamheid en geſchiktheid voor welſprekendheid en dichtkunde voor geene taal behoeft te wijken, als een ruwe en ongevormde klomp, zonder glans, daar neder, ja waren haar oorſpronkelijke rijkdom en voortreffelijkheid onder een' vuilnishoop van basterdwoorden ſchier geheel begraven, en ten eenenmale onkenbaar. Allezins loſwaardig en verdienſtelijk zeker waren de pogingen, door *Spie-*

middel is, om in de dichtkunst vorderingen te maken, aan jeugdige beoefenaars dier kunst niet genoeg aanbevelen.

Spiegel en eenige andere voorgangers, ter opluistering van hare ſchoonheid, en ter zuivering van hare ſmetten, te werk geſteld; doch niettemin komt aan HOOFT en VONDEL, en, voor de dichtkunst, bovenal aan den laatſten de veelbeduidende eer toe, van in hunne uitmuntende kunstgewrochten het eerst den rijkdom en de ſchoonheid onzer moedertaal, in derzelver vollen luister, ten toon geſpreid te hebben. Gelijk het onbehouwen marmer door den beitel van eenen Phidias in een' Apollo, het model der hoogſte mannelijke ſchoonheid, herſchapen werd, zoo kwam ook onze ſchijnbaar arme en ongepolijste taal, door den arbeid van eenen HOOFT en VONDEL, als op eens te voorſchijn met eenen rijkdom, eene majeſteit en ſchoonheid, welke haar der beſchaafdſte en voortreffelijkſte talen billijk den voorrang doen betwisten. Vraagt men, van waar deze uitmuntende mannen de bekwaamheid ontleenden, om het ongeſlepen diamant der tale zoo heerlijk op te polijsten, om hare verborgene ſchatten, met

zoo kieſchen ſmaak, op het luisterrijkst tentoon te ſpreiden; het antwoord is gereed, dat zij die bekwaamheid grootendeels aan hunne vlijtige beoefening van de onwaardeerbare kunstgewrochten der Griekſche en Romeinſche Oudheid te danken hadden. Het ligt buiten mijn tegenwoordig beſtek, de gegrondheid van dit antwoord nader te ſtaven (*), daar ik met het voorgeſtelde voornamelijk ten oogmerk had, de verdienſten van onzen VONDEL in de beſchaving, verfraaijing, en gelukkige aanwending van alle de ſchatten onzer rijke en ſchoone moedertaal, kortelijk te ontvouwen, en u dien Vorst der Nederduitſche Dichteren, als den voornaamſten ſchepper onzer dichterlijke taal, wiens werken, ook thans nog, voor de onuitputbare ſchatkamer van dichtkundige taalſieraden te houden zijn, erkentelijk te doen vereeren.

Wanneer wij thans de onderſcheidene trekken van ons tafereel bijeen zamelen en tot één beeld ver-

(*) Men zie de Bijlage achter de Verhandeling.

vereenigen, dan zeker zien wij daaruit een geheel geboren worden, welks ſchoonheid en verhevenheid ons verrukt en opgetogen houdt. Immers hebben wij in onzen grooten landgenoot eene zoo gloeijende en onverdoofbare kunſtdrift, eene zoo bewonderenswaardige kracht en hoogvliegendheid van dichterlijk verhuft, eene zoo edele en ſterke gevoeligheid van hart, eene zoo vurige en levendige verbeeldingskracht opgemerkt, dat hij, om de zamenparing dezer grondtrekken des echten dichters, onder de meest bevoorregte lievelingen der Zanggodinnen verdient geteld te worden. Wij hebben gezien, dat zijn leeftijd en toeſtand der ontwikkeling zijner voortreffelijke begaafdheden groote hinderpalen in den weg ſtelden; maar wij hebben tevens gezien, hoe hij, door eigene onvermoeide werkzaamheid, deze hinderpalen wist uit den weg te ruimen, en zich de hulp van oefening en geleerdheid, ter volmaking van zijn goddelijk kunstvermogen, te verſchaffen. Door de fakkel dezer leidsvrouwen niet te allen tijde voorge-

licht, is hij, wel is waar, ſomwijlen van het regte ſpoor afgeweken; mangel aan geoefend oordeel, en die hulpmiddelen der kunst, welke, of zijn leeftijd, of zijne omſtandigheden hem ontzeiden, heeft hem niet zelden ſtoffe tot regtmatige berisping doen geven; doch. de ſchaduw dezer onvolmaaktheden kan den luister zijner overige, uitſtekende deugden en ſchoonheden, in het oog des onpartijdigen, geenszins dermate benevelen, dat hij aarzelen zou, hem onder het klein getal der echte dichteren te rangſchikken. — Wij althans, o onſterfelijke Landgenoot, wier zielen van de bewondering uwer voortreffelijkheid geheel doordrongen zijn, wij doen aan uwe verdienſten erkentelijk hulde, en plaatſen u, met volle overtuiging, aan het hoofd der dichteren, op wier kunstgewrochten ons Vaderland roem mag dragen, en die allen, even als de maan van het licht der zonne haren glans ontleenende, een groot deel van den luister, waarmede zij ſchitteren, aan u verſchuldigd zijn. En, zoo gij,

in

in zaliger gewesten opgenomen, van het aardsche nog eenige bewustheid draagt, neem dan met welgevallen het geringe offer van eerbied en erkentelijkheid aan, uwer nagedachtenis toegebragt; een offer, 't welk wel aan uwe grootheid in geenen deele evenaart, maar 't welk u nogtans wordt opgedragen door eenen, die uwe verdiensten met de vurigste hoogachting huldigt, en die zich over niets hartelijker verblijden zou, dan wanneer hij uwe nagedachtenis door bekwamere mannen waardiglijk vereerd, ja door het ganſche dankbare Nederland eene onvergankelijke eerezuil ter harer vereeuwiging zag opgerigt.

BIJLAGE.

Ik vertrouw mijnen Lezeren geen' ondienst te zullen doen, met hun, ter bevestiging van het gezegde op bl. 98, enkele dichterlijke woordgebruiken mede te deelen, door onze beste dichters, en met name door VONDEL, van de Latijnen ontleend. Hiertoe behoort het gebruik van het woord *troosten* in de volgende plaats uit de *Zangen* van HOOFT, bl. 651, van zijne *Mengelw.* in fol., 1704.

Ach! mijn geest, ach! mijn geesje giog glippen,
Zoo de lieve, de laavende lippen
't Zelleve niet, in het droogende roosten,
Voort met het vocht van een kusjen en *troosten.*

En in eenen *Rei* uit de *Gebroeders* van VONDEL, bl. 28.

O levende oirſprong aller gaven,
Die 't al kunt koesteren en laven,
En in woestynen droogh en naer
Ons nootdruft ſchafte veertigh jaer,
Hier water uit de hardſte ſteenen;
Daer Manne, om hut en tenten henen,
In 't krieken van den dageraet,
Geſpreit, als koriander zaet;
Als dauw en rijp, verzaemt in kruicken,
Tot *troost* der hongerige buicken.

Op dezelfde wijze gebruiken de Latijnſche dichters *ſolari.* Dus leest men bij *Virgilius*, *Georg.* L. I. v. 159.

Concuſſaque famem in ſilvis *ſolabere* quercu,

L.

L. IV. v. 464. van Orpheus:

Ipſe, cava *ſolans* aegrum teſtudine amorem,
Te, dulcis conjux, te ſolo in litore ſecum,
Te veniente die, te decedente canebat.

En *Aen.* L. IX. v. 290.

tela curas *ſolabar* aniles.

Voeg hier nog bij *Horatius*, *Carm.* L. II. Ode 5. v. 8.

Circa virentes eſt animus tuae
Campos juvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aeſtum.

Het woord *ſcheren* wordt fraai gezegd van grazende ſchapen en ander vee. Dus leest men in eenen *Rei* uit VONDELS *Joſeph in Dothan*, bl. 38 en 39.

'k Zie Jacobs herderen en knapen
Te weide gaen, en koey en ſchapen,
In ſchaduw van dien hoogen boom,
By eenen wijdt vermaerden ſtroom,
Vast bloemen, gras en klaver *ſcheeren*.

Ook hierin had hij de Latijnen tot voorgangers, bij wie *tondere* meermalen dus gebruikt wordt. *Lucretius*, L. II. v. 659.

Saepe itaque ex uno *tondentes* gramina campo
Lanigerae pecudes.

En *Virg. Georg.* L. I. v. 15.

Ter conſulto alvei *tondent* dumeta juvenci.

Zweeten wordt aardiglijk toegepast op boomen, uit welke eenig vocht nederzijpelt. Zoo leest men in VONDELS *Vert. Herſch. van Ovidius*, V. B. v. 77.

De mirreboomen *zweeten*
Een' aangenamen geur, om 't jonglings krollent hair
Te zalven.

Onze dichter heeft hier de woorden van zijnen Latijnſchen voorganger merkelijk uitgebreid, bij wien men eenvoudig leest:

Ornabant auratæ monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.

Intusſchen lijdt het geen' twijfel, of hij heeft dit woordgebruik van de Latijnen ontleend, bij wie hetzelve, zoo in onrijm als dichtmaat, zeer gemeenzaam is. Ten voorbeelde brengen wij alleen de twee volgende plaatſen van *Virgilius* bij, *Ecl.* IV. v. 30.

Et durae quercus *ſudabunt* roscida mella,

En *Ecl.* VIII. v. 54.

Pinguia corticibus *ſudent* electra myricae.

Meer voorbeelden uit VONDEL en andere Vaderlandſche dichters vindt men in HUYDECOPERS *Proeve van Taal- en Dichtkunde*, II. D., bl. 647 en volgg., en de *Bijdr.* I. D., bl. 15.

Van den ouderdom wordt zeer fraai gezegd, dat dezelve het hoofd *beſneeuwt*. Zoo leest men in het beroem-

roemde Bijſchrift van VONDEL op Voſſius, *Poëzij*, I. D. bl. 584.

Laet feſtigh winters vry dat Voſſenhooft *beſneeuwen.*

Ook dezé overdragt is, zóó ik mij niet bedriege, van de Latijnen ontleend. Dus leest men bij *Horatius*, *Carm.* L. IV. Ode XIII. v. 12.

—— refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugae
Turpant et *capitis nives.*

Bij de Grieken is hetzelfde beeld mede niet ongemeen. Ten voorbeelde ſtrekken de volgende regels uit een Grieksch Bijſchrift op Bias, *Anthol.* L. III. Tituli XXXII. Epigr. 24. Vol. II., p. 300 Edit. Bosſchii.

Τῆδε Βίαντα κέκευθα, τον ἀντέμας ἤγαγεν Ἑρμῆς
Εἰς Ἀΐδην, πολιῇ γήρᾳ νφέμενον.

Zeer keurig en dichterlijk is de uitdrukking, waarbij de zon, de maan of de ſterren gezegd worden den dag of den nacht te *ontſteken* of te *ontvonken.* Dus leest men in eenen *Rei* uit den *Joſeph in Dothan* van VONDEL, bl. 31.

Zijn mont verſtreckt een nieuwe maen:
Zijn oogen, op den gront gezoncken,
Twee ſtarren, die den nacht *ontvoncken.*

En in de *Rijmoef.* van *de Decker*; I. D., bl. 33.

Ontſteeckt de maen den nacht, de Vorst der hemelHichten,
De goude Zon den dag voor zoo veel' aengezichten.

Ook

Ook in dezen geloof ik, dat de Latijnen onzen Dichteren tot voorgangers geſtrekt hebben. Althans vindt men *incendere* en *accendere* bij hen op ſoortgelijke wijze gebezigd. *Virg.*, *Aen.* L. V. v. 88, zegt van eene ſlang, welke zich onverwachts aan Eneas vertoonde:

Caeruleae cui terga notae, maculoſus et auro,
Squammam *incendebat* fulgor.

Nog nader aan het opgegevene gebruik komt dat van het woord *accendere* in de volgende plaats van *Claudianus*, de *Conſul. Mallii et Theodori*, vs. 19.

Hic ſemper lapſurae pondera terrae
Conatur rapido coeli fulcire rotatu,
Accenditque diem praerupti turbine Saxi.

Het is bekend, dat *lekken* in dichterlijke taal zeer dikwerf gezegd wordt van eene rivier, wier wateren de oevers met zacht gekabbel beſpoelen. Zoo zegt VONDEL, b. v., in eenen Rei uit de *Gebroeders*, bl. 26, van den Jordaan:

Die de oevers lieflijck plaght te *lecken*,
Voor Paleſtyne een graft te ſtrecken.

Op dezelfde wijze wordt *lambere* bij de Latijnſche dichters gebezigd. *Horatius*, *Carm.* L. I. Ode XXI. vs. 8.

Sive per Syrtes iter aeſtuoſas,
Sive facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, vel quae loca fabuloſus
Lambit Hydaspes.

't Welk

't Welk onze dichter, in zijne prozaïsche Vertaling van Horatius Gezangen, aldus vertolkt: „ De plaetsen, die *gelecht* worden van den Hydasp."

Wij zullen, om de voorbeelden niet noodeloos te vermenigvuldigen, deze aanteekening besluiten met het vermelden van de fraaije dichterlijke uitdrukking, *iets met de ooren drinken*, of *indrinken*, welke, in navolging der Latijnsche, bij onze beste Vaderlandsche dichters zeer gemeenzaam is. VONDEL, *Poëzy*, I. D. bl. 659.

Gelijck ze was gewoon zijn troost en wijze reden
Te *drinken* met haer *oor*.

En in den bekenden *Rei van Eubeërs* uit den *Palamedes*, bl. 54.

Die nimmer vlamt op ydlen lof,
En zijne lusten met zijn hof
Bepaelt en *indrinckt* met zijne *ooren*
Den voglezang.

Zie verder over dit keurig woordgebruik HUYDECOPERS *Proeve* enz., II. D. bl. 176 en 177, en vooral bl. 290 — 295. Wij laten nog een enkel voorbeeld uit Latijnsche Dichters volgen. *Horat.*, *Carm.* L. II. Ode XIII. v. 31,

Pugnas et exactos tyrannos
Denſum humeris *bibit aure* vulgus.

Pro-

Propertius, L. III. El. IV. v. 8,

Nunc mihi, ſi qua tenes, ab origine dicere prima
Incipe. Suspenſis *auribus* ista *bibam*.

En *Ovidius*, *Triſt.* L. III. El. V., v. 14:

Et lacrimas cernens in ſingula verba cadentes;
Ore meo lacrimas, *auribus* illa *bibi*.

DICHTSTUKKEN.

GODSDIENST,

DE STEUN DER BURGER-MAATSCHAPPIJ.

GODSDIENST;

DE STEUN DER BURGER-MAATSCHAPPIJ.

Het moog' der Dichtren geest behagen;
Bij 't wappren van de legervaan,
Of naast der Helden zegewagen,
Verrukt de lierſnaar aan te ſlaan;
Hun hand moog' met triumflaurieren
Der dappren ſchedel rijk verſieren,
Dat hun die taak zelfs edel ſchijn'; —
De Godsdienst, wars van bloed en tranen,
Blinkt ſchooner dan de Zegevanen,
Zal 't zangdoel van mijn citer zijn.

De moed gaâr' met ontblooten dege
Een' vollen oogst van eerloof in,
En vlieg' den val des vijands tegen,
Op vlerken van zijn vrijheidsmin;
Hij wijd' met ongeschonden handen,
Bij 't siddren van de dwingelanden,
Den vrede een glansrijke eernaald toe;
Dat de aarde in 't vuur der dankältaren,
In 't hart der juichende offeraren,
Zijn heldengrootheid hulde doe.

't Zij schoon en edel, 't zij verheven,
Door zulk een waardig doel bekoord,
't Vermoeide krijgszwaard rust te geven,
En d'arm te ontwrichten van den moord;
Doch, na het roemrijk dwangverpletten,
Zijne overwinning voort te zetten
In 't rijpen van 't geluk der aard';
En 't hart, dat straks de moed deed zieden,
Den Godsdienst offers te zien bieden,
Is, Dichtkoor! meer uw zangdrift waard.

Wat

Wat ſchittrend licht danst op de ſnaren,
Geſtemd tot een Godvruchtig lied,
Daar, bij de vlugt der krijgsgevaren,
De vredezon haar ſtralen ſchiet!
Wat eedle wenk voor de oorlogshelden;
Die 't wereldrond in rust herſtelden!
ô, Dat hun roem beſtendig zij!
Zij kiezen, na hun heerlijk pogen,
Den dienst aan 't reddend Alvermogen;
Ten ſteunpunt aller Maatſchappij.

Wat heerlijk doel! — Ik ſnel de dreven;
Het heiligdom der Dichtkunst in,
En zing de rust en lust van 't leven,
De zaligheid der Godsdienstmin.
Wat toonen zou de ſpeelſtift wekken,
Die 't menschdom meer tot roem verſtrekken;
Den dank getuigen voor zijn lot,
Dan, in de erkenning van zijn pligten,
Een eerzuil, zingend, op te rigten,
Geheiligd aan den dienst van God?

Kom, Dichtkunst! zing uw' Hemelbroeder;
De volle grootheid van uw doel;
Prijs Hem, als Maatſchappij-behoeder,
Door dankbre galmen van 't gevoel.
Zweef in de velden van 't verleden,
Waar 't muurpuin van verdelgde ſteden,
Waar torenſtof en tempelgruis,
Gezonken op vermolmde graven,
De magt van tijd en noodlot ſtaven, —
Dat dáár uw zang eerbiedig ruisch'.

Doch zing, eer ge in beſpiegelingen,
Op vleuglen der geſchiedenis,
Der eeuwen nacht poogt in te dringen,
Dat Godsdienst waarlijk edel is;
Zing, dat zijn zuilen de aarde dragen,
De grootheid van de Volken ſchragen;
Dat hij der Staten bindſels ſterkt,
En dat den dienst van God te ſmaden
's Lands welvaart waagt aan wankle daden,
Ja! ſteeds der volken val bewerkt.

Zie, Stervling! in ontelbre lichten,
Wier hemelglans den aardbol groet,
In vuurberg, wolken, blikſemſchichten,
In ſtroomkristal en zonnegloed,
In zuidewind en noorderſtormen,
In walvisch, elefant en wormen
Een' godlijk' oorſprong grootsch verſpreid;
Doch zie, door zoo veel glans omgeven,
U tot den hoogſten rang verheven,
En kniel voor Gods Almogendheid!

Zie rond: — dat hier de ondankbren blozen!
Zie rond, de Schepping biedt zich aan, —
Waar kan uwe aandacht zich verpoozen,
Daar niet uw hart met drift moet ſlaan?
Zoek 't kleenſte plekjen voor uw ſchreden,
Waar u geen weldaân tegentreden,
Waar u natuur niet minzaam vleit;
De ſchoonheid, aan uw' vorm gegeven,
De milde zorgen voor uw leven,
Uw rede ſpoort tot dankbaarheid.

Het zonvuur, dat uwe akkers zegent;
De zee, die u haar voedſel biedt,
De wolk, die vruchtbre droppels regent,
En de aard', die volle halmen ſchiet:
Het vuur, de lucht, het water, de aarde
Doet hulde aan uw beſtaan, uw waarde,
En biedt u ſchalen vol genot.
Natuur gehoorzaamt aan uw wenken:
Gij vraagt — haar ſchoot dauwt heilgeſchenken; —
Doch elk geſchenk verkondigt God.

Omringd door zoo veel zegeningen,
Op elken ſtap door vreugd gevleid,
Den lof des oorſprongs niet te zingen,
Waar' de allerzwartſte ondankbaarheid.
Doch elken zegen van Gods handen,
Met harten, die van Godsvrucht branden,
Te ontvangen vol erkentenis,
En wijs te zijn in daad en wenſchen, —
ô Vraagt niet, twijfelzieke menſchen,
Of zulk een offer edel is.

De

De dwaasheid moge een ſtelſel prêken,
In 't welk ze een' ijdlen troostgrond vindt,
En al te ſtout den band verbreken,
Die 't Menschdom aan zijn' God verbindt:
Zij leer' dat de aard' den Ongezienen,
Het ſtof zijn' Oorſprong niet kan dienen,
En hone dus den ſterveling;
Wat zijn de ſtelſels, die haar kluistren,
En 't aanzijn van den Mensch verduistren?
Slechts droomen der verbijstering!

Ik beef! zou 't zorgend Alvermogen
Een mensch, een' wereld doen ontſtaan,
Om ſteeds met onverſchillige oogen
Haar loop, haar werking ga te ſlaan?
Zou de Almagt, ſchoon zij lof kan derven,
Haar ſchepslen hulploos laten zwerven?
Gevoelloos zijn voor ſmaad en eer?
't Heelal verlaten, dat ze eens baarde?
Neen! zij behoeft geen' dienst van de Aarde,
Maar ziet 'er wel voldaan op neêr!

Treedt,

Treedt, dankbren! treedt dit altaar nader;
Plengt hier verrukt den offerwijn,
Treedt toe; vereert uw' Hemelvader, —
Hij hoort, uw dank zal welkom zijn.
Doch wijkt, geveinsde priesterſcharen!
Uw offer taant op de eerältaren;
Wat baat uw honend glorielied?
Nooit wordt door uwe onreine tongen
De heilige offerzang gezongen,
Uw hart verhoogt zijn waarde niet.

't Waar' honend, zoo, met ſchuld beladen,
De ſtervling ſlechts door klanken bad,
En 't hart geene onbevlekte daden
Tot pleitende getuigen had.
Het blank gemoed, de reine zeden
Zijn dankgezangen, zijn gebeden,
Zijn meer dan bloote galmen waard —
Met eerbied zich tot God 'te keeren,
Den naasten en zich zelven te eeren,
Zie daar den echten Dienst van de aard'.

Wat

Wat heerlijk zamenſtel van pligten,
Beſluit die Godlijke Eerdienst niet!
Hier moet de ondankbare ondeugd zwichten,
Wier woede God noch Mensch ontziet.
Hier zien we in daden en bedrijven
't Geheel in 't heil der deelen ſtijven;
Het zelfbelang, door deugd geleid,
Aast hier niet, door ontzinde daden,
Op vreugd, die andrer vreugd kan ſchaden,
Maar bouwt op wederkeerigheid.

Eens anders welvaart niet te ſchenden,
Opregt en eerlijk, wars van ſchijn,
Een vriend in blijdſchap en ellenden,
Der aanverwanten hulp te zijn;
De wet, aan allen voorgeſchreven,
Onwankelmoedig na te leven,
Wat kleed men draag', wat post bekleed',
Wat rang men zich door 't lot zag ſchenken,
Zijn' pligt noch andrer regt te krenken, —
Zie daar, wat waarlijk Godsdienst heet!

'k Ver-

'k Vereer, ô ſtrenge zedeprêker!
Uw deugd, 'k eerbiedig uw verſtand;
Doch 'k noem uw ſtelſel zwak, onzeker,
Meer vlot dan 't onvast oeverzand.
Ge ontrukt met onbezonnen handen,
Aan uwe leer die ſterke banden,
Die klemmende aandrift aan het hart,
Die, waar geluk en voorſpoed zinken,
De onſterflijkheid in 't oog doet blinken,
En 't woeden van de rampen tart.

Geen prikkel kan het hart méér roeren,
Dan die den ſchrik verwint van 't graf;
Geen uitzicht méér tot deugdmin voeren,
Dan dat op eindloos loon of ſtraf.
Niets kan méér nut op de aard' bewerken,
Dan 't hart in ware deugd te ſterken,
Door 't Godlijk voedſel van 't gebed.
De deugd, met eeuwig licht omtogen,
Heeft meerder ſchoonheid, meer vermogen,
Dan als haar 't ſtof des grafs beſmet.

De

De Godsdienst blinkt in goede zeden;
Doch 't ſtruiklen van den zwakken voet,
De tooverlach der zinlijkheden,
De teistring van den tegenſpoed,
De kwalen, die ons weg doen kwijnen,
Daar ze onzen heilſtaat ondermijnen,
De roofzucht van 't weêrbarſtig lot,
Het ſterfbed van geliefde vrinden, ——
't Doet alles ligt de deugd verzwinden,
Als 't hart zich losrukt van zijn' God.

Een heilig voorwerp, dat in 't midden
Der daden en gedachten woont,
Met vromen eerbied aan te bidden,
Gelijk een' God, die ſtraft en loont;
Den heilſtaat, uit de deugd te ontſpruiten,
Niet door een' engen kring te omſluiten,
Maar uit te breiden boven 't zwerk,
Die Eerdienst doet de zwaarſte rampen
Verwandelen in ochtenddampen,
En maakt de deugd onbuigbaar ſterk.

Te-

Terug, ontzinde heilverſtoorder!
Wijk, ruwe dweeper! 'k zing u niet;
Uw naam, verblinde menſchenmoorder!
Ontädelt een Godsdienstig lied.
Gij kruipt, door duisternis omgeven,
Met wormenkleenheid door het leven,
En ſiddert voor uw ſchaduwbeeld;
Of plant, door razernij bezeten,
Een adder in uw bang geweten,
Terwijl gij de onſchuld juichend keelt.

En eer ik, dwaze ſtervelingen!
Wier offer voor een' Afgod brandt,
Uw' dienst verëeren zou door zingen,
Ontviel' het ſpeeltuig aan mijn hand.
Ik gruw van uw gedroomde beelden,
Die zoo veel kwaads op de aarde teelden;
Gevloekt zij uwe afgoderij!
De priesters, die u de oogen blinden,
En voordeel in uw zwakheid vinden,
Verdelgen 't heil der Maatſchappij.

Doch

Doch waant niet, dat ik 't zinlijk teeken,
Dat u tot hooge aanbidding leidt,
Uw' eerdienst tot beſmetting reken', —
Die waan ware onbezonnenheid.
Dat Zoroaster 't vuur doe blaken,
Door tempeldienaars doe bewaken, ——
De Pers ziet in dat duurzaam vuur,
De vonken van het Alvermogen
Met zigtbre Majesteit omtogen,
En buigt zich voor het Godsbeſtuur.

Die teekendienst bekoort de zinnen,
En leert, gewijd aan 't edelst doel,
Door reine deugden God beminnen,
En roert de veeslen van 't gevoel.
Doch als ontaarde moedervingren
Haar kind in 't vuur des afgods ſlingren,
En met Carthaagſche dweeperij,
Wellustig naar zijn' noodkreet luistren,
Om 't woedend landgevaar te kluistren,
Dan raast de helſche Afgoderij.

Verblinding, die de ſtem der rede
In haar' verſtaalden boezem ſmoort,
Brengt, aangepord, op elke ſchrede
Een vratig heer van ſlangen voort.
Haar adem doet het heil verwelken,
Beſmet, verpest de vreugdekelken;
Haar oogſtraal is verdelgend vuur;
Haar vuist belaân met galgenkoorden;
Haar brein is 't hol verblijf der moorden;
Haar hart de vijand der natuur.

Doch gij, Verlichting! om wier ſchedel
Zich 't licht der Eeuwigheid verſpreidt,
Uw doel is grootsch, uwe aandrift edel; —
Gij voert tot meer volkomenheid.
Uw adem doet de welvaart bloeijen,
Den kelk der blijdſchap overvloeijen;
Uw oog wekt paradijsgenot;
Uw hand vereent de ſtervelingen;
Uw brein ſchept niets dan zegeningen,
En in uw dankbaar hart woont God.

Ach!

Ach! zou de Godsdienst hulp verwachten
Van 't hart, dat niets dan gruwlen broeit?
Zich ſterken door verwoestingskrachten;
Uit ſlaafſche domheid opgegroeid?
Neen, zachte Godsdienst! uwe trekken,
Die liefde en vrede en voorſpoed wekken;
Getuigen van uw menſchenmin,
Gij haat Afgodiſche offeranden;
Geen dweepzucht kan u wierook branden;
Verlichting is uw priesterin.

Verlichte Godsdienst voert tot daden
Van heilige menschlievendheid,
En ſchuwt de onvrije gruwelpaden,
Waar ſchaduwdienst het hart misleidt:
Die Godsdienst vormt uit woestenijën
Beſchaafde en vaste Maatſchappijën,
Een' Hemel in de wildernis,
Doet tijgers in het woud bedaren;
Ontrooft de moordknods aan barbaren,
En leert hen wat de Godheid is.

De zee der driften woel' en wentel',
Gejaagd door 't ſtormend ongeduld,
Dat de onſchuld op haar vlakte kentel',
En wegbruis in de golf der ſchuld; —
De Godsdienst wenkt, — de ſtormen vlieden,
De baren laten af te zieden,
De kalmte blaast de driften glad;
En de onſchuld, ſchier geheel bedolven,
Rijst met een' luister uit de golven,
Die nooit haar kruin omſchitterd had.

De kroon om Keizerlijke ſlapen,
De weegſchaal in der Rechtren hand,
Der Helden glinſtrend oorlogswapen,
Der Wetenſchappen ſchedelband,
Der Maatſchappijën arbeidskluister,
Ontvangt haar waarde, ontleent haar' luister
Van 't licht, dat uit den Godsdienst vloeit.
De welvaart, aan dien dienst verbonden,
Neemt nimmer af, blijft ongeſchonden,
Wint nieuwe ſterkte, en bloeit en groeit.

De

De vorst zorgt voor zijne onderdanen,
Verrukt door Numa's vredekroon;
De Rechter ſmelt in vadertranen,
Doch ſtraft met Brutus zelfs zijn' zoon;
De Held ziet in Fabriciusſen,
In onverwinbre Regulusſen,
In Codrus, in Miltiades,
Den ſchoonſten wenk, om zich in 't ſtrijden,
Geheel aan 't vaderland te wijden;
De Burgers volgen Socrates.

Dit, edle Godsdienst! bron van pligten!
Is 't heil, dat gij den volken biedt,
Is de eerzuil, die ge u op ziet rigten
Door 't land, op 't welk ge uw ſtralen ſchiet.
De duurzame arbeid aller kringen,
Veredeld door uw ſchitteringen,
En niet gedrukt door dwinglandij,
Verhoogt door wederkeerig pogen,
Der volken grootheid en vermogen,
En ſtrekt ten ſteun der Maatſchappij.

Doch dáár, waar ongodsdienstigheden,
In ſlechte daden opgelost,
Den ruwen mensch op zijde treden,
Die zich in dierenvachten dost,
Of dáár, waar meer beſchaafde landen
Een' Afgod bloedige offers branden,
Of waar 't gezag der zeden kwijnt,
Dáár wordt, door 't botſen, ſtooten, wrijven
Der radren, die 's lands werkſpil drijven,
De ſteun der ſtaten ondermijnd.

Dat hier der eeuwen ondervinding
Die waarheid door hare uitſpraak ſtaav',
En, wijzend op de volksverblinding,
Den Godsdienst door haar leſſen laav'. —
Op 't gruis van omgewroete landen,
Van 't welk de tijd, met grage tanden,
De laatſte zigtbre vormen knaagt,
Staat, tot der volken baak geſchreven,
Dat door een ongodsdienstig leven
Der rijken aanzijn wordt gewaagd.

In

In 't hart der nooit bezochte wouden,
Waar reeds van 't eerſte ſcheppings uur
De jaren aan verblinding trouwden,
Bij 't eenzaam altaar der natuur: —
Dat dáár de mensch verwoesting ſtichten,
De ontmenschte daden kan verrigten,
Bevreemdt geen' reedlijk' ſterveling;
Doch dat men vaak verlichte zielen
Haar eigen welvaart ziet vernielen,
Wekt billijke verwondering.

Wat baat het u, Israëliten!
Dat Abraham een' ſtroom van licht
Van zijn gewijde tong doe vlieten,
U door het heerlijkst voorbeeld ſticht?
Wat pogen zijne afſtammelingen
Zijn leering ijvrig aan te dringen?
Wat nut voor u voert de onſpoed meê?
Wat zegt het dat de Egijptenaren,
Daar ge u ziet eeren door de baren,
Verzinken in de roode zee?

Gij ſtaart de Arabiſche woestijnen
Met oogen vol vertwijfling aan;
Gij lijdt gebrek, — uw deugden kwijnen,
Gij weet geen' onſpoed door te ſtaan;
Gij twijfelt, uw beproeving moede,
Gij zinkt en rukt in dwaze woede
Den grondſteun van uw' Godsdienst neêr;
Gij zoekt een beeld in 't rijk der dieren,
Durft feesten van verblinding vieren,
Doch hebt geen heil, geen uitzigt meer.

Verzonken in een ſpoorloos leven,
Beroofd van 't Godlijk ſchoonst verſchiet,
Moog Sinaï door donders beven,
Uw hart, verdoolden! ſiddert niet.
Uw kroost zij meerder heil beſchoren,
En winn' het oord, door u verloren;
Gods tempel rijze op Moria; —
Dan, ach! 'k zie uw nakomelingen,
Den waren Godsdienst ſtout verdringen, —
En 't pijnlijkst onheil volgt hen na.

Wat

Wat kan uw' ſtaat ten ſteunpunt ſtrekken?
Uw altaar, dat den Afgoôn rookt?
Het juk, gewrongen om uw nekken?
De twist, die uw geluk beſtookt? —
Samaria, door haat geſchonden,
Jeruzalem, geſchokt, ontbonden,
Beweent den dood van Salamon.
Uw Godsdienst kwijnt in 't Heidensch duister,
't Aſſyrisch Rijk verzwelgt uw' luister,
De Jood bukt neêr voor Babylon.

Doch zou 't Aſſyrisch zegeteeken
De ſtandaard van den Godsdienst zijn?
Hoſea's zetel wanklen, breken,
Opdat de ſchaduwdienst verdwijn'?
Neen! 't leger der veroveraren
Legt op de onheilge brandaltaren,
Zijn bloedige eerſieraden neêr;
Hun wierook ſmelt in zwarte dampen;
't Wordt nacht, de Hemel regent rampen,
En 't trotsch Aſſyrië is niet meer!

Plant op vergruisde tempelmuren,
ô Babylon! uw zegevaan,
En bied in smaadlijke offervuren;
Een' Afgod uw triumflied aan; —
De hoogmoed van uwe opperheeren,
Die zich als Goden doen vereeren,
De weelde, die uw giftkelk is,
Verzwakt de zuilen, die u schragen;
De grond, vermoeid uw' trots te dragen, —
Verzwelgt u — en wordt wildernis.

De Euphraat zie Cyrus krijgsmoed blinken
In 't vliegend stof van Babylon,
Der Persen zegeliedren klinken,
En brallen: „ onze vorst verwon!"
Wat zegt een glans van luttel stonden? —
Weldra ziet zich de wet geschonden;
De deugd van volk en koning vliedt;
't Geluk schuwt Codomannus stander,
Bekroont het zwaard van Alexander, —
En 't Perssch Rijk verzinkt in 't niet.

Blijft

Blijft zich Philippus zoon verſieren
Door deugden? — Neen! de weelde en trots
Verzaamlen om zijn krijgsbanieren,
De vijandſchap, den vloek des lots.
De held, die, waar zijn heervaan waaide,
Met elken zwaardſlag lauwren maaide,
Zinkt neêr, van krijgsbeleid beroofd;
De Macedoniſche ſoldaten,
Die 't ſpoor der orde en deugd verlaten,
Ontaarden met hun legerhoofd.

Straks bukt het rijk, dat honderd volken
Verwon door krijgsdeugd en beleid;
Zijn roemzuil, ſtootend aan de wolken,
Zinkt in 't moeras der zeedloosheid. —
Waar is, ô Griek! uw oud vermogen?
Ach! met uw deugden heen gevlogen:
Gij kwijnt, gij zwijmt, gij wankelt, zinkt.
De kracht heeft uwen arm verlaten;
Hoe heerlijk bloeiden eens uw ſtaten,
Waar nu 't Romeinsch triumflied klinkt!

Doch

Doch blijft, ô Rome! uw heldenlauwer
Een bloeijend voorwerp van uw vreugd?
ô Neen! zijn groen, zijn glans wordt flaauwer,
Hij kwijnt, hij ſterft, met uwe deugd.
Nog poogt ge uw' onſpoed af te wenden;
Vergeefs! gij biedt der woeste benden
Niets dan een' weêrſtand, zonder kracht: —
Zoo worden zelfs Romeinſche Helden,
Die heel de wereld wetten ſtelden,
Door zeedloosheid ten val gebragt!

Ja! de oudheid toont in 't lot der volken,
Door ſchittrend glorielicht omſtraald,
Of flaauwende in de zwartſte wolken,
Waar door eens volks bloei rijst of daalt.
Zij huwt aan ongebonden zeden
De vloekſtraf der rampzaligheden,
Verdelging aan het pligtverraad;
Zij plaatst den dienst der wigchelaren
Bij de afbraak hunner ſchandaltaren,
Gods donder naast het zeedlijk kwaad.

Het

Het ſpraakloos puin van trotſche ſteden
Verkondigt, met orakel-kracht,
Dat bloote Godsdienst-plegtigheden,
Aan valſche Goden toegebragt,
Verwoestingsvlammen met zich voeren,
't Maatſchappelijk beſtaan ontſnoeren;
En dat, terwijl 's volks braafheid kwijnt,
De zang, die 't bijgeloof doet klinken,
Den ſtaat te dieper weg doet zinken,
Daar 't rustpunt van 't geluk verdwijnt.

Vernietiging, op 't ros geſtegen,
Naar 't welk der jaren vlugt zich rigt,
Drukt haren moordſtap allerwegen;
Rukt om, wat 's menſchen hoogmoed ſticht;
Door ſterker arm ter neêr geſlagen
En overſtelpt door oorlogsplagen,
Ziet vaak een volk zijn' val bereid;
Doch, wat door ramp ooit werd ontbonden,
Meest werd der landen heil verſlonden
Door toomlooze ongodsdienstigheid.

Zou

Zou de ondeugd ongebreideld woeden,
En niet in dollen overmoed,
Zich met het deel der onſchuld voeden,
Al rookt haar roof van menſchenbloed?
Zou de onſchuld vlugten, lijden, ſterven,
Hare uitvaart klagt en tranen derven;
Der braafheid hulp en regt ontſtaan;
En zou in de eigen tijdsgewrichten
Het ſteunpunt van een land niet zwichten, —
Dat land niet zelf ten gronde gaan?

Ja! de afgrond braakt een' vloed van plagen
Op 't land, waar moordlust en verraad
Met onverzaadbren honger knagen
Aan elke zenuw van den Staat: —
Dáár dampen uit onzuivre kolken
Van ondeugd, zwarte donderwolken,
Wier boezem van verwoesting zwelt. —
Bloos, ſterv'ling! dat ge uw lot verbittert, —
Doch — reeds te ſpade! 't wraakvuur ſchittert, —
De blikſem is Gods hand ontſneld.

Waar

Waar 't Staatsbeſtuur in ſlechte wetten
Het zaad der landverdelging ſtrooit;
Waar 't vloekgeklank van krijgstrompetten
't Gewaad van regt en Godsdienst plooit;
Waar 't lemmer van den oorlogsdegen
Een heilig wetboek op kan wegen;
Gevoelloosheid zich huwt aan 't juk,
Of waar door onbezonnenheden
Op 't hart der vrijheid wordt getreden, —
Dáár heerscht geen Godsdienst, of geluk.

Waar 't Landsbewind door ſlinkſche ſtreken,
Door ſchrik of kerkerhol regeert,
Verbond en regten durft verbreken,
En 't volk tot ſlavernij vernéert;
Of waar een onbeperkt vermogen,
Door 't dwalend hart aan 't hoofd ontrogen,
Het volk naar 't ſiddrend ſtaatsroer leidt, —
Dáár derft de deugd weldra haar' luister,
Dáár loeit in 't ongodsdienstig duister
De vloek der onbeſtendigheid.

Geen

Geen leer, die 't krijgszwaard doet ontblooten,
Het welk een' Colignij vermoordt,
En in het bloed der Hugenoten
Den pligt der menschlijkheid verſmoort,
Geen leer, die woeste Kastiljanen
Doet ſpotten met Bataafſche tranen;
Of Cromwels tot den zetel ſtuwt,
Geen leer, die Muhamet doet moorden,
Schenkt ſterkte aan landverbindingskoorden,
Omdat de deugd haar voorſchrift ſchuwt.

Doch 't ſtelſel, dat het hart doet gloeijen
Van Godsdienstliefde en menschlijkheid;
Dat van den Hemel heil doet vloeijen
En over 't vlak der aard' verſpreidt;
Dat rust en vergenoegen tevens
Vergadert in den kelk des levens;
Den troon verbroedert met de hut, —
Die leer, door JEZUS aangeprezen,
Bevat den dienst van 't Opperwezen,
Wiens invloed landen ſticht en ſtut.

Ba-

Bataven! die, na 't zorglijk kampen,
U in den vredebeemd verheugt,
Put uit uw hooggeklommen rampen
Geheiligd voedſel voor uw deugd.
Vaak zendt, in 't plan dat heil moet vormen,
De Godheid gramme noodlotsſtormen,
Op dat de weêrſpoed leering zij.
Trekt voordeel uit uw tegenheden,
En juicht in de onbevlekte zeden:
De Godsdienst ſteunt de Maatſchappij.

Le bonheur des méchans comme un torrent s'écoule.

RACINE.

HUIG DE GROOT.

HUIG DE GROOT.

Verhef, te lang in rouw bedolven;
Verhef van uit den drang der golven,
  Die 't Noorden aanzweept op uw ſtrand,
Der golven, die uw ſmaad vergrooten,
Door 't torſchen van uw' vijands vloten,
  't Vernederd hoofd, ô Nederland!

Hoe! gij, wiens loof zich wijd verſpreidde,
Treurt nu, gelijk in 't wild der heide,
  Een afgehouwen eikentronk,
Die toont wat kruin, in vroeger dagen,
Hij, trots de orkanen, heeft gedragen,
  Eer hij, geblikſemd, nederzonk.

Ja, om 't veracht, het ſmaadlijk heden,
Voegt ſchamel treurgewaad uw leden;
Pleeg handgewring en rouwmisbaar,
Verdelg uw valſche gloriezuilen,
Waar achter ſchande en armoê ſchuilen;
Geen roos ſier 't natgeweende haar!

Maar, denkt ge aan die vervlogen eeuwen,
Maar, denkt gij aan die teelt van leeuwen,
Uit uwen ſchoot eens voortgebragt;
Aan hen, die in den loop der helden,
Of ſtrijdende op de lettervelden,
Al de aard' verbaasden door hun kracht:

Dan hult ge uw kruin met eerlauwrieren;
Dan doet ge uw vanen golvend zwieren
Voor 't oog van 't nijdig wereldrond,
Dat eenmaal knielde voor de wetten,
Die ge in uw raadzaal vast deedt zetten,
En uitſpraakt met metalen mond!

Dan

Dan kunt gij naauw de volken tellen,
Die tot u om vergifnis ſnellen,
Als Ruiter blikſemt met uw vloot,
Dan ziet ge Europe in twijfel gisſen,
Hoe 't hooge Orakel zal beſliſſen,
In vrede of krijg, door HUIG DE GROOT.

Ja, ſchim van HUGO! waard de zangen
Van onverbasterd kroost te ontvangen!
Hoor, hoe mijn lier uw' lof beſpeelt,
Mijn lier, die 'k nooit om eerloof ſnaarde,
Dan nu het klimt ten top van waarde,
Daar 't groent om uw doorluchtig beeld.

Wat aandrift doet mijn' boezem gloeijen,
En 't bloed, verhit, door de aadren vloeijen,
Bij 't vlechten van uw' gloriekrans?
Of, komt gij me, in uw ſtoute trekken,
Den morgen onzes roems ontdekken,
De grootheid, de eer mijns Vaderlands?

Is 't waarheid, ſtrekte uw' jeugd ten teeken,
Hoe ſnel die grootheid aan kwam breken,
En éénsſlags blonk door 't wereldrond?
Mogt rijpe vrucht uw lente ſieren,
Gelijk een oogst van krijgslauwrieren
Op 't jeugdig hoofd van Neêrland ſtond?

Herzien we, in u, 's lands gloriejaren?
Waarborgt gij zijn historieblaren,
Voor 't ſmadig kroost ſchier fabeldicht?
Stelt ge in u zelv' ons 't beeld voor oogen
Eens volks, dat, fier, zijn boei ontvlogen,
't Bevrijde hoofd ten hemel rigt?

Ja, uit een' nacht van aaklig duister,
Uit afgronds diepte, uit dwang en kluister,
Verkreeg een Godheid vorm en ſtand;
Haar voet trapte op verbroken jukken,
Op grendelen, geramd in ſtukken;
Dat wonderwerk was Nederland.

Zo

Zoo braken uit de dikke wolken,
Die dwaalden om het oog der volken,
Na menig flaauwen ſtraal van licht,
Op eens ook uw doorluchte glanſen:
Zij ſchoten, van verheven tranſen,
Heel de aarde in 't ſcheemrig aangezigt.

Men zegt, dat, toen natuur u teelde,
Zij was verdarteld in de weelde;
Zij taſtte in haar onmeetbren ſchat:
Wilt, ſprak zij, me al mijn rijkdom brengen,
Het edelst daarvan zamenmengen,
En dat één ziel dit al bevat.

Toen ſchiep zij u, met al die gaven,
Waarom zij andren zuur doet ſlaven,
Maar gaven, die gij mildlijk boodt,
En vloeijen deedt, als zuivre ſtroomen,
Uit koele bronnen voortgekomen,
Veredeld in des aardrijks ſchoot.

Het ligchaam toev' den groei der krachten,
Dien breidel durfde uw geest verachten,
Die, éénsflags, groot te voorſchijn trad,
En, met geſcherpten ſmaak geboren,
Den letterbuit wist op te ſporen,
Dien de oudheid diep verborgen had.

De Vorst, dit uur nog aangebeden
Door Frankrijk, hing uw tedre leden
Zijn beeld en 't ſchittrend eergoud om.
Uw mond, met kindſchen lach bewogen,
Sprak, en heel de aard' was opgetogen;
Zij bleef voor zoo veel wijsheid ſtom.

Toen daalden all' de kunsten neder:
Ze aanſchouwden u nog jong en teeder,
Zij ſagen wat ge eens worden zoudt;
Elk vleide u om haar 't meest te minnen,
En, ijvrende om uw gunst te winnen,
Werd aller ſchat uw oog ontvouwd.

Maar,

Maar, reeds te hoog waart gij verheven,
Om één van haar den rang te geven,
Dat ze u haar' ſchutsgod noemen dorst,
En de andren haar te voet deed vallen;
Neen, ſtemden zij, hij ſteune ons allen,
Ons rijk noem' hem zijn' legervorst!

Die maar' deed heel Euroop gewagen.
Gelukkig volk, dat roem mag dragen
Op 't wonder, door deze eeuw gebaard!
Zoo klonk de ſtem van alle landen:
Waar ziet ons oog zijn ſtralen branden,
Waar is die bron van licht voor de aard'?

Op, Volken, laat den ſtrijd beſliſſen,
Wie of zoo groot een' glans moet' miſſen,
Of erv' het onwaardeerbaarst pand.
Toen, Neêrland! zaagt ge uw glorie rijzen,
Toen uw DE GROOT ging 't vonnis wijzen,
Twist niet; 'k behoor mijn Vaderland.

Ja,

Ja, in dien morgen van uw leven,
Toen, rondom van gevaar omgeven,
Gij trouwe leiders noodig hadt,
Toen driestheid nog niet uit dorst ſpatten,
Om, roekloos, 't Staatsroer aan te vatten;
Daar 't ſchip in 't felst der barning zat:

Toen 't eer was zich te hooren vergen,
Uw veege, uw ranke kiel te bergen,
Hoe veel gold toen een HUIG DE GROOT!
Gij gaaft in zijn bedreven vingren
Meê 't roer, en, hoe ook 't ſchip mogt ſlingren,
Uw Stuurliên redden 't uit den nood.

Toen ſprak, voor 't oor van alle landen,
Hij 't zeeruim vrij van boei en banden,
En ſtaafde uwe onbedwongen vaart;
Uw handel zwaaide ſtraks zijn vanen,
Ten ſpijt der wrevle Kastiljanen,
Van de een' naar de andre grens der aard!

De

De Maas vlocht kransſen om de haren,
En viel in zee met hooger baren,
Verweerd door zulk een' gouden mond;
De Theems ving de uitſpraak van die lippen,
Straks liet hij de oude twisten glippen,
En heelde 't geen hij roekloos ſchond.

Gelijk uit menigte van bloemen,
Waarop de ontloken velden roemen,
Als feest-tooi, dien de lente geeft,
Verſcheidenheid van geur komt dringen,
En, uit die vele mengelingen,
Een balſemlucht natuur doorzweeft:

DE GROOT! zoo gaaft ge uit all' die ſchatten,
Wier veelheid gij ſlechts kost bevatten,
Uit al dien rijkdom van verſtand,
Uit al dat helder kenvermogen,
Door u den hemel zelv' onttogen,
't Voortreflijkst deel uw Vaderland.

Wat,

Wat rei van hoog verlichte zielen,
Zaagt gij niet voor uw godſpraak knielen!
Wat volk liep u niet aan om raad!
Wat oord dorst van beſchaafdheid reppen,
En zag zijn leiders 't licht niet ſcheppen
Bij 't groote licht van Neêrlands ſtaat!

't Scheen Themis dreef de onfeilbre ſpreuken
Van 't regt, te buigen noch te kreuken,
Met ſchrift van goud in uwe borst;
De waarheid, ſchier verſtikt in dampen
Van aaklig ſmookende outerlampen,
Dankte u dat gij haar redden dorst.

Ja vroeger wonder is herboren,
Ge ontſluit uw' geest, heel de aard wil hooren,
Nu blijft geen ſtroefſte ſpraak zelfs ſtom;
Van vreemde en wijd verdeelde tongen,
Rolt krachtig 't pleit, door u voldongen,
Voor d'echten ſtam van 't Christendom.

Gij zet uw vingren op de ſnaren,
En doet een' galm ten hemel varen,
Die tot der glanſen oorſprong ſtreeft;
De godsvrucht ziet op nevlen neder
Van priesterwaan, als ze op de veder
Van uwen zang in 't zonlicht zweeft.

Uit eeuwen lang verſtorven talen
Doet gij weêr vuur en leven ſtralen;
Het licht delft ge uit het ſomber graf,
Uw kloeke geest daagt de oudſte volken
Zelfs op uit 's afgronds duistre kolken,
En dwingt hun hunne wijsheid af.

Toen dorst, met onverwrikt vertrouwen,
Ge uw daden op dien grondſlag bouwen,
Door u in vast ciment gelegd,
En, doof voor gunst of ongenade,
Gingt gij met licht en pligt te rade,
Steeds 't oog ſlaande op het eeuwig recht.

Gij

Gij dorst, omgord met al de krachten
Der deugd, gevlei en woen verachten:
Nooit ſidderend, en nooit verlokt,
Stondt gij, hoe de oproerzee ook holde,
En golven over golven rolde,
Vast op uw rots en ongeſchokt.

Koel hoordet ge om u heen de vlagen
Dier buijen en de donderſlagen,
Gij zaagt d'ontvlamden blikſemgloed,
Koel zaagt ge op u 't verderf reeds hopen,
Hunn' aller magt kon 't ligchaam ſloopen,
Maar onderwerpt geen vast gemoed.

Die vastheid was u ingeſchapen,
Onkwetsbaar ſtond uw deugd te wapen,
Als waar ze in godlijk vuur gehard;
Haar taak was 't blijk alom te geven,
Dat zelfs geen hel haar kan doen beven,
Als ze eenmaal vorst en priester tart.

Draag

Draagt roem, gij oorden, die het leven,
Ter ſtraf des menschdoms, hebt gegeven
Aan meer dan eenen Mavorszoon,
Wiens duivlendeugd ſteeds twistvuur ſtookte,
En, naar 't met zijn belangen ſtrookte,
Voor 't volksregt ſtreed, of voor een kroon!

Met ſchooner glans heft Delft haar muren
Verr' boven hare nageburen,
Om u, DE GROOT. Ze omving den ſtam,
Waaruit gij heerlijk zijt geſproten,
Terwijl, als d'eerstling zijner loten,
Straks Neêrland u in de armen nam:

U, die langs 't ſpoor van bloed en tranen,
Geen' weg tot roem u zocht te banen,
Nooit lauwren hebt door moord vergaârd,
Maar 't volk, met onverwrikte ſchreden,
Naar 't edelst doel zijt voorgetreden,
'T zij de eer u toeſde of 't beulenzwaard.

't Geſlacht, dat hoogen roem durft dragen
Op de asch van overouden magen,
Voelt hoe de trotſche boezem zwelt,
Wanneer 't zijne oogen op laat klimmen
Langs wapens, voor verſtorven ſchimmen,
Op 't ſtamgraf als trofeën geſteld.

Veel hooger nog durft Neêrland draven,
Wanneer 't uw deugden en uw gaven
Aan zijn triomfzuil pronken ziet,
Die luider voor haar' adel ſpreken
Dan ridder-band en orde-teeken,
Die heerschzucht haar' verweerders biedt.

De kunsten, treffijk hoog geboren,
Wier oudheid niemand na kan ſporen,
Wier adel wordt gevierd door de aard';
De wetenſchappen, die haar wetten
Aan koninklijke telgen zetten,
Erkennen u haar ſtamhuis waard'!

Ja;

Ja, de oudheid dooft als grootsch verwonnen,
Haar fakkel voor de zon der zonnen,
Die aan den trans der wijsheid ſtaan;
Zij zag nooit licht, dat zoo veel ſtralen,
Als gij, deed uit zijn brandpunt dalen,
En ſnel tot beide polen gaan.

Maar, was 't dan vreemd dat zoo veel luister
Benijd, belaagd werd uit het duister,
Dat all' de benden van den nacht,
Die vreugd in zwarte ſcheemring vinden,
Voor allen glans zich de oogen blinden,
U dreigden met hunn' ban en magt?

Gij zoudt de waarheid zelve ontdekken,
En niet den haat dier trotſchen wekken,
Wier droomen 't volk bezeeglen moet:
Zij, die, het daglicht ſchuw ontweken,
Uit diepe ſluimring 't vonnis ſpréken,
't Geen 't graauw ootmoedig valt te voet!

Ach, hadden, in hunn' modderpoelen,
Die domme vorſchen blijven woelen,
Gevoed door 't ſlijk van duistren twist!
Daar mogten ze ongehinderd ſchreeuwen,
't Was reeds hun lust, ſints zoo vele eeuwen,
En 't dwergen-pleit werd nooit beſlist.

Maar, grimmig op de ſchitteringen
Des lichts, die in de diepte dringen,
Beroeren ze een vervuilde bron:
Een damp verſpreidt zich allerwegen;
De nacht grijnst reeds den morgen tegen,
En gij gaat ſchuil, ô Neêrlands zon!

'k Zie u, DE GROOT! om grootſche daden
En menig deugd, beſchimpen, ſmaden,
Door ruigt', niet eens bij 't volk geteld,
U in den last der kluisters zuchten,
Der beulen foltertuigen duchten,
Ja, voelen hoe de nooddruft knelt.

In

In 't ſomber Loeveſtein verſchoven,
Moet eeuwge nacht uw glanſen doven,
Hoe zeer 't Europe in 't harte ſpijt;
Maar, daar mogt ook uw ga 't gebeuren,
Dat zij het licht niet uit liet treuren,
't Welk eenmaal nog al de aard' verblijdt.

Was 't wonder dan, doorluchte vrouwe!
En eischt gij wierook, dat uw trouwe,
Zoo groot een' ega heeft behoed?
Ter hulp van hem den haat te tergen
Was geen verdienſte in Reigersbergen,
Neen; 't was de noodkreet van 't gemoed.

Zoo waard een held in d'arm te omvangen,
En kusſend, aan den mond te hangen
Des eedlen, des verdrukten mans,
Ging boven adeldom en tijtel:
't Geſteent', dat zwicht voor bijl nog bijtel,
Verliest zijn' gloed bij zoo veel glans.

Bewonderd, toegejuicht van de aarde,
Graaft gij 't kleinood, van zoo veel waarde,
Uit Loeveſteins ſtikdonkre hel;
Gij ziet de volken, vol verlangen,
Het dankbaar uit uw' arm ontvangen,
En lacht, hoe wrok uw vonnis veli'!

Ja, gij, om 't kostlijk pand te hoeden
Voor klaauwen, die vernielend woeden,
Voor 't oog, dien heilgen glans onwaard,
Gij weet, hoe de Arguswacht moog' loeren,
In 't koffer hem een' ſchat te ontvoeren,
Door u beſtemd ter gift voor de aard'.

Zoo zat geleerdheid diep verſcholen
In cel en ſombre kloosterholen,
Toen 't Noord, met ongetemde magt,
Haar woedend uit Europa ſtormde,
Dat zij weêr tot een' hemel vormde,
Toen ze oprees uit dien ijsren nacht.

Uw

Uw lof is 't ongeslacht geheiligd;
Niet slechts uw' ga hebt gij beveiligd,
De wijsheid zelf dankt u haar lot:
Zij, in haar kroost door u herschapen,
Stapt rustig heen door wacht en wapen.
Vernuft treedt kerker om en slot.

Hoe! zou 's helds deugd in kluisters treuren?
Zij barst uit grendelen en deuren,
En blikscmt heel Europe in 't oog;
Zoo scheurt zie diamanten wagen
Des zonne-gods de nevelvlagen,
En rent met kracht langs 's hemels boog.

Doch gij, de Vaderlandsche streken,
Als een Metellus, nu ontweken,
Met ingetrokken glans en gloed,
De GROOT! gij moet vervolgd, verdreven
Van toegeworpen gunsten leven,
Ontzet van eigen erf en goed.

Maar, haast is al die rouw vervlogen:
Het Lelierijk ſtaat opgetogen,
Als 't u mag bergen voor den haat;
Zijn vorst boogt op den gloed der vonken,
Die uit uw' geest door 't duister blonken,
Als op geſteente, in 't kroonſieraad.

Zoo wierp, uit onbedreven handen,
't Onwetend kroost der westerlanden
Den mijnſchat, dien hun Peru bood,
Daar 't eigen goed de Europeanen.
Om zijn bezit, zich 't ſpoor deed banen,
Dwars door de ſchichten van den dood.

Maar, heerlijk doet ge uw krachten kennen,
Als ge éénsſlags de eerbaan in durft rennen,
Die u ten top van glorie voert,
Als gij, met ingeſchapen ſterkte,
Trapt op al 't geen u leed bewerkte,
Den haat aan uw triomfkar ſnoert.

Wan-

Wanneer ge, in eedlen toorne ontſteken,
In 't eind' de keten durft verbreken,
Die nog u hechtte aan 't Vaderland,
Dat land, nooit uit uw hart geſloten,
Maar dat u, wrokkend, bleef verſtooten,
Daar 't ging aan 's dweepers ſtroeve hand:

Als ge eensflags moedig durft beſluiten,
Uws ondanks zelfs het vonnis uiten:
Mijne elders lang verſmade trouw,
Mijn waarde, zal 'k Euroop' doen blijken,
'k Snoer landen zaam, 'k vereenig rijken,
Daar 'k zelfs der kroonen weegſchaal hou.

Naauw ſpreekt gij die geduchte woorden,
Of de oorlogsgod van 't grimmig Noorden,
GUSTAAF, die met den blikſemgloed
Des krijgs, Germanje door durft draven,
Smeekt uwen mond om 't regt te ſtaven,
Waaraan hij rijksſtaf waagt en bloed.

Het kleed, dat niemand waagt te honen,
Uit eerbied voor 't gezag der kroonen,
't Onſchendbaar heilig praalgewaad,
Waar uit de majeſteit der landen,
Blinkt aan ver afgelegen ſtranden,
Daar ze in dien doosch gedreven ſtaat.

't Affchijnſel van het rijksvermogen
Wordt u aan 't achtbaar lijf getogen:
Een kroon waagt alles aan uw hand,
En weet, bij 't prachtigst hof op de aarde,
Geen beter borg voor hare waarde,
Dan u, ô balling, zonder land.

Nu wendt, uit rookende oorlogsvelden,
Naar u zich 't brandend oog der helden:
Zij zien hunn' grootſchen loop geſtuit,
Hunn' ijsren arm ontzenuwd hangen,
Zoo gij niet pleit voor hun belangen,
En Frankrijks ſchat voor hen ontſluit.

Ver-

Verbleekte nijd ſtaart, uit het duister,
U na in uw' verheven luister,
Maar ziet zich blind aan zoo veel gloed;
Hij weet zijn woede niet te koelen,
En moet de helſche ſmart gevoelen,
Dat gansch Europe u hulde doet.

Zoo durft, op 't rotſig ſpits der bergen,
Een aadlaar, kloek, zijn' vijand tergen,
Schoon hij hem kloutrend naadren ziet;
Met kracht ten hemel opgevlogen,
Zet hij zich in de ſtarrenbogen,
En kreunt zich dáár aan de aarde niet.

Gij, in uw grootheid opgevaren,
Laat de oogen, vlammend, rondom waren,
En wendt uw blikken door 't Heelal;
Een' GALLILEÏ ziet gij zweven,
Door werelden, in 't zwerk verheven,
Wier loop hij de aarde melden zal;

Gij ziet hem tot die wormen keeren,
Die hij verlichten wil en leeren,
Daar 't moordtuig, in der dweepren hand,
Tot zijn verderf is uitgetogen;
Maar gij beſchermt hem uit den hoogen,
Daar ge over hem uw vleuglen ſpant.

Ge aanſchouwt, uit uw verheven kringen,
In ééns, Europaas wentelingen;
Gij weegt der volken waarde en kracht;
Uit ſtof van eeuwen zaamgeſtoven,
Haalt gij der kroonen adel boven,
En ſtaaft zijn' ouden rang en magt.

Maar daar ook deed, hoe ſteil gerezen,
Uw wiek met gouden lettren lezen:
'k Draag Neêrlands eer met mij om hoog.
Zoo zien we een' held zelf moedig ſtrijden,
En aan een ſchoone lauwren wijden,
Die ze aanziet met verſmadend oog,

Van

Van dáár deedt gij' dien vloed van ſtralen,
Ten troost en licht der volken, dalen;
Dáár zaagt ge u ongevleid vergood,
Europaas wijzen voor den ſtander
Geknield van eenen Nederlander,
Wiens brein all' aardſchen raad beſloot.

Geknield voor u, die, moê van zwerven,
Nog op uitheemſchen grond moest ſterven,
Toen eigen landaard u verſtiet!
Maar 't kroost boet op uw grafgeſteente
Der vadren ſchuld, daar 't uw gebeente
Met tranen vol van rouw begiet.

Ja, toen 't hier all' van oproer waagde,
De kerk den ſtaat in 't harnas daagde,
's Lands magten gierden tegen een,
Als wolken, ſtormend voortgeſmeten,
Werd uw verdienste ligt vergeten,
En hollende uwe deugd vertreên.

't Is dan, wanneer de orkanen woeden,
Dat onder wilde en hooge vloeden,
De parel ſchuilt in 't golvend zout,
Tot dat, bij 't ſtrijken van de winden,
Zij zich aan 's kenners oog doet vinden,
Die haar omvat in ſchittrend goud.

Uw deugd wraakt dat geleend vermogen:
Zij zelf, zij zal den glans verhoogen
Van 't goud, dat haar mijn zangſter wijdt,
Dat in de vuurproef toch zou falen,
Maar gij ſchiet onverzwakte ſtralen,
Uit ſtof en zark, door ruimte en tijd!

Ja, Neêrland, ſchat uw' zoon naar waarde,
Wiens ſchim uw' roem nog ſtaaft voor de aarde,
Nu 't zwaard niet meer uw zaak beſlecht;
Wiens asch nog uit het graf zou ſpreken,
Op d'onverlaat uw glorie wreken,
Die aan uw' grond verdienste ontzegt.

Als eens, ô ſtag, dien 'k fel zie dreigen!
Uw roem zich naar het graf zal neigen,
Wanneer uw naam is uitgeroeid,
En uit der volken rol geſleten,
Als zelfs de taal zal zijn vergeten,
Die nu van onze lippen vloeit;

Dan heft, naar 't eeuwig lot der dingen,
Uit die geduchte wentelingen,
Aan de andre zij' van d'oceaan,
Een nieuwe ſtaat zijn fiere kruinen,
En vest zijn grootheid op de puinen
Van volken, reeds tot ſtof vergaan:

Dáár doet verbeelding mij aanſchouwen,
Hoe gij dien ſtaat zelf op zult bouwen,
En op onwrikbre pijlers zet,
Als in een taal, voor 't woeden veilig
Der volken, en aan de eeuwen heilig,
Dáár uw DE GROOT nog geeft de wet.

Maar,

Maar, wat doet thans mijn vreugd zelfs groeijen,
En waarom voel 'k mijn fierheid gloeijen,
Dat ik het licht zag op uw' grond,
ô Vaderland! zoo laag aan 't zinken,
Dat elk in roem waant uit te blinken,
Als hij u 't meest ontblootte en ſchond?

Ja, 't godlijk beeld, voor mij verheven,
Doet ook u voor mijn zinnen zweven;
'k Zie, dunkt me, uw zon ten laagſten trans,
Nog hoor ik u in kluisters klagen,
Maar hoop dat ge eenmaal op zult dagen,
Uit juk en boei, met d'ouden glans.

'k Zie in uw' held, eerst diep vernederd,
Maar, op zijn wieken, forsch gevederd,
Beſpottend zijner haatren magt,
U zelf, terwijl 't u mag gelukken,
U, worstlend, d'ijsren klaauw te ontrukken,
Die reeds u wijdde aan 's afgronds nacht:

'k Zie

'k Zie u op nieuw den rang beſchoren,
Waartoe gij eenmaal zijt geboren,
Uw' magtiger zelfs aan uw' voet,
Door taai geduld u zegevieren
Op 't ſtoutst geweld, en de eerlaurieren
Weêr golven om uw' vrijen hoed.

DE GROOT! ja, is dees nietige aarde,
Dit ſtipje, uw' geest van zoo veel waarde,
Daar hij in hooger ſpheren zweeft,
Om, door een talloos tal van lichten,
Nog 't oog naar 't zwart verſchiet te rigten,
Waarin ons 't lot verſtooten heeft:

Al kunnen wij den gloed niet dragen
Des bliks, door u op ons geſlagen,
Uwe ongena weêrhou' dien niet:
Hij zal hier 't doode weêr doen leven;
We ontſnellen 't ſtof, waar aan wij kleven,
Als 't oog ſlechts op uw' luister ziet.

Dan weke ge uit misdrijf, uit verachting,
Ons op tot roem, tot deugdbetrachting;
't Oneedle wordt dan uitgeroeid.
Ligt nog dat, uit dees slijkmoerassen,
Een rijsje, een stam zelfs, op zal wassen,
Die uwer dagen waardig bloeit.

Zoo roept, na barre winterstormen,
Die 't aardrijk even woest misvormen,
Als nu dit oord geteisterd ligt,
Een wenk van 's daggods stralende oogen,
Natuur weêr uit het dwangvermogen,
Waarvoor zij, weerloos zwijgend, zwicht.

Dan schudt ze al wat haar schoon dorst schenden
Versmadend af van hare lenden,
Uit de ijskorst wringt zij fier zich los,
Een' last van sneeuw stort ze in de baren,
Met frisch gebloemt' tooit zij de haren,
En jeugdig praalt ze in blijden dos.

Hij was zijn' naam waardig,

HUIG DE GROOT.

HUIG DE GROOT.

Ja, trotsch den laffen ſchroom verbannen;
't Omkransde ſpeeltuig fier geſteld,
De zwakke ſnaren ſtout geſpannen,
En de eer van Neêrlands eer vermeld!
Ja, wat ons immer ſpoor' tot zingen,
't Is grootsch door kunst naar roem te dingen;
Als zij verdienste en deugd vermaart:
Ten zangſtrijd moedig meê gedongen,
Verdienste en deugd ter eer gezongen,
Het ſpeeltuig voor DE GROOT geſnaard!

Gevloekt de heillooze oorlogſtanders,
Wankleurig van onſchuldig bloed!
Gevloekt de CESARS, de ALEXANDERS,
Die ons doen huivren voor hunn' moed!
Ja, laat ons vreemde gruwlen doemen,
En eigen deugden ſchittrend roemen,
Onvatbaar voor vergulden ſchijn:
Laat ons DE GROOT onze eer bewijzen,
Hem, als zijn landgenooten, prijzen,
En ons beroemen dat we 't zijn!

Maar, zullen we onzen roem verhoogen
Op deugd, door de oudren felst gehaat,
Op gaven, ſtrafbaar in hunne oogen,
Op vaste trouw, door hen verſmaad?
Daar zij DE GROOT met ſchand' bedekken,
Mag ons zijn roem ten roem verſtrekken,
Vereert ons de eer, door hen benijd?
Neen, daar zijn drieste landgenooten
Hem durfden kerkren en verſtooten,
Betaamt u 't blozen, gij die 't zijt!

Ge-

Geleid me en hoor me en kroon mijn bede,
En zie bezielende op mij neêr,
Deel, VONDEL! deel me uw' invloed mede,
Uw' grootſten tijdgenoot tot eer:
Ontruk, ten ſpijt mijns mededingers,
't Penſeel aan mijne onvaste vingers,
Scheur HUGOOS beeldnis uit het graf:
Vertoon zijn' roem me in gouden trekken,
En dwing, door mij ten gids te ſtrekken,
Aan Neêrland nieuwe lauwers af.

Och, of mijn kunst haar wensch gelukte
In 't eervol ſchetſen van DE GROOT,
En tranen van berouw ontrukte
Aan de oogen van zijn' landgenoot!
Och, mogt zij regt de Algoedheid prijzen,
Die, toen 't geweld hem dorst verwijzen,
Hem glansrijk wreekte op al zijn leed;
Die, toen de nijd zijn erf hem roofde,
En in zijn land zijn' roem verdoofde,
Dien door al de aarde ſchittren deed!

Zoo ſpreidt, met ongeleenden luiſter,
De gouden zon, van 's hemelstrans,
Schoon haar in 't Noorde een wolk verduiſter',
Op 't halfrond haar' ondoofbren glans;
Zoo toont ze eene eedler praal voor de oogen,
Na haar de dampen overtogen,
Die zij van een ſcheurt door haar kracht;
Zoo doet DE GROOT, de nevlen brekend',
Op de afgunst zijn verdienste wrekend',
Haar ſchittren met een dubble pracht.

Men loov' zijn deugd, men prijz' zijn gaven;
Men maal' zijn' lof, en zing', verrukt,
Zijn' roem, dien alle de eeuwen ſtaven,
Zijn' ramp, waarvan de ſchande óns drukt.
Men offer' 't licht, dat, mild in 't ſtralen,
De wijsheid op ons neêr deed dalen,
En ſchitterde uit CHRISTINAAS hof;
Men kroon' het pronkſtuk van al de aarde,
't Welk ons natuur ten voorbeeld baarde,
En zich, het ſcheppende, overtrof!

Laat

Laat andren 't ſuffend hoofd vergrijzen,
Bij 't peinzend mijmren in hun cel,
En 't wroeten naar den ſchat der wijzen:
Geleerdheid was zijn kinderſpel.
Hij dorst MINERVAAS glorie wreken,
En als haar hooge priester ſpreken,
Met mannentaal, op kindſchen toon;
Hij peilde al haar geheimenisſen,
En deed den tijd zijn regten misſen
En Griek en Romer de eerekroon.

In hem ſcheen aller geest herrezen,
In hem was aller geest volmaakt:
Wat eeuwen zorgs bedekt mogt wezen,
Scheen, zorgloos, hem bekend geraakt.
In d'eedlen kamp, zoo grootsch begonnen,
Scheen DESIDEER zelf overwonnen,
En HUGO d'eerprijs toegelegd;
In hem was TACITUS herboren,
Uit hem liet SOPHOCLES zich hooren,
En THEMIS zelf in 't heilig regt.

ARATUS zag zich opgeluisterd
Door glansen, aan zijn praal verpligt;
CAPELLOOS schittring, lang verduisterd,
Ontleende stralen aan dat licht.
't Boog alles voor zijn wijze wetten;
Hij dorst ze aan vrede en oorlog zetten,
En aan de zee, wier juk hij brak.
Hij onderwierp de knielende aarde,
Niet aan het vloekregt van den zwaarde,
Maar aan de orakels, die hij sprak.

De aloudheid zou meer eers beklijven
Had geen DE GROOT haar' roem verdoofd;
Hij dorst den naam zijns landzaats schrijven,
Elk volk ten spijt, aan aller hoofd.
Hij was elks glorie en elks eere,
Hij was elks voorbeeld en elks leere,
Alom benijd, alom gevierd;
En in zijn' roem, hoe trotsch verheven,
Met hooger praal en pracht omgeven,
Door d'eedlen gloor der deugd gesierd.

Ja,

Ja, ſchoon de tijd ons duizend namen,
Door deugd vereeuwigd, overbragt,
De Groot zij meer dan allen zamen
Verheerlijkt door het nageſlacht;
Hij, die zijn haatren nimmer haatte,
Die zelfs zijn beulen ſtrekt ter bate,
Wier wrokkend hart van wraakzucht brandt,
Hij, die beweerde, in 't pijnlijk ſtrijden,
Niet door zijn vaderland te lijden,
Maar om en met zijn vaderland.

Hij, die geen' valſchen lof begeerde,
Maar, met een zuiver hart te vreên,
Zijn' eerrang, die hem nooit vereerde,
Vereerd heeft door zijn deugd alleen;
Die, ſchoon zijn trouw zijn' ramp verwekte,
En hem met haat en ſmaad bedekte,
Zijn trouw bewaard heeft, tot zijn' dood;
Die, toen ſlechts heimlijk haar te krenken
Hem dubble grootheid had doen ſchenken,
Met dubblen ſchrik elke ontrouw vlood.

ô Gru-

ô Gruwel! de onſchuld boos verraden!
De trouw geſtraft, in naam van 't regt!
Het loon der ſchandlijkſte euveldaden
Der deugd door de ondeugd opgelegd!
De blinde drift, van de eer verbasterd,
Die giftig, wat zij haat, belastert,
Tot rigtſter in haar pleit benoemd!
DE GROOT, om 't onbezwaard geweten,
Door beulen, die zich regters heeten,
In dollen wrok ter ſtraf gedoemd!

Maar, ſchoon 't geweld zijn prooi doet beven,
En de onſchuld in zijn drift verheert,
De deugd is, onder 't juk, verheven,
En de ondeugd, op den troon, verneêrd.
Ja, ſpijt haar' wreeden rampbewerker,
Blinkt de onſchuld ſchooner, in den kerker,
En wint het, zwichtend, van 't geweld:
DE GROOT, in 't kerkerhol verbannen,
Werpt al zijn ſchande op zijn tirannen
Met HOGERBEETS en BARNEVELD.

Wat

Wat wint gij met uw ſtrafbaar zwoegen,
Misbruikers van geleende magt!
Waant ge u de glorie toetevoegen,
Die ge aan uw prooi te ontrukken tracht?
Waartoe door uw gevloekte vonden
't Geweld verhit, de trouw geſchonden,
De deugd vermoord, in helsch vermaak?
Waartoe de drift eens volks te voeden,
Dat, zoo 't regtvaardig wordt in 't woeden,
U vreeslijk offert aan zijn wraak?

Ô Volksdrift, die, in 't zinloos branden,
De braafheid van den zetel dringt,
En 't ſtaal, met onbedreven handen,
Het eerst in 't eerlijkst harte wringt!
Gij doet, in Griekenland verheven,
MILTIADES in kluisters ſneven;
CAMILLUS bant ge uit Romes muur;
En hier, in Neêrland, felst aan 't muiten,
Durft gij DE GROOT in kerkers ſluiten,
Tot kunstproef van uw doodlijk vuur!

Waar-

Waartoe DE GROOT wilt ge u vernederen
Voor 't laſt geweld en 't wreedst gerigt?
Wat wilt ge uwe onſchuld ſtout verweren,
Daar ge om uwe onſchuld wordt betigt?
Daar gij, die 't brandend vuur wilt ſtillen,
Slechts om uw vrede in kerkgeſchillen
U alle uw rampen ziet bereid,
En 't razend rot der zielstirannen,
In drift, op u ziet aangeſpannen,
Alleen om uw verdraagzaamheid?

Maar, nog één middel ſtaat u open;
't Geſpuis vergunt u 't in zijn' haat:
Gij kunt uw vrijheid wederkoopen,
Indien gij BARNEVELD verraadt...:
Neen, beulen! neen! gij zijt bedrogen:
De boei weegt ligter dan de logen:
DE GROOT ſluit voor uw gruwlen 't oor;
DE GROOT braveert uw dreigend woeden:
Hij, die 's lands vrijheid waagt te hoeden,
Geeft daar zijne eigen vrijheid voor.

Wel,

Wel, doet hem dan den wrok bezuren,
Die vlammende in uwe aadren gist;
Wel, doet hem uw geweld verduren;
Hij is ontreſbaar voor uw list.
Wel, zwaai, ô woede! in 't zinloos razen,
De twisttoorts, door u aangeblazen,
Verwoestende in de ontvleeschte hand;
Ontgloei de felle wraakdrift ſterker,
En dompel in den donkren kerker
Het ſchittrend licht van Nederland!

Daar knelt de haat, door niets te toomen,
Den Delftſchen CICERO in 't juk,
Die, als de CICERO van Romen,
Benijd blijft in zijn ongeluk!
Daar zwicht de ſchrandre regtsgeleerde,
Die de onſchuld en 's lands eer verweerde,
De kloekſte ſtaatsman in den nood,
De vijand van den blinden drijver,
De roem der kerke in reinen ijver...
En LOEVESTEIN omvat DE GROOT.

ô Mau-

ô MAURITS, nooit door hem beleedigd!
Staat ge aan 't geweld hem achtloos af!
ô Volk, welks eer hij heeft verdedigd!
Verheugt ge u ſchaamtloos in zijn ſtraf!
Zwicht alles dan voor de ijsren roede
Van de op hem aangehitste woede,
En groeit de wreedheid met zijn' rouw?
Neen! ſchoon hem alles moog' beſtrijden,
Nog waken, hem ter hulpe in 't lijden,
De hemel en de huwlijkstrouw.

Gelijk het klimop, dat, in 't groeijen,
Zich om den ſtam der eiken vlecht,
En tot zijn dood zich vast blijft boeijen
Aan 't voorwerp, waar 't zich eens aan hecht;
Dat, als de ſtormen ooit de takken
Van de onbeweegbre ſtammen knakken,
Hen, door zijn veêrkracht, opwaarts beurt,
En, door de hulp, ze in 't woên geſchonken,
Hen houdt en vastkleeft aan de tronken,
Waarvan de ſtorm hen had geſcheurd;

Zoo

Zoo hingt ge, ô pronkjuweel der vrouwen!
Den fierſten eik onwrikbaar aan;
Zoo heeft uw hulp zijn' val weêrhouên
In 't woeden van den ſtaatsorkaan;
Zoo hebt ge, in zijn herboren leven,
Hem dubblen bloei en kracht gegeven;
En, in zijn' grootsch hernomen loop,
Zijn vorſtlijk loof met zwier doen prijken,
Dat, eeuwen lang, na zijn bezwijken,
Nog ſchaduw biedt aan heel Euroop'!

Verlier mijn' zang, ô REIGERSBERGEN,
Sieraad van uw geliefd geſlacht,
Die d'onverkoelden wrok dorst tergen
En de onſchuld ſcheuren uit zijn magt!
Waar ſchitterde ooit de onkreukbre trouwe,
Waar 't kloek vernuft der ſchrandre vrouwe,
Met glorierijker pracht en praal,
Dan hier, waar hun vereend vermogen,
Den ſtalen wraaklust houdt bedrogen,
En 't wint op kerkers van metaal?

Bewaar hem, hou hem wel verſcholen,
ô Dierbre kist! dien wondren ſchat:
Nooit werd uw' ſchoot een pand bevolen,
Zoo kostbaar als hij thans omvat;
Bewaar hem wél: 't is aller hope,
't Is al de roem van gantsch Europe,
Het is de zon van Nederland;
Bewaar hem, kom zijn doel te ſtade,
Strek de eeuwige eere van zijn gade,
En 't werktuig van een hooger hand.

Maar, gij! gedoogt ge, in 't zinloos blaken,
Vergunt ge in 't vlammen, toomloos rot!
Al de eer dan van zijn boel te ſlaken
Slechts aan de hulp van 't gunstig lot?
Laat ge u door vrouwenlist beſchamen?...
Kan 't zijn! gij ſpant op nieuw te zamen
En holt hem na en zoekt zijn ſpoor!
Te rug! de Godheid keert uw lagen:
't Geweld blijft nooit beſtendig ſlagen...
Te rug! de hemel licht hem voor!

Ja,

Ja, eindlijk is 't geluk regtvaardig
En kroont de kunstproef van de trouw;
Ja, de uitflag wordt haar poging waardig:
't Geweld zwicht weêrloos voor een vrouw.
ô Teedre gade! pronk der aarde!
De roem, die, naar verdienſte en waarde,
Uw' ga doet leven na zijn dood,
Schenkt ook u de eer, die gij verdiende,
En paart, uw trouwe liefde ontziende,
Weêr REIGERSBERGEN aan DE GROOT!

Vergeld hem wat hij moest verduren,
Verhef zijn glorie, trotsch Parijs!
En biedt hem in uw grootſche muren
Een ſchuilplaats en uw eerbewijs;
Maar, waan niet, wat gij ſlinks moogt hopen,
Dat hij zijn trouw u zal verkoopen
En zich een' ſmet voor 't voorhoofd brandt;
Maar, waan niet dat hij, laf bezweken,
De ſtem zal ſmoren, die blijft ſpreken
Tot voor 't ondankbaar vaderland.

Neen, durf niet ſchaamtloos hem miskennen!
Zijn grootheid ſtijgt uw list te hoog;
Nooit zal zijn ziel haar waarde ſchennen,
Hij handhaaft ze in uw eigen oog.
Hij blijft hun trouw, die hem verrieden,
SERTORIUS gelijk, in 't vlieden,
Die, ſchoon hem Rome wreed verdreef,
En Pontus vorst zijn' ramp verzachtte,
Den dienst van MITHRIDAAT verachtte
En trouw aan 't ſchennig Rome bleef.

Heeft zelf uw hand, uw volk ten luister,
ô God van Neêrland! hem geleid,
Opdat onze eer, uit diepte en duister,
Door hem langs d'aardbol werd verſpreid?
Om ieder volk de deugd te ontdekken,
Die ſteeds ten erfſchat ons mógt ſtrekken,
De trouw, die onze daden ſtiert?
Of hebt ge alleen hem hoogst verheven
Om gruwzaam blijk aan de aard' te geven,
Hoe diep ondankbaar Neêrland wierd?

Ja,

Ja, deugd en trouw en grootheid zamen
Zijn 's ballings merken, waar hij vliedt,
Maar, vaders, gij, wier zoons zich 't ſchamen!
Gij draagt die merken langer niet:
Zoo ſchenkt een volk met eigen handen,
Den braven, als 't hen aan durft randen,
Een dubbele eer voor 't oog van de aard',
En laat, wat hoop het ook betoover',
Zijn deugd en roem zijn offer over,
En houdt de ſchande, en is die waard.

Hoe! zij, die, ſtout, door FLIPS beſprongen,
Hun trouw bezeeglend' met hun bloed,
Den hals aan 't Spaanſche juk ontwrongen
Met zwakke kracht en vasten moed,
Zij dooven door hun gruwelplegen
Hunne eer, door zoo veel bloeds verkregen,
Hun trouw, waarin hun roem beſtaat!
Houdt op! wat vangt gij aan, ontzinden!
Waar zult gij ooit weêr Spanjaards vinden,
Op wie uw ſchandſmet overſlaat?

Waartoe verdienſte ontzind verdreven,
En deugd geſtraft in blinden nijd?
Opdat ge uw kroost, zoo lang 't zal leven,
Aan 't naberouw ten offer wijdt!
ô Wreedaards! als ge in 't valsch betigten,
De hulplooze onſchuld wreed doet zwichten,
En niets uw' boozen wraaklust buigt,
En zij tot weêrſpraak zich verledigt,
Dan doemt gij ze, als zij zich verdedigt,
Dan ſtraft gij ze, als ze u overtuigt!

Zoo maakt, gevoelloos voor verpligting,
En 't vlammend hart van wraak vervuld,
De wrok verwering tot betigting
En ſtraft de onnoozelheid als ſchuld!
Zoo holt hij met gehitste woede,
En teistert met ontvlamde roede,
En zwarten blinddoek voor den geest;
Zoo voedt hij gif en vuur in de adren,
En ſpuwt en koelt het op 's lands vaadren,
En ſtraft zich zelv', in 't ſtraffen, meest.

Maar,

Maar, toef! wat wilt gij roekloos wagen?
Spoedt ge u, DE GROOT! naar Neêrland voort?
Braveert ge uw haatren en hun lagen,
Of waant gij 't wraakvuur reeds geſmoord?
Och, meet hun woede naar hun dreigen;
Schat niet hunne inborst naar uwe eigen,
Pleeg met uw diepe rampen raad:
Wat liefde u naar uw erf moog' nopen,
Gij zult een liefde duur bekoopen,
Beantwoord door getergden haat.

Geen nood! uwe onſchuld is gebleken...
Helaas! 't geweld ontzegt geloof!
Geen nood! uw trouwe dienst zal ſpreken...
Helaas! de woede is blind en doof!
Geen nood! gij wilt uw erf betreden...
Houdt op, barbaren! ſpaart hem, wreeden,
Die ſchandlijk Neêrlands roem bekladt!
Laat u ter eere uw' wrok verbidden:
Neemt weêr die parel in uw midden,
En weest het goud, dat haar omvat.

Gelijk een ſtroom, zijn' dam ontſprongen,
In 't ſchuimend bruiſen over 't veld,
Door niets in 't woeden wordt bedwongen,
En inzwelgt wat hem palen ſtelt:
Zoo raast, helaas! door niets verhinderd,
De ontvlamde wrok nog onverminderd,
En rukt omver wat hem begrenst;
Zoo doet hij Neêrlands grondvest beven,
En ſtelt een' ſchandprijs op het leven,
Dat heel Europe onſterflijk wenscht!

Och, wil dan zelf tot zachtheid neigen,
Bepaal, DE GROOT! uw nijpend wee;
Smeek zelf de beulen, die u dreigen,
En bidt genade op aller beê!...
Hoe! de onſchuld, afgepijnd van plagen,
Den ſchuldigen vergifnis vragen,
En ſmeeken 't rot, dat haar verſtiet!...
Neen! hoe haar 't noodlot moog' kastijden,
Zij kan verdpren, zij kan lijden,
Maar zich onteeren kan zij niet,

Neen,

Neen, hoe 't geweld haar moog' verdrukken,
Zij blijft, in 't ſtof vertreden, groot;
Zij kan voor 't wigt der nooden bukken,
Maar niet voor de oorzaak van haar' nood.
Neen, wreedaards! ſchoon uw helsch vermogen
Haar' ramp bewerkt met lagchende oogen,
Zij ſtelt u perk, hoe fel gij woedt;
Gij kunt het moordſtaal voor haar ſcherpen,
Maar nooit haar fierheid onderwerpen,
Die op den troon u ſiddren doet.

Ja, ſchoon uw wrok DE GROOT in 't harte
Den ſcherpſten angel pijnlijk ſlaat,
Zijn fier gevoel verdooft zijn ſmarte,
En hij veracht in 't einde uw' haat.
Hij, aan uw woên zich ſtout ontheffend',
En door uwe eigen ſchuld u treffend',
Ontſnelt uw oog in 't glorieſpoor,
En maakt, u ploffende in de ſchande,
U 't offer van uwe offerande,
En ſpreidt zijn' roem de wereld door.

Zoo wreekt zich de adelaar, zijner waardig,
Die ſtatig neêrſchiet op den grond,
En door een valſche ſlang, boosaardig,
Zich uit de kruiden voelt gewond:
Zijn moed veracht des ondiers pogen;
Hij ſlaat, afkeerig, naauwlijks de oogen
Naar 't monſter, dat te ſchuifelen ligt;
't Veracht gedierte' begrimt hem weder...
Nu grijpt hij 't op en ſmakt het neder,
En ſlijgt de zon in 't aangezigt!

Ja, 't ſchittrend eerperk wordt ontſloten,
Uw deugd, DE GROOT! met eer bekroond:
Uit vaderland en erf geſtooten,
Ziet ge u door vreemden dan beloond!
CHRISTINA, naauw ten troon getreden,
Heft, u ten roem, ten nut van Zweden,
Uw gaven glansrijk uit het ſtof,
En maakt, tot proef van haar regering,
Zich 't waardigst voorwerp van vereering
En u den luister van haar hof!

Maar,

Maar, voelt ge u 't zelfverwijt nog prangen,
En te onregt 't eerlijk hart betigt?
Vreest gij van vreemden 't loon te ontvangen,
Voor 't geen ge aan Neêrland hebt verrigt?
Och, 't heeft den hechtſten band verbroken:
Verzaak het: zie uw' roem gewroken,
Dien 't ſchaamtloos in zijn' wrevel krenkt;
Te veel reeds, zoo om u, na dezen,
Eens de aard', wier glorie gij zult wezen,
Aan uwe ondankbre moeder denkt.

Welaan! hergeef u aan al de aarde!
Uw wijsheid blinke in eedlen ſtand!
GUSTAVUS dochter kent uw waarde...
De wereld is uw vaderland!
Maar, hoe! gij ſpreidt uw helle glanſen
Van 't Zweedſche hof naar 't hof der Franſchen,
Met d'eêlſten eerrang reeds bekleed,
Gij, groot als de een en groot als de ander,
't Zij balling van den Nederlander,
't Zij eerſte ſtaatsman van den Zweed!

Ge-

Gelijk een plant, die, fors van krachten,
De buijen keert, de ſtormen tart,
En welk een grond hem ſtaat te wachten,
Zich tegen lucht en grond verhardt;
Die in elk oord, met zwier aan 't groeijen,
Zijn trotſche vruchten ſtout doet bloeijen,
En in elke aard' zijn wortels ſchiet,
En 't land, dat zijnen bloei behoedde,
En zijne wortels bergde en voedde,
Met dankbaarheid zijn ſchaduw biedt:

Zoo heeft uw grootheid, ongeſchonden,
Den fellen volkszwaai kloek weêrſtaan;
Zoo hebt gij, ook op vreemde gronden,
Uwe eer met kracht geſtand gedaan;
Zoo mogten in elk oord uw gaven
Uwe onverdoofbre glorie ſtaven,
Hoe de afgunst ze in haar ſpijt ook doem';
Zoo hebt ge, uit eigen erf geſtooten,
De wijkplaats, uw verdienſte ontſloten,
Ten loon, beſchaduwd met uw' roem.

Geen

Geen lofſpraak prijst hem ooit te uitbundig;
Die, ſteeds belaagd en nooit vermand,
Voorzigtig ſtout en diep ſtaatkundig,
Ten voorbeeld ſtrekte aan elk' gezant;
Die, gids der hoven, tolk der wetten,
Door beê noch dreiging om te zetten;
En ſteun van 't regt, geen ſchennis leed;
Die voor geweld noch list verſchrikte,
En Frankrijk, dat hem nooit verſtrikte,
Hem vreezen en bewondren deed.

Geen eerzang looft hem ooit te uitſtekend,
Die, ſchoon hem 't noodlot wraak verſchaft,
Door liefde en weldaân ſlechts zich wrekend,
Zijn haatren door beſchaming ſtraft;
Die, grootsch ten top van eer aan 't blinken,
Met deernis de afgunst ziet verzinken,
En in haar eigen gif vergaan;
Die nog, als hij hen diepst kon treffen,
De wormen tracht aan 't ſtof te ontheffen,
Die de angels naar zijn glorie ſlaan.

Geen

Geen lof, geen hulde moog hem loven:
Zijn deugd vraagt geen geleende pracht;
Zijn grootheid ſtreeft den prijs te boven,
Dien middelmaat tot loon verwacht:
Zij pronkt door heerlijk zelfvermogen,
Zij ſtraalt, die ſtarre, de aarde in de oogen
Door 't ſchittrend praallicht, dat zij ſchiet;
Zij ſpreidt haar' glans door nacht en duister,
Zij blinkt met onverdoofden luister,
En ſchenkt dien, maar ontleent dien niet.

Och, had zijn deugd, al de aard' ten zegen,
Al de aard' met langer duur beſtraald!
Och, of die zon, ten trans geſtegen,
Toch ſpader waar' ter kimm' gedaald!...
Doet dan 't herdenken aan hun gaven,
Doet dan in 't hart de roem der braven
De wond weêr bloeden, die het trof?
En dwingt ons 't lot, ontvlamd in toren
Op de eer dier deugd, te ras verloren,
De klagt te paren aan den lof?

Ja,

Ja, 't lot, CHRISTINE! uw hoop weêrſpannig,
Slaat, roerloos, op uw' wensch geen acht;
Och, 't grieft ons zaam om 't zeerst tirannig,
En drijft den ſpot met aller klagt!
DE GROOT, zoo 't ſcheen, gedoemd tot zwerven,
Verlaat, om elders ſlechts te ſterven,
De vrijplaats, die uw gunst hem gaf;
Als door zijn noodlot voortgedreven,
Vervoert hij nogmaals 't roemrijk leven,
Maar voert, helaas! het thans naar 't graf!

Wat ſlaat gij, hoogstverwoede winden!
Hem buldrend voort door 't ſtuivend nat?
Zal weêr de zee, in 't vrek verſlinden,
Haar' boôm verrijken met dien ſchat?
Neen! 's hemels hand weêrhoudt de baren,
En dwingt haar 't ſlingrend ſchip te ſparen,
Dat zij ontweldigt aan haar woên;
Zij wil dat de aarde de asch zal bergen,
Die 't misdrijf eens moest boete vergen,
En Neêrland eens moest blozen doen.

He-

Helaas! wat nieuwe orkaan raast neder,
Ten dubblen ſchrik van gansch Euroop';
En dreigt ons wisſer, treft ons wreeder
En ſtelt een perk aan aller hoop!
Alom door 't grimmig lot beſtreden,
Is vruchtloos 't Baltisch meer verbeden,
De ſlag ſnort onbedwongen voort:
Zoo ſlaat de donder, onbewogen,
Met ſchrik bezwangerd, van den hoogen,
En ſchokt al d'omtrek, die hem hoort.

ô Moordſlag, die al de aard' deed beven!
ô Rouw, van onbeperkbren duur!
Daár ſlaakt DE GROOT van 't roemrijkst leven
Den laatſten zucht in Rostoks muur!
Ween, Frankrijk, dat hem hoogst vereerde!
Ween, Zweden, dat hij ſtout verweerde!
Ween, Neêrland, dat hem wreed verſtiet!
Weent allen, van wat ſtand of waarde,
Om hem, die, als een God op de aarde,
Ons les en voorbeeld achter liet.

Is

Is thans uw wrok gekoeld, tirannen!
Vergunt gij eindlijk dan DE GROOT,
Uit Neêrland levenslang verbannen,
'Er weêr te keeren, na zijn dood?
Maar, hoe, gij haalt hem juichend binnen,
Gij toont in 't hart hem nog te minnen,
Gij plengt uw tranen op zijn graf...
Houdt op! uw misdaad is vergeten:
Die tranenvloed van 't vol geweten
Wischt u van 't wezen 't schandmerk af!

Gij, uit wier schoot hij werd geboren,
ô Delft, door zijnen roem vermaard,
Waar de eerste WILLEM ging verloren
En dat zijn heilig lijk bewaart!
Gij moet DE GROOT ter grafplaats strekken,
Gij moet zijne asch naast de asche dekken
Van Neêrlands dierstbeminden vorst;
En, spijt het prachtigst grafgesteente,
Weêrgalmen dat gij 't eel gebeente
Van Neêrlands waardste vaadren torscht.

En welk een volk vermetel roeme
Op brave burgers uit zijn' ſchoot,
Beſchaam het, Neêrland! wien 't ook noeme,
En toets zijn gaven aan DE GROOT.
Zeg dat zijn deugd al de aarde ſtichtte;
Zeg dat zijn geest al de aard' verlichtte;
Zeg dat zijn trouw onkreukbaar was;
Zeg dat gij wreed hem hebt verdreven,
Maar, aan de deugd en de eer hergeven,
Hem roemt en aanbidt in zijne asch!

DE GROOT was altijd groot in trouw en ſtaatsbeleid.

NOMSZ.

ELI-

ELISABETH WOLF, GEB. BEKKER

EN

AGATHA DEKEN.

Les ames n'ont point de Sexe.

ABBT.

ELISABETH WOLFF, GEB. BEKKER

EN

AGATHA DEKEN.

Verbeelding! voer me op vleuglen henen
Naar 't nedrig duin, hetwelk 't gebeent
Van 't edel vrouwenpaar vereent, —
'k Wil op de ſtille grafterp weenen:
Maar, als de vriendſchap, uitgetreurd,
Het hangend hoofd weêr opwaarts beurt,
Leer mij dan, op deze asſche een' zang, haar waardig, zingen!
Dan drijve uw gloed, voor 't ſcheemrend oog,
En mist en dampen weg, die zwevend mij omringen:
Gij, voer mijn zangen ſtout omhoog!

ô Kunstrei! die de grootsche snaren,
Aan Amstels boorden, roemrijk spant;
En de eer van 't zinkend vaderland
Nog staaft in uw verheven blaren:
Gij wenkt me, en wacht in 't staamlend lied
Den droeven toon der rouwe niet;
Ik heb als vriend geweend, en volg thans uw verlangen:
'k Verlaat der vrouwen kunstloos graf,
En maal, op uw bevel, in dankbre lofgezangen,
Haar moed, vernuft, — haar grootheid af!

Herroep, ô geest! de blijde dagen,
Eer Neêrlands roem voor eeuwig vlood!
Zie 't schoon geslacht, verheven, groot,
Der kunsten schittrend eerloof dragen:
LESCAILLE baant, naar Phebus-koor
NEUFVILLES zangster 't glorie-spoor;
Appollo's eerlauwrier blinkt op VAN MERKENS schedel;
LANNOIJ volgt haren grootschen toon,
CATHRINES gunstbewijs aan haar, reeds driewerf edel,
Geeft nieuwen glans aan Ruslands kroon, —

Ge-

Gelijk Natuur, na 't middaggloeijen
Der zomerzon, die zeewaarts ſpoedt,
Juicht in een' ſchoonen avondgloed;
Den friſſchen dauw langs 't veld ziet vloeijen;
En, als de laatſte lichtſtraal vliedt,
Het langzaam nadrend onweêr niet
Ontwarend, nog verrukt in 't wijkend licht blijft deelen,
Gerust en ſtil, met aandacht hoort,
Naar 't dalend, rijzend lied der lieve Filomeelen,
Door d'aam des winds, door niets geſtoord:

Zoo kon, ô Vaderland! bij 't blinken
Der heilzon, die zoo ſnel verdween,
Haar avondglans die u omſcheen,
Eer ze eeuwig moest ter kimme zinken;
De zuivre klank der gouden luit,
Het rein en hemelſche geluid
Van 't viertal Sapphoos, ook uw' luistrende aandacht boeijen...
Straks daalt de nacht, in ſchrik gehuld,
Op zwarte vleuglen neêr — de donders kraken, loeijen —
't Bevel der Godheid wordt vervuld! ——

'k Herdenk, met vreugd, die kalme ſtonden,
Vervangen door den bangſten nacht;
Maar zie 't vernuft miskend, veracht,
Door 't onverſtand belaagd, geſchonden:
Het kan, begrimd door dweeperij,
Aan priesterwrok en razernij
Ten doel, de boeijen wel, maar durft ze niet, verbreken:
Het bijgeloof, dat wetten geeft,
Verkettert hem, die, fier van 't oude ſpoor geweken,
Langs onbezochte paden zweeft.

Maar gij, met ongekenden luister,
Gij treedt, voor 't opgeklaard gezigt,
Verheven BEKKER! in het licht,
Belacht, verbreekt de ſtalen kluisters:
't Vernuft, dat uwe vrije ziel
Met dubble gift ten deele viel,
Doet Neêrlands letterroem nu voor al de aarde rijzen:
Natuur, die u de citer ſchonk,
Heeft haar in uwe hand beſnaard voor nieuwe wijzen,
Waarvan voorheen geen ſpeeltuig klonk.

Ge-

Gelijk, ſlechts door den wind gedreven,
Een eikel hecht in dorren grond,
Waar naauw de bremſtruik voedſel vond,
En, ſchoon door geen geboomte omgeven,
Alléén geſteund door eigen kracht,
Zijn wortel ſchiet in 's aardrijks nacht,
Met eedle majesteit zijn kruin voert naar den hoogen,
Daar 't blikſemvuur, dat andren velt,
Zijn' top vergeefs genaakt; en vast en onbewogen
Braveert der ſtormen woest geweld:

Zoo kiest gij, ſtout op eigen krachten,
Door weinigen ſlechts voorgegaan,
Uw' weg, langs min betreden paân,
Waar eer en laster u verwachten:
Daar, in zijn vaart door niets geſtuit,
Spreidt zich uw geest ontembaar uit,
Verſmaadt den lof der aard', den nijd der ſtervelingen:
Slechts de Almagt, die u hulpe biedt,
Zou eene ziel als de uwe in hare vlugt bedwingen...
Maar de Almagt ſchept, — vernietigt niet!

Gij, tot denzelfden roem geboren,
ô DEKEN! ieders eerbied waard;
Gun dat mijn lier, voor u geſnaard,
Ook Neêrland uwen lof doe hooren:
Als BEKKER, door natuur gevormd,
Als zij, door ramp en nijd beſtormd,
Ziet u 't verwonderd oog dezelfde baan betreden;
Dáár aan Minerves hand geleid,
Verzellen u, vereend, de drie Bevalligheden,
Naar 't eerkoor der onſterflijkheid!

Zoo ſlingert, op onvruchtbre gronden,
Een zamengroeijend eikenpaar
De ſcheutige armen in elkaar,
Door onderlinge kracht verbonden:
Waar heen het zoekend oog zich wendt,
Alom, met ſnelle blikken rent,
't Rust op geen' ſchralen berk, door zon of wind ontbladerd,
't Vliegt over ſtruik en heuvel heen,
Stuit op het rijzend paar, wiens top de wolken nadert,
En ziet diens majesteit alleen.

Zoo

Zoo zaagt ge, ô gadelooze vrouwen!
Vereenigd door vernuft en moed,
U door een' achtbren, wijzen ſtoet,
Als de eer van uw geſlacht beſchouwen;
Die ſtoet, de roem van Nederland,
Biedt u verrukt zijne eedle hand,
En voert u vrolijk in der wetenſchappen tempel:
Dáár, waar u blonde Pallas beidt,
Drukt ze op uwe offers ook haar' onuitwischbren ſtempel:
Den ſtempel der onſterflijkheid!

Dat nu de bastaardij u vloeke,
En vallende op uwe offers aan,
Ten dienst geprest door nijd en waan,
Het wreedst vergif in rozen zoeke!
De waarheid, door dit woên gehoond,
Staaft, daar zij uwen arbeid kroont,
Uw grootheid en uw' roem, en ſchenkt u 't veiligst wapen;
Haar ſtem, waarvoor 't vooroordeel zwicht,
Wekt fiere geesten uit hun loom en werkloos ſlapen,
Tot de eigen naarſtigheid en pligt.

Zoo

Zoo ſtort des ſtormwinds woedend gieren,
Wanneer hij door de wouden vaart,
Weêr nieuwe zaadſtof, die haast de aard
Met nieuwe planten zal verſieren:
Dezelfde kracht, die op hunn' voet,
De ſterke ſtammen ſchudden doet,
Baant voor hun wortels 't ſpoor langs nooit doordrongen gronden;
Nu ſterkt hen nieuwe levenskracht,
En 't brullend windenheer, tot hunnen val ontbonden,
Spilt tegen hen vergeefs zijn magt.

Ja, Neêrland zal, op al de bloemen
En vruchten, die ge uw' landgenoot,
Van uw vernuft, zoo mildlijk boodt,
Onſterflijk tweetal! altijd roemen:
Van hier, wien deze ſchat mishaagt,
Aan enkle feilen gretig knaagt,
Voor ware ſchoonheid blind hem durft verroekeloozen!
Natuur blijft ſchoon, zelfs als zij ſpeelt,
En op het lagchend veld, naast keur van purpren rozen,
Ook minder ſchoone bloemen teelt.

Door

Door elken ſtand gekend, gelezen,
Het zij uw ſchertſen lachjes ſchiep,
De vreugd in 't hart te rugge riep,
De rimpels joeg van 't ſomber wezen;
Het zij gij ouderdom en jeugd
Verlieven deedt op kunst of deugd,
Nu 's huichlaars ſnood gelaat het masker af durft rukken,
Dan toont, waar ſtille braafheid praalt,
Of, met een vaste hand, in onnavolgbre ſtukken,
Der Belgen aard en zeden maalt...

Zoo is uw geest, door 't heerlijkst pogen,
Den mensch en 't vaderland gewijd,
Uwe eeuw ter eer, den tragen tijd,
In zegepraal vooruit getogen:
Niet aangeſpoord door zelfbelang,
Den minſten ſtand, den hoogſten rang
Door uw vernuft ten dienst, aan 't groote doel geheiligd,
Hebt gij, door de eigen roê, wier kracht
Der ſnooden moedwil temde, ook ware deugd beveiligd,
En in 't verhevenst licht gebragt!

Zoo

Zoo koesteren dezelfde ſtralen
Der zon, eer zij ten avond nijgt,
Den ceder, die ten hemel ſtijgt,
En 't nedrig bloempje in veld of dalen:
Zoo ook verdrijft de blikſemgloed,
Terwijl hij 't misdrijf ſiddren doet,
De dampen, die, verpest, langs 't hijgend aardrijk zweven:
Natuur, die als in doodſlaap lag,
Treedt ſtraks met friſchen blos, door jeugdig groen omgeven,
In nieuwe ſchoonheid voor den dag.

Op zoo veel deugds verſpilt ge uw' ſlagen;
Zie 't ijsren juk door u bereid,
ô Noodlot! met gelatenheid,
Door zwakke vrouwen, moedig, dragen:
Val haar met alle uw wapens aan;
Zie, in dien ſtrijd, u bijgeſtaan
Door onverdiende ellend', gebrek en ſmart te gader:
Beproef in 't eind uw moordendst ſtaal;
Ontmom, zelfs in een' vriend, den roover, den verrader! —
Maar wanhoop aan uw zegepraal!

De

De orkaan moog' lang verwoesting brullen;
De zee, die op zijn adem zwelt,
Gevoel' zijn breidelloos geweld,
Terwijl haar golven ſchuimend krullen!
Eens heeft de ſtorm geen krachten meêr,
Hij zinkt op dê effen' baren neêr,
Die eerst, op zijn bevel, ten donkren hemel rezen:
De zee treedt in haar oud gebied,
Stort in de grenzen weêr, haar door natuur gewezen,
En, hoe geſchokt, verandert niet.

Ja, Noodlot! aan de kar gekluisterd
Des tijds, gij ziet uw woên bepaald;
Dit paar, met duurzaam licht omſtraald;
Haar grootheid, door geen ramp ontluisterd:
De tijd, die met uw krachten ſpeelt,
Die 't lagchend groen ook 's winters teelt,
Omvlecht nog met gebloemt haar zilverblanke haren;
Terwijl zijn hand d'onbluschbren gloed,
Die eens haar vuurgen geest ontſtak in vroeger jaren,
Eerbiedig ſpaarde en heeft gevoed.

Ge-

Form 7809
VOLUME
CALL NUMBER
PHONE
DATE
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES
ADDRESS
NAME
TITLE

Gelijk de dag
Met onver
Natuur verl
Den laatſten p
Die zelfde
Dier Eedle
Den heldren avondſtc
En trotsch.
Zijn wij 't met fieren
Tot dat het

Gij, Vriendſch
De groote z
Gij, die gee
Als gij de wild
Waar de ondeugd zoo veel doornen ſtrooit,
Met rozen van genoegen tooit;
Zaagt ge ooit een zusterpaar zich meer, dan zij, beminnen?
Gij zelf voert, daar uw reije weent,
In donker floers gehuld, het lijk van die vriendinnen
Naar 't zelfde kunstloos grafgeſteent!

Maar

Maar hoe, mijn oog! wat moet ge aanſchouwen?...
Den laster, warende om haar graf...,
ô Monster! legt ge uw gif niet af,
Bij 't weerloos ſtof dier groote vrouwen?...
Hoe, zou weêr de opgeruide ſtoet,
Die bruliend wegvlood voor haar' moed —
Zou dweepzucht, bijgeloof, bij hare ruste, ontwaken!...
Ja, 'k zie, met kille huivering,
Het zwarte rijk des nachts zijn vloekgedrogten ſlaken:
Vlugt, vlugt, regtſchapen ſterveling!

Neen, eedle zielen! kent uw krachten:
Verlichting ſtaat uw pogen bij;
Weêrſtaat vooroordeels razernij,
En blijft haar magtloos woên verachten!
Ja zink, ô halve wereld! weêr
Voor kroonen en voor mijters neêr:
De wolken drijven zaam, en broeijen vuur en donder;
Het onweêr brull' de ſchepping door!
De zon, een wijl bedekt, haalt haren gloed niet onder —
Zij volgt haar eeuwig glansrijk ſpoor.

Dat licht, hetwelk u eens deed worden,
En voor 't verbaasd, verwonderd oog,
Uw' ſchedel met zijn' gloed omtoog,
Uw leidſtar was tot hooger orden:
Dat licht, dat ook voor ons nog gloeit,
Onſterflijk tweetal! hecht en boeit
Onze eerbiedvolle ziel aan uwe onſchatbre blaren:
De zerk dekke uw gebeente en asch;
Maar uw verheven geest blijft, ſchoon omhoog gevaren,
Weldadig, 't geen hij eenmaal was!

Klaagt dan niet, eedle landgenooten!
De ſtam ſlechts viel van 't eikenpaar;
Maar, voor zijn' val, had hier en daar
Zijn wortel telg, bij telg geſchoten:
De fiere kruin, met majesteit,
Zoo breed getakt en uitgebreid,
Wierp, jaren lang, alom zijn vette bladren neder;
De heigrond, hier door mild gevoed,
Ontvangt, in zijnen ſchoot, de vruchtbare eikels weder,
Die hij ſtraks kiemen, wortlen doet...

Brel

Brei uit, brei uit, uw trotſche vleuglen,
ô Bosch! welks jeugd de hope ſtreelt:
Hervoortgebragt van zulk een teelt,
Zal niets uw fiere vlugt beteuglen!
De zon, die op uw toppen glimt,
Kweek', daar gij welig opwaarts klimt,
U tot een ſtatig woud, opſteigrend naar de wolken:
De grond, waardoor ge uw wortels ſchiet,
Herrijs, door u verſierd, met roem, voor 't oog der volken! —
De Godheid ſchept, vernietigt niet!

LIERZANG

OP DE INENTING

DER

KOEPOKKEN.

LIERZANG

OP DE INENTING

DER

KOEPOKKEN.

Van waar dat weegeklag, die tranen,
Die, uit het toegewrongen hart,
Door 't brandend oog een' weg zich banen,
Ter leniging der wreedſte ſmart?
Van waar die droefheid op de kaken?
Dat onophoudlijk zuchten ſlaken,
Die d'aam verſtikken in de borst?
Die ſtorm van geeſelende rampen,
Waarmeê de zuigeling moet kampen,
Wier ijsren juk de moeder torscht?

Wat ſpookſel dwaalt, met loome gangen,
Daar ginds in 't ſcheemrig duister rond?
Een doodsbleek verwt zijn holle wangen,
Een giftige aam dampt uit zijn' mond.
't Komt jeugd en ſchoonheid ſtout begrimmen;
't Herſchept ze in monſterlijke ſchimmen;
't Slagt kindren op zijn bloed-altaar:
Het wee volgt hem met handenwringen;
Vlugt, ſchoonheid! — bergt u, zuigelingen!
De pokſmet wordt uw moordenaar.

Juicht, Moeders! als, na 't ſmertlijk baren,
Natuur een' telg ſchenkt aan uw' ſtam;
Juicht dat, na 't tarten der gevaren,
Uw kuiſche min haar' loon bekwam!
Hou 't wichtje aan uwe borst geborgen:
Getroost u al de moeite en zorgen,
Die 't hulploos kindje u aanbeveelt:
Verheugt u dat ge, in 't poeslig wezen,
Den zachten trek reeds meent te lezen,
Waar vaders beeld, uw deugd in ſpeelt!

Die

Die aartsverderver ziet het ſpartlen,
Bevallig, ſchuldloos op uw' ſchoot.
Hij wenkt; — daar komt een ſtuip het martlen:
De ſmetſtof woedt, en 't vindt zijn' dood.
Of mag uw kracht, in 's ondiers klaauwen,
ô Artſenij! het kind bedauwen
Die 't uit des monsters tanden ſcheurt;
Dan wordt een dikwijls kwijnend leven,
't Verlies van 't ſchoon, dat gij zaagt ſneven,
Door u met traan op traan betreurd.

Dan kweekt gij vruchtloos 't puik van bloemen,
ô Flora! in uw' ſchoonen tuin.
Het meisje mogé op 't roosje roemen,
Als 't op haar boezem praalt of kruin;
't Zal toch geen' jongling 't hart bezielen:
Hij zag de ſchoonſte roos vernielen,
Die eens op hare koontjes ſtond:
't Verduisterd oog ſchiet niet meer vonken,
Geen kus maakt hem van liefde dronken,
Gedrukt op haar' misvormden mond.

Wat zie 'k? — 't Bloed ſtolt me in hart en ader! —
Wie ligt daar, magteloos van ſmart?
Een dierbaar echtgenoot, een vader,
Misvormd, pestamend, aaklig zwart.....
Ik hoor 't gezin wanhopend kermen,
't Smeekt God en kunstkracht om ontfermen;
Vergeefs! de ſmet kent geen genâ.
't Vergif verſchroeit zijne ingewanden,
En moordt, met ſchriklijk wreede tanden,
Hem onder 't oog van kroost en gâ.

Leg af dien moorddolk, die, verheven,
Barbaar! nog zoo ontzaglijk wenkt;
Die 't hart der zwakke vrouw doet beven,
Zoo dikwerf ze aan haar' gade denkt.
Laat in den vloed, dien 't oog doet ſtroomen;
Uw bloeddorst lafenis bekomen,
En ſpaar de moeder voor haar kroost:
Ach! laat zijn bloei haar' boezem ſtreelen,
Zijne onſchuld hare wonden heelen,
En ſcheppen uit zijn kusjes troost.

Helaas! het is vergeefs gebeden!
De aartsmoorder zwaait op nieuw zijn' toorts.
Een huivering beſpringt haar leden,
Haar kracht bezwijkt voor 't woên der koorts.
De ſmet ontvlamt met nieuwe woede:
't Vergif kneust, met zijne ijzren roede,
Haar jeugd; haar purpren roos valt af.
De ellende ſtijgt: — haar oogen breken:
De dood belacht der kindren ſmeeken,
En ſcheurt haar met zich in het graf.

Rampzalig lot! — Rampzaalge weezen!
Wie ſtrekt uw kindschheid nu ter wacht? —
Wie zal de ſchrikbre ſlang belezen,
Die om u ſijfelt, in deez' nacht? —
Zwijg, Zangſter! werp het ſpeeltuig neder:
Mijn hart gevoelt te diep, te teeder,
Het gruwzaam wee der menschlijkheid!
Neen! roer mij meêr door uw vermogen,
De traan blinkt godlijk in mijne oogen,
Wanneer hem 't medelijden ſchreit.

Wie

Wie rukt den fluijer van 't voorleden,
Door zoo veel jammeren berucht?
Wie doet me op nieuw naar 't fchouwfpel treden,
Welks oord de woestheid zelve ontvlugt?
Verbeelding! zie ik hem herleven,
Mijn' vriend, dien 'k eens zoo wreed zag fneven?
'k IJz' van 't affchuwelijk gelaat!
Waarom, venijn! zijn fchoon te fchenden,
Daar toch, ten loon van zijne ellenden,
Uw dolk hem als gedrogt verflaat.

God! — is zulk een uw beeld op de aarde?
Is dit afzigtlijk monfter mensch? —
Is dit het toppunt van zijn waarde,
Dat hij gelijk een bloem verflens'? —
Of moet hij jeugd en fchoonheid derven,
En walglijk door uw fchepping zwerven,
Als monfter, fchoon in menfchenfchijn,
Op dat zijn deugd niet word' bewogen,
Als wellust dartelt voor zijne oogen,
En hij, uit nood, moet deugdzaam zijn? —

Ach!

Ach! in de lente van zijn leven,
Als alles 't hart der jeugd bekoort,
Zijn ſchoonheid redloos te zien ſneven,
Zijn jeugd, zijn bloei te zien vermoord;
En tegen de onvermijdbre ſchichten
Der ſmet, geen ſchild te kunnen rigten,
Dat beide jeugd en ſchoonheid redt! —
Die, voor den mensch, verloren te achten,
Wanneer natuur, met nieuwe krachten,
Háár ſchoonheid wiegt in 't rozenbed! ...

Afgrijslijk lot! uw woeste ſlagen
Vernederen de menschheid diep.
Is 't dan om ſlechts ellend te dragen,
Dat haar het Alvermogen ſchiep? —
Is 't niet genoeg dat zij moet ſchreijen,
Als Circes hare ziel misleijen,
En 't zelfverwijt die dwaling boet? —
Dan is het klimop meer verheven
Dan zij, — dat nooit de winter ſneven,
Maar eigen kracht ſteeds groenen doet.

Ja,

Ja, Wijsgeerte! uw weldadig pogen,
Tot heil des ſtervlings, was te zwak,
Dan dat uw ſchijnbaar alvermogen
Zijn zedelijke kluisters brak.
Nog blijft de zinlijkheid hem boeijen:
Nog blijft de ſtorm des hartstogts loeijen,
En dondert uit zijn' ſtand hem neêr:
En ô! hoe zwak is dan 't geweten!
Het zwijgt bij 't ſchandlijk pligt vergeten,
En zelden vindt hij 't rustpunt weêr.

Maar, ſchoon dit doel u moog mislukken,
Gun ſlechts dien roem aan rijper tijd:
Gij moogt den mensch aan 't kwaad ontrukken;
Dat hier zijn ligchaam woest beſtrijdt.
Laat vrij een heer geduchte kwalen
Zijn leven aan één dag bepalen,
En hem doen bloeijen op zijn graf:
Natuur biedt willig u de handen,
Als ziekte 't grimmig aan durft randen,
En keert door u haar pijlen af.

Wat

Wat wil die lofzang, die mijne ooren,
Mijn hart zoo onweêrſtaanbaar treft?
Wien is dat feestgejuich beſchoren? —
Wie de eedle, dien het volk verheft?
„ Vlecht lauwren," juichen al de ſcharen,
„ Vlecht rozen om Timonis haren,
„ Die 't gif met eigen gif beſtrijdt:
„ Die jeugd en ſchoonheid weêr kan geven,
„ Waar jeugd, waar ſchoonheid dreigt te ſneven,
„ En 't ſchuldloos kind van 't graf bevrijdt."

Maar hoe! — de kunst doet ook u blozen? —
Wordt uw lauwrier met bloed beſpat? —
Daar hecht een moeder aan uw rozen,
Al ſchreijend, een Cipreſſen blad!! —
Timoni! ach! uw kunst moet zwichten,
Als 't monſter zijn vergifte ſchichten
Bloeddorſtig naar het wichtje ſchiet,
Ach! 't moge u menigmaal gebeuren,
De onnoozelheid zijn' klaauw te ontſcheuren,
Maar hem verdelgen kunt gij niet.

Gij

Gij kunt de zege niet behalen
Op hem, die aarde en lucht beſmet,
't Vooroordeel durft u ſtout bepalen,
En handhaaft, Onverſtand! uw wet.
't Land zal de groote kunst ons leeren,
Om kinderpest van 't volk te weren,
En hoe men 't monſter wis verſla,
En hem, die, om dien dierbren zegen,
Natuur! uw Godſpraak raad mogt plegen,
Hebt gij geteeld, *Brittannia!* —

Uw liefde wil de tranen droogen,
Alvader! die de menschheid ſchreit,
En JENNER wordt bij 't roemrijkst pogen
Uw werktuig, ô Voorzienigheid!
De gladde koe toont hem haar uijer,
Zoo zwaar beſmet: — hij peinst! — de ſluijer,
Die nog 't geheim bedekt, valt neêr. —
Geneeskunst! door uw' glans beſchenen,
Zal hij van haar 't venijn ontleenen,
Op dat zijn kracht die peſtſmet weêr.

Kom

Kom, Moeder! breng uw poeslig zoontje,
Dien eerſteling van uwen echt;
Op dat de kunst een mirten kroontje
Om zijn goudlokkig hoofdje vlecht'.
Zij nadert — van uw kunstvermogen
Ó JENNER! wacht zij 't mededoogen,
En dat ge op 't wichtje 't leven ent:
Zij ziet met angst u d'arm beſmetten,
Maar poogt de ontroernis te verzetten,
Zoo merkbaar op 't gelaat geprent.

De ſmetſtof woelt door bloed en åren;
Een zachte ſchok trilt door 't geſtel.
Natuur komt aan de kunst zich paren,
Op dat de puist (*) tot rijpheid zwell'.
Nu ſtaat zij ſchoon: — zij ſchijnt een roosje,
Dat, met een zacht, bevallig bloosje,
Een' eerſten lentemorgen groet:
De moeder hoopt op 't welgelukken,
En 't kind gered aan 't hart te drukken
Is 't eenigst wenschje, dat zij voedt.

Maar

(*) Dit woord, hetwelk aan ſommigen misſchien te triviaal voorkomt, is echter alléén het karakteristike van dat verſchijnſel, hetwelk zich, na de vaccinatie, op de armen, openbaart. —

Maar wisch dat traantje van uw wangen,
ô Moeder! 't ſtrekt der kunst tot hoon,
Geene onrust moet uw' boezem prangen,
Schoon d'arm verſchriklijk zich vertoon'.
Laat aâr, laat ſpier, laat okſel zwellen,
't Kan u geen ongeluk voorſpellen;
't Gaat wel: — de proef heeft nooit gefaald.
De dood zal 't wichtje u niet ontdragen;
Een vlug verloop van weinig dagen,
En JENNER heeft gezegepraald.

Triumf! de zorgen zijn verbannen!
Zie, Moeder! zie uw kind gered.
Nu 't ſpeeltuig tot zijne eer geſpannen,
Die 't monſter voor uw' voet verplet.
Daar ſnelt zij aan! — zij houdt den jongen,
Vast aan haar kloppend hart gedrongen,
En ieder kus ſchept nieuw genot;
Zij vliegt naar 't land, met driftvervoering:
Daar ſtreelt zij 't koetje in blijde ontroering,
En looft met haren liefling God. ——

Ge-

Gelijk, na malſche regenvlagen,
't Gebloemte een' friſchen geur verſpreidt,
Als, bij het lieflijk morgendagen,
Natuur een' feestdag zich bereidt:
Zoo is den mensch weêr vreugd beſchoren;
Hij wischt de diep geploegde voren
Der ſmart, van 't uitgeteerd gelaat,
Waarop de kunst de ſchoonheid entte,
Terwijl een onverwelkbre lente,
ô Jeugd, voor uwe treden gaat.

De dood ziet op die kunstbewerking,
ô JENNER! met verſchrikking neêr:
En ducht, bij zulk een magt-beperking,
't Geheel verbrijslen van zijn ſpeer.
Aloudheid! roem Alcides krachten,
Zie, zie hem Lernaas monſter ſlagten,
Schenk hem de onſterflijkheid ten buit: —
Maar plaats hém in den rang der Goden,
Den temmer van des menſchen nooden,
Die d'ader van de pokſmet ſluit.

Zie, Eedle! zie geheele ſcharen
Voor u geknield met eerbetoon,
De jeugd vlecht rozen om de haren,
En boogt op onverganklijk ſchoon.
Zij vreest niet, dat de ſmet zal nadren,
't Venijn doen woeden in hare adren,
En dat ze een prooi wordt van het graf;
Zij kust het werktuig der beſmetting;
Zijn zachte ſneê baart geene ontzetting,
Maar ſteekt den dood den gorgel af.

Roem vrij, Brittanje, op zulke helden,
Zij zijn den lof der menschheid waard,
Meer waard, dan die op Nereus velden
Haar heil verwoesten met het zwaard.
Eén JENNER in eene eeuw te telen,
Is meer, dan duizend zeekasteelen
In één roemruchtig jaar gebouwd;
Hun donders teistren ſlechts de zeeën,
Zijn hand verzacht de ondraagbre weeën,
Die kinderpest der menschheid brouwt.

En

En gij, die, aan de preutſche boorden
Des Amſtels, JENNERS voetſpoor drukt,
Die 't monſter temt in 't gruwlijk moorden,
En jeugd en ſchoon zijn' tand ontrukt!
Op u zal 't nakroost juichend roemen,
Uw namen nog met eerbied noemen,
Als reeds uw ſtof in de aarde rust!
De ſchoone zal daar roosjes brengen,
En op die roosjes tranen plengen,
Als ze op uw zerk haar kindren kust.

Verlichting! ſchiet uw gouden ſtralen
Meer onbeneveld naar beneên!
Stel de ondeugd en de ellenden palen;
Leer 't menschdom in uw' luister treên.
Vorm gij een Eden van deze aarde,
Tot zijne oorſpronkelijke waarde
Geleide uw zachte hand den mensch:
Leer 't doel zijns aanzijns hem beſchieten,
Door eigen deugd geluk genieten,
En 't welzijn zij zijn hoogſte wensch.

Juich, Menschdom, juich dien morgen tegen,
Die eens uw' adeldom volmaakt.
De ontwikling vordert allerwegen,
Tot zij haar hoogſte toppunt raakt.
Dan zult ge uwe ijzren boei verbreken,
Uw licht, aan hooger licht, ontſteken,
En ſcheuren ramp en ondeugd neêr;
Dan zal de deugd haar' prijs behalen,
De waarheid op u nederſtralen,
En ſchenken u uw ſchoonheid weêr.

H. M. Jr.

AAN

AAN DE

LEYDSCHE AFDEELING

DER

BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ

VAN

TAAL- EN DICHTKUNDE,

BIJ MIJNE INTREDE IN HARE VERGADERING.

AAN DE

LEYDSCHE AFDEELING

DER

BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ

VAN

TAAL- EN DICHTKUNDE,

BIJ MIJNE INTREDE IN HARE VERGADERING.

't Is waar, de graauwende avond daalt,
Met goud en purperglans doorſtraald,
Verkwiklijk in de kim na heldre zomerdagen;
En 't naar zijn rust verlangend land
Herademt van den zonnebrand
In balſemenden dauw, met vrolijk zelfbehagen.
De maagdelijke jeugd begroet,
Met zang en trippelenden voet
En 't kunſtelooze lied der herderlijke ſnaren,
Den uitgeblaakten levensgloed,
Die zacht, die ſtatig zijgt, verwelkoomt van de baren,
En vredig neêrduikt in den vloed.

Maar welk een avond (hemel, ach!)
Na 't broeijen van een' onweêrsdag;
In 't ratelend geloei, in 't ramm'len van den donder,
Die oogst, en bloem, en ſtulp verplet,
En heel de lucht in vlammen zet!
Dan gaat de zon in rouw, dan gaat zij ſiddrend onder:
Dan hijgt de moede dag naar 't graf,
En zinkend wendt hij de oogen af
Van 't wreed ontheisterd veld en de uitgegoten tranen.
Dan gromt de ſtormwind, ſtuurs en ſtraf,
Hem na: de vleêrmuis krijscht: de bleeke ſtarren tanen,
Bij nachtwolfkreet en hondgeblaf.

Maar gij dan, Neêrlands Helicon!
Wat ſchenkt gij de ondergaande zon,
Door 't onweêr, door den ſtorm ten kimmen ingedreven,
Nog aandacht? Kan haar laatſte ſtraal,
Ontbloot van warmte, kracht, en praal,
Maar neevlig en bedompt, u nog voldoening geven?
Zal, zal uw zangrig zwanenkoor
Zich koestren in haar kouden gloor,

Zich

Zich kuiſchen in haar licht, zich blaakren in haar glanſen?
Helaas! zij ſtelt uw hoop te loor.
Wat zoude uw veldjeugd in haar' flaauwen ſchemer danſen!
De dampen breekt hij naauwlijks door.

Van hier, van hier die ijdle waan,
Die uit Auroraas vroegen traan
Gewenschte rozen wachtte om hoofd en borst te ſieren!
Helaas! Het morgenrood verſchiet,
De zon ſtijgt op, de nevel vliedt,
En bosch en beemd weêrgalmt van 't dartlend tierelieren; —
Maar 't vochtig zuid ontbindt zijn' ſchoot
Van dampen, donker als de dood,
En grimt den middag aan. De ſtormwind wordt ontkluisterd,
De regen plascht, en bloem en loot
Verkwijnt en ſterft in 't ſlijk, en al de glans verduistert,
Die 't hoopverwekkend knopjé bood.

Zoo was — wat zegge ik? ach, zoo ſcheen
Mijn ochtend door zijn dampen heen,

En

En ſpelde een' ſchoonen dag, van niets dan vreugden zwanger.
Wat was het? — Kommer; onlust; leed! —
De zon klom op, werd drukkend heet,
De gloed verſchroeide 't veld, verſtikte woud en zanger; —
Het onweêr broeide, ſloeg in vlam
En blikſems uit; en dijk en dam
Bezweken van 't geweld der opgezette golven.
De noodſtorm ſchudde kruin en ſtam;
De blikſem ſcheurde 't woud, in eigen asch bedolven,
En 't in zijn ſchaduw weidend lam.

Helaas! — de ſtorm heeft uitgewoed,
De Rhijngod noopt zijn' breeden vloed
Langs kalme en door geen' wind meer afgeſchaafde boorden: —
Maar 't piepend zijsje lokt in 't riet
Geen luistrend oor meer door zijn lied!
Het voelt de huivring nog van 't onmeêdoogend Noorden.
Het pluimloos borstje beeft en lilt;
Zijn eertijds zangrig keeltje trilt
In heesch en dof geluid den kouden avond tegen!
De dag is om; het licht, verſpild;

Het

Het doodfloers van den nacht, ten hemel afgezegen;
En uil en ſchakal knarst en gilt!

Neen, Dichters, 't is vergeefs getracht,
Den dag te ſcheppen uit mijn' nacht!
Mijn lang ontſtemde ſtem te menglen in uw toonen!
Vergeefsch, vergeefsch is 't dat uw hand
Die lang geſprongen luit beſpant,
Wier ongelijke klank uw' kunstroem ſlechts zou honen.
Verwerpt haar, als 't verdorde blad
Van 't bloemtje, dat de tijd vertrad,
En ſteigre uw grootsch gezang mijn lage vlugt uit de oogen!
Ja, ſtrijke 't 's werelds golven glad;
Bezadige 't den ſtorm, nog ronklende in den hoogen;
En open' 't u het gloriepad
Naar de ongenaakbre ſtarrenbogen!

Geeft echter, geeft mijn' ſtrammen ouderdom,
'k Ontzegge 't niet, een toevlugt op uw' drempel;
Al zit hij mat, van druk en weemoed ſtom,
Zijn voet ontwijdt geen' Dichtgewijden tempel.

Zijn

Zijn oor, ontwend aan zangerige maat,
Zal nog verrukt aan uwe toonen hangen;
En, daar zijn hart met zachter golving ſlaat,
Zich-zelf en de aard vergeten in uw zangen.
Ja, laat hem hier, waar eens zijn gorgel klonk,
In ſchaduw van uw palm- en lauwerbladen,
Hier, waar zijn hart de zuivre Hoefbron dronk,
In d'eedlen ſtroom van uwe klanken baden!
Ja, ſluimer' hij, ontrukt aan d'aardſchen zin,
Op wieken van uw godlijk zangvermogen
(Wat rest mij meer?) ten Hemelzangkoor in,
En ſluite uw hand mijn reeds benevelde oogen!

Den 4. van Slagtmaand 1806. B.

AAN

AAN

EEN GEVALLEN MEISJE.

AAN

EEN GEVALLEN MEISJE.

Neen, weêrhou, in 't bang verdriet,
Meisje lief! uw tranen niet;
Laat ze vrij uw wangen groeven:
Waartoe zoudt gij ſchoon behoeven?
Al uw vreugd verſtoof als kaf...
't Roosje brak in 't bloeijen af.

Eens der maagden roem en eer,
Nu der maagden roem niet meer;
Eens der knapen ziel en zucht,
Nu van elken knaap ontvlugt,
Nu geſchandvlekt, waar gij vliedt.
Neen, weêrhou uw tranen niet.

Teelt dan, hemel! 't gruwzaam gift,
De ingeſchapen tooverdrift,
Die het jeugdig hart doet jagen,
Zulk een' naren ſleep van plagen?
Baart dan de onuitdoofbre gloed,
Die zijn vlam ſpreidt door ons bloed,
En verſtand kent noch geweten,
En de wereld doet vergeten,
En den nood te wuft veracht,
Zulk een doodſche jammerdragt?

Neen, weérhou, in 't bang verdriet,
Meisje lief! uw tranen niet;
Laat ze vrij uw koontjes vlekken:
Waartoe zou u 't blosje ſtrekken?
Al uw bloeijend ſchoon verdween:
Zonder onſchuld is 'er geen.

Schrei dan, meisje! 't geve u lucht,
Schrei, als ge omdwaalt door 't gehucht,

Schaam-

Schaamrood voor het oog der buren,
En u wegdringt langs de muren;
Als uw ſpeelnoote u ontmoet,
En uw ſpeelnoote u niet groet,
En haar oogen af laat dwalen,
Of ter loops ze neêr laat dalen,
En met deernis op u ziet...
Neen, weêrhou uw tranen niet.

Ween dan, meisje! bloos en ween,
Als ge, met uw ſchande alleen,
Knapen, die u liefde zwoeren,
Schimpende om u rond ziet loeren;
Als 'er hier u een ontwijkt,
En er daar u een bekijkt,
En een ginder wijst en fluistert,
En een naast hem gluurt en luistert,
En in 'ſchampren glimlach ſchiet...
Neen, weêrhou uw tranen niet.

Schrei dan, meisje! ſchrei dan luid,
Als de jeugd het kransje ſluit,
Waar u de eerkroon werd geboden,
En u thans vergeet te nooden;
Als ze ſpeelt en zingt en danst,
En der maagden lokken kranst,
En haar namen op doet ſlijgen,
Maar den uwen blijft verzwijgen,
En een ander de eerkroon biedt...
Neen, weêrhou uw tranen niet.

Maar, herdenkt ge, in al die ſmart
Aan den moorder van uw hart,
Die uw zwakheid loos verraschtte,
Aan uwe onſchuld zich vergastte,
En, verzadigd, u verſtiet...
Neen, weêrhou uw wraakbeê niet.

Vreeslijk zij u zoen beloofd!
Schande brandmerk' hem voor 't hoofd,

En

En verraad' zijn helſche lagen;
Rampen teeknen all' zijn dagen;
Wroeging rijt' zijn hart van een,
Wanhoop ſtrekk' haar klaauw 'er heen,
En vervolg' hem voor zijn ſponde:
Dreigend ſpoke uw beeld ze in 't ronde,
En uw rouwkreet, dien hij hoor',
Huile 'er hem zijn gruwlen voor!

Hem ſtrekk' 's hemels wraak ter ſtraff',
U rukk' ras de ſmart naar 't graf:
Leg 'er 't matte hoofd te rusten:
Waartoe zou u 't leven lusten?
Al uw rijkdom was uwe eer...
Wat toch heeft een meisje meer?

Maar, als ge aan gezwollen borst,
Blode, 't zuigend wichtje torscht,
Dat u dankbaar poogt te kozen,
En u koontjes biedt van rozen,

En om moederkusjes vleit,
En u aanlacht, als gij ſchreit,
En zich vastkleeft om uw midden,
En om liefde ſchijnt te bidden,
En het lonkje, dat ge 't kwist,
Voor geen koningskroonen mist:

Maar, als ge, in de ziel verrukt,
Vurig dan 't in de armen drukt,
En een vreugde in 't hart voelt blaken,
Die geen maagden-boezems ſmaken;
Als ge, ontgloeid in liefde en lust,
d'Adem 't van de lipjes kust,
Onverzaadlijk van verlangen,
't In uw borst zoekt in te prangen,
En van 't hart, waaraan het ſchuilt,
Met geen' vorstenſchat het ruilt:

Wisch dan, wisch dan 't ſchreijend oog,
Wisch dan 's wichtjes koontjes droog,

Door

Door uw tranen nat bekreten;
Leer dan ſpot en lot vergeten.
Waar de nood u daag' ten ſtrijd,
Moedermoed verwint altijd;
Waar u jammren overvallen,
Moedertrouw doorworſtelt ze allen;
Waar verleiding knaagt aan de eer,
Moederliefde heelt ze weêr.

Wisch dan de oogen, ban de ſmart,
Hoor een hooger drift in 't hart;
Moog' geen wereld zich erbarmen,
Sluit, getroost, uw kind in de armen,
Roep het, in verrukking, toe:
„ Wichtje! zijn wij wel te moe';
„ Schoon verſchopt door een' verrader,
„ Kind! hierboven hebt ge een' vader;
„ Volgt de ſchande ons hier in 't graf,
„ Kind! de hemel rekent ze af."

Schep